

סימני פיסוק – בלי כל פקפוק פרק מס' 1:

סימני פיסוק הם סימנים שכותבים בסוף משפט או בתוך משפט כדי שהקורא יוכל להבין את מה שכתוב. כאשר מדברים משנים את נימת הדיבור לפי התוכן של הדברים שאומרים. אבל את 'נימת הכתיבה' אי אפשר לשנות, ולכן חשוב מאוד להוסיף את סימני הפיסוק.

א. הנקודה

בלי נקודה אי אפשר לדעת איפה משפט אחד נגמר ואיפה משפט אחר מתחיל. דוגמה: החלטתי לנסוע לחיפה בגלל הפקקים נסעתי ברכבת הרכבת הגיעה לתחנה הגיעו גם נוסעים רבים הרכבת נסעה מהר הנסיעה הייתה נעימה מאוד

1. קראו את הדוגמה בקול רם ובנשימה אחת, בלי להפסיק. ודאי לא הבנתם את מה שכתוב בה כי אין בה סימני פיסוק.
 - (א) הוסיפו נקודה בסוף כל משפט.
 - (ב) קראו את הקטע שוב. עצרו מעט אחרי כל נקודה.
 - (ג) מדוע נסע הכותב לחיפה ברכבת? _____
 - (ד) מי הגיע לתחנה? _____
 - (ה) בדקו אם יש רק תשובה אחת נכונה. אם לא, כתבו עוד תשובות נכונות.

(ו) הסבירו בעליפה מה ההבדל בין הקריאה הראשונה שלכם לקריאה השנייה.

2. קראו את הקטעים האלה בנשימה אחת, עד כמה שתצליחו.
3. הוסיפו נקודה במקום שנראָה לכם סוף משפט:
 - (א) שמי ירון קראתי בעיתון שאתה רוצה להתכתב אני אוהב מאוד לכתוב מכתבים אני גר בכפר כלניות ברחוב קטן ושקט בבית שלנו יש גינה יפה וגם בריכת דגים יש בה דגי זהב

(ב) יום אחד פרצה אש בחצר שלנו מיהרתי לטלפון והתקשרתי למכבי האש
סיפרתי להם מה קרה ונתתי את הכתובת שלי הם באו מהר מאוד וכיבו את
השרפה

(ג) יש לי חברים וחברות אני אוהב אותם מאוד לאורן יש הרבה
נמשים על הפנים ועיניים ירוקות יפות נוגה מרכיבה משקפיים
השיער שלה ארוך השיער של נועם שחור וחלק לוורד יש צמה
קשורה בסרט לדנה תלתלים שחורים כל כך טוב שיש הרבה
חברים

4. חברו סיפורים קצרים משלכם, ותנו לחבר או לחברה להוסיף נקודה במקומות
הנכונים.

ב. סימן השאלה

1. בדיבור, כאשר שואלים שאלה אפשר לשמוע שזאת שאלה, כי מתאימים את
נימת הדיבור למה שרוצים להגיד. שאלו שאלה כלשהי את החבר או את
החברה היושבים על ידכם. שימו לב לנימת הדיבור.
בכתב צריך סימן מיוחד כדי לדעת ששואלים שאלה. אם לא כותבים את סימן
השאלה, אפשר להתבלבל לגמרי ולא להבין את הכתוב.
הינה דוגמה:
טל כתבה פתק לאחותה חן:

*"חן יקירתי את אוהבת מופעים של החלקה על הקרח את יוצרה
אלכת למופע כלה קניתי לך כפטים את כוסות של אאלתי אותך קוצם
את מנינה שפירתי לעשות לך הפתעה"*

חן קראה את הפתק. היא התפלאה מאוד. היא הכירה היטב את אחותה ושאלה
את עצמה:

"מה קרה לטל למה היא כותבת לי דברים כאלה ממתני היא קובעת מה אני
אוהבת, מה אני רוצה ואם אני כועסת"
חן אמרה את הדברים האלה בנימה של שאלה.

(א) הוסיפו סימני שאלה במקומות הנכונים בשאלות של חן.
אבל מייד אחרי שחן שאלה את כל השאלות האלה, היא הבינה את מה שקרה: גם טל שאלה שאלות. היא פשוט שכחה להוסיף סימני שאלה. חן לקחה את הפתק והוסיפה את סימני השאלה בעצמה.
(ב) הוסיפו אותם גם אתם בפתק של טל וקראו אותו בקול רם ובהטעמה הנכונה. "עכשיו הכול ברור! ככה מתאים לטל לכתוב", אמרה חן לעצמה, ואז נזכרה שהיא צריכה לשמוח, כי היא תלך למופע של החלקה על הקרח.

.2

אני שואל / ע' הלל

מה עושים העצים - צומחים
ומה הבתים עושים - עומדים
והעננים - נוסעים נוסעים.
והקוצים - עושים שרפות
ומה הצפרים עפות, עפות, עפות
עפות, עד שמתעופות.
הזמן עובר ככה
והאדמה - נחה.
אז מה אז מה
אז ככה

מה עושים ההרים - מאומה
ומה רכבות עושות - מהומה
ומה עושה הצאן - אבק
והאניות הנוסעות בים - מרחק
ומה עושה אני - כלום כלום
מה עושה אני - כלום
אני - אני שואל
סתם אני שואל

- (א) קראו את השיר והוסיפו סימני שאלה במקומות הנכונים.
- (ב) קראו שוב את השיר, הפעם בקול רם, קריאה ברורה ומוטעמת.
- (ג) בקשו מחברים שיקשיבו לכם ויעירו על שגיאות בקריאה. תקנו את השגיאות.
- (ד) הוסיפו שלוש שאלות משלכם. אל תשכחו את סימני הפיסוק.
- (ה) אם תרצו, תוכלו לאייר את השיר.
- (ו) לשיר הזה יש מנגינה. כתבה אותה נעמי שמר. הקשיבו לשיר במרשתת.

3. ושיודעים לשאול

הינה תשובות על שאלות. מעל כל תשובה כתבו את השאלה הנכונה (או את השאלות הנכונות) והוסיפו סימן שאלה.

- (א) _____
כי אני לא רעבה.
- (ב) _____
כן, הספר מעניין מאוד.
- (ג) _____
לא אמרה לחן: יש לי הפתעה בשבילך.
- (ד) _____
לא שמחה כי היא תלך לאופם של החלקה על הקרח.
- (ה) _____
חברתי אחו"ל אתמול בערב.
- (ו) _____
קיבלתי את האופניים האלה מצד שלי איום ההואצת.
- (ז) _____
לא הכנתי את השיעורים כי הייתי חולה.
- (ח) _____
אני ער בכפר בלניות ברחוב קטן וקט.

(ט)

אני אורבת לטייל בצפון האלמונייה, צייג וואו צבריק.

(י)

כדי שפארט יוכל ארביין את אה שכתוב.

חי, חי, חה, חה, חה...

ילד אחד פנה אל אימו ושאל:

- אימא, כמה סיבובים בדקה גלגל של אופניים יכול להסתובב?
- שאלה טובה, השיבה האם, אני מציעה שתשאל את אבא.
- אימא, כמה זמן דולפין יכול להישאר מתחת למים?
- כל הכבוד, בני, זאת שאלה מצוינת, כדאי שתבדוק את זה עם המורה למדעים בבית הספר.
- אימא, מה זה אוויל?
- אתה באמת ילד סקרן מאוד, בני, בדוק את זה במילון.
- אני יכול לשאול אותך עוד שאלה, אימא?
- כמובן, בני, אם לא תשאל איך תלמד ותדע?

4. הצעה למשחק 'פינג'פונג'

המשחק הזה בנוי רק משאלות 'פינג'פונג'.

כללי המשחק:

- שואלים שאלה ועונים עליה בשאלה.
- אפשר לשחק בדיבור, אבל חשוב לשחק גם בכתובה על נייר.
- על כל שאלה צריך לענות מהר.
- אסור לשאול את אותה השאלה פעמיים.

דוגמה:

גילי : את רוצה לבוא אליי?

רוני : בשביל מה?

גילי : מה זאת אומרת בשביל מה?

רוני : מה זאת אומרת מה זאת אומרת? מה נעשה אצלך?

רוני : מה את רוצה שנעשה?

אתם יכולים להמשיך את השיחה הזאת או להתחיל שיחה אחרת.

- בכתובה חשוב להוסיף סימני שאלה. מי ששוכח נפסל.

- מי ששוכח לענות בשאלה נפסל גם הוא.

ג. סימן הקריאה

1. מקומו של סימן הקריאה בסוף משפט.

2. מתי משתמשים בסימן קריאה?

- לקריאה. למשל: איי, הכאבת לי! את מרגיזה אותי!
 - לפקודה. למשל: אל תזוז! לך הביתה!
 - להתפעלות ולהתרגשות: איזה יופי! זכיתי!
 - למשאלה: הלוואי שאזכה בפיס!
 - לתמיהה (לפעמים סימן שאלה ואחריו סימן קריאה): את רוצה להעתיק ממני את שיעורי הבית? מה פתאום!?
- הוסיפו סימני קריאה וכתבו איזה סוג סימן קריאה הוספתם:

(א) אוי ואבוי, איזו בושה! **לקריאה**

(ב) אתה לא מפחיד אותי בכלל

(ג) איזה כיף עשינו היום בגן החיות

(ד) כששותים לא נוהגים

(ה) מכונית כזאת עוד לא ראיתי

(ו) הלוואי שהקיץ כבר יבוא

(ז) שימוש בטלפון בזמן נהיגה מסכן את חייך

- (ח) איזה בניין גבוה
 (ט) שֶקֶט
 (י) שאחי יחזור כבר מהצבא
 (יא) הנוף כאן מקסים
 (יב) תן לי את הכדור
 (יג) הוא הרביץ לי
 (יד) אם לא תכיני את השיעורים המורה עלולה להעניש אותך

3. 'שטויות נחרזות'

(א) הוסיפו נקודות וסימני קריאה:

דו רה מי פה סול,
 דני תרנגול
 הוא קורא בקול:
 "תנו לי לאכול"

פְּתִי מאמין לכל דבר,
 לְחַתּוֹל ולעכבר

העכבר קנה
 כרטיס
 והכניס אותו לכיס

שׁוֹלֵם, שׁוֹלֵם לעולם,
 ברוגז, ברוגז אף פעם

בר'לה בר'לה, צא החוצה,
 אבא ואימא יקנו לך גלידה

(ב) בְּדַקוּ איפה מסתיים כל משפט והוסיפו סימני פיסוק במקומות הנכונים:

חבל שלא ראיתי את הסרט הזה אבא חזר מחו"ל והביא לי המון

מתנות השיעור היה מעניין מאוד מה השעה למה אחרת הפסיקו
לפטפט בזמן השיעור נהניתם מן הטיול כמה המשחק הזה עולה אין
כמוך תחזיר לי את הקלמר שלי ילד, איך קוראים לך אני גר בקומה
השנייה אל תזוזו

.4

המקרר מאת שלומית כהן-אסיף

"מה אני, קפסה או סתם ארז
כל היום פותחים לי את הדלת
בשביל ענב אחד – פותחים
בשביל חצי כוס מיץ – פותחים
לפעמים סתם, רק להציץ – פותחים
איזו חצפה איזה זלזול
פותחים את הדלת
בלי דפיקה, בלי צלצול "
כן, זה באמת לא צחוק,
מהיום והלאה יהיה בבית חק:
לפני שנפתח את המקרר
תמיד נדפק

(א) קראו את השיר.

(ב) כמה מסימני הפיסוק שהיו בשיר נעלמו. הוסיפו נקודות, סימני
שאלה וסימני קריאה במקומות הנכונים.

(ג) המקרר כועס. מדוע?

(ד) אם תרצו האנישו את המקרר: ציירו לו ידיים, רגליים, פרצוף כועס
ועוד.

מתוך הפרק השני בספר 'פצפונת ואנטון' מאת אריך קסטנר

אחרי ארוחת הצוהריים תקפה את הגברת פּוֹגָה מִיְגֶרְנָה מיגרנה היא
כאב ראש גם כשאין הראש כואב כל עיקר [כך היה אצל הגברת פוגה,
כי היא הייתה מעמידה פנים שיש לה מיגרנה. במציאות מיגרנה היא
כאב חזק מאוד בחצי הראש, והיא יכולה לגרום לבחילות ולהקאות].
בְּרֵטָה השמנה נאלצה להגיף את התריסים בחדר השינה כדי
להפוך את היום ללילה הגברת פוגה שכבה על מיטתה ואמרה לגברת
אֲנֶדְכֵט: "לכי לטייל עם פצפונת וקחו איתכן את הכלב אני זקוקה
למנוחה ושלא יקרה דבר " ... שלושתם יצאו מן הבית
"באיזה רחוב גר אנטון את זוכרת " שאלה הגברת אנדכט
"ברחוב התותחנים קומה רביעית מימין", ענתה פצפונת
"ומהו מספר הבית "
"מאה שמונים חלקי חמש", אמרה פצפונת
"למה שלא תאמרי פשוט שלושים ושש " שאלה הגברת אנדכט
"ככה יותר נוח לי", אמרה הילדה ...
[כשהגיעו למקום] לקחה פצפונת את פִּיפְקָה בזרועותיה ושאלה:
"איפה ניפגש אחר כך "
"בשש בדיוק תבואי לקחת אותי מקפה זומר "
"שוב תרקדי שם עם הבחור שלך תמסרי לו דרישת שלום ובילוי
נעים "

"יפה מאוד שבאת לבקר אותי", אמר אנטון
"זהו פיפקה", הודיעה פצפונת
"נעים מאוד " אמר אנטון וליטף את הכלבלב
"ואולי ניכנס סוף־סוף " קראה פצפונת כעבור רגעים אחדים
אנטון הכניס את אורחתו למטבח "אני עסוק בבישול", אמר
"אתה מבשל " שאלה פצפונת, ומרוב תימהון שכחה לסגור את

פיה

"ודאי " אמר אנטון, "הלא אימי חולה מזמן, ולכן אני מבשל כשאני
חוזר מבית הספר יש לי ברירה "

1. הוסיפו נקודות, סימני שאלה וסימני קריאה במקומות שהם חסרים בסיפור.

2. התאימו את המילים לפירושים שלהן. צבעו כל מילה בשורה הראשונה בצבע אחר, ובאותו הצבע צבעו את הפירוש שלה שבשורה השנייה.

תימהון, כל עיקר, להעמיד פנים, נאלץ, להגיף
בכלל, היה צריך, לסגור, פליאה, להתנהג כאילו...

3. בקטע הזה חסרים פרטים על בני משפחת פוגה ועל משפחתו של אנטון. ובכל

זאת, מה יכולתם ללמוד עליהם מן הקטע?

משפחת פוגה:

משפחתו של אנטון:

4. על סמך מה קבעתם את עמדתכם?

5. רוב הבנים והגברים בתקופתו של הסופר לא בישלו ולא עסקו בתחזוקת הבית. בן מבשל – איזו בושה! אבל אנטון לא התבייש לבשל. מה דעתכם עליו?

6. הצעה למשחק

הכינו שני כרטיסים: על כרטיס אחד כתבו סימן שאלה ? ועל השני – סימן קריאה !

(א) המורה תגיד משפטי שאלה ומשפטי קריאה, ובכל פעם אתם תרימו

את הכרטיס המתאים לנימת הדיבור שלה.

קרעת את המכנסיים

קרעת את המכנסיים

שוב איחרת

שוב איחרת

את צריכה להכין שיעורים

את צריכה להכין שיעורים

ניב כבר חזר הביתה
ניב כבר חזר הביתה
כמה פעמים אמרתי לך את זה
כמה פעמים אמרתי לך את זה

(ב) חזרו בקול רם על כל משפט.

1. קראו (כל אחד לעצמו) את המשל על הַצָּרָר והנמלה בלי משחק תפקידים.

הַצָּרָר והנמלה

מאת ז'אן דה לה פונטן על פי אייזופוס

(הקריין): הַצָּרָר עצלן בטלן קיפץ ושר לו כל הקיץ בא החורף ולצרצר לא היה מזון ולא בית הוא נעשה רעב מאוד והיה לו קר

בתחילה לא ידע הַצָּרָר מה לעשות, אבל פתאום נזכר בַּנמלה (הצרצר): "הנמלה חרוצה כל כך, אני בטוח שהיא הכינה לעצמה מחסן של מזון, ושיש חימום בבית שלה"

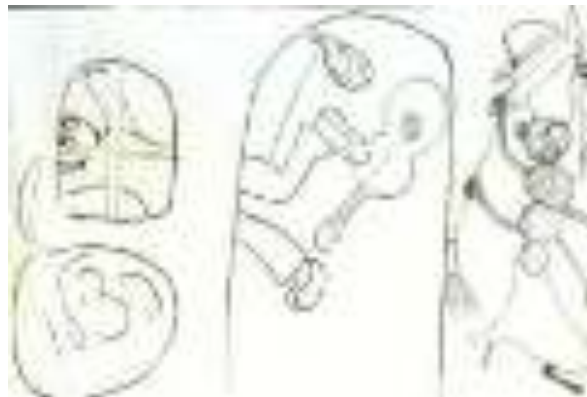
(הקריין): הלך הצרצר לביתה של הנמלה ודפק על הדלת הנמלה
פתחה את הדלת
(הנמלה בפנים רציניים): "מה רצונך, צרצר"
(הצרצר בקול מתחנף): "נמלה אצילה, א-א-א-ני..."
(הנמלה בחוסר סבלנות): "אתה מה דבר מהר, כי כשהדלת פתוחה
החום בורח החוצה"
(הצרצר): "כן, זה בדיוק מה שרציתי לבקש, חימום בחוץ קר כל כך,
ואני יודע שאצלך בבית חם אולי תתני לי להיכנס ולהתחמם"
(הנמלה): "ומה עוד אתה רוצה"

(הקריין): היא הפירה את הצרצר וידעה שיהיו לו עוד בקשות
(הצרצר): "עוד... עוד... אני רעב מאוד" (הצרצר נכנס אל תוך הבית)
"אני מבקש שתחלקי איתי במזון שאספת בקיץ אני אשאר אצלך רק
עד האביב ולא אפריע כלל, כי בחורף אני אוהב לישון"
(הנמלה): "להתחלק איתך במזון שאספתי לא, צרצר, את המזון
אספתי בשבילי, לא בשבילך"
(הנמלה מגרשת את הצרצר מביתה.)

(הצרצר): "נמלה מגעילה וקמצנית כמוך עוד לא פגשתי "
(הקריין): הנמלה שמעה את דבריו היא הוציאה את ראשה מפתח
הבית
(הנמלה): "תגיד לי, צרצר, מה אתה עשית כל הקיץ כשאני עבדתי
קשה והתכוננתי לקראת החורף גם אתה עבדת "
(הצרצר בלי בושה): "לא ולא " נזכר הצרצר בהנאה, "בקיץ טיילתי
ושרתי "
(הנמלה בכעס): "אם בקיץ שרת, עכשיו, בחורף, לך לרקוד " (טורקת
את הדלת)

2. כמה מסימני הפיסוק בסיפור 'התעצלו' כמו הצרצר ולא באו למלא את תפקידם. הוסיפו את סימני הפיסוק שלמדתם עד עכשיו במקומות הנכונים.
3. המחזו את הסיפור. קראו את התפקידים בהטעמה. חזרו על המחזה כמה פעמים.
4. מה דעתכם על התנהגותו של הצרצר?

5. מה דעתכם על התנהגותה של הנמלה?
6. הנמשל של המשל שקראתם קשור בבני אדם. ספרו בעל פה סיפור דומה שיתאים לבני אדם.
7. הצרצר ניסה לנצל את הנמלה, להשתמש במה שיש לה בלי לתת לה שום דבר בתמורה.
- (א) קרה שמישהו ניסה לנצל אתכם במקום לעבוד? ספרו על כך.
- (ב) קרה שאתם ניצלתם מישהו במקום לעבוד? ספרו גם על כך.
8. אם תרצו, תוכלו לצייר את המשל הזה כמו סרט, תמונות-תמונות. תנו כותרת לכל תמונה.
9. פנו אל המורה לטבע ובקשו הסברים על הנמלה ועל הצרצר: במה הם דומים זה לזה, ובמה הם שונים זה מזה.
10. צפו בנמלים רבע שעה בערך, ותארו בכתב או הקלידו במחשב את מה שראיתם. תוכלו לצלם את הנמלים ולהראות לחבריכם את התצלומים.
11. בתנ"ך, בספר משלי, כתוב:

לֹדֵי אֵל נִמְלָה לְעַלְלָהּ רֵאָה זְרֻכָּה וְחָכָם

הפסוק הזה נעשה פתגם.
 לפי הפתגם הזה לעצל כדאי ללכת אל הנמלה כדי ללמוד ממנה איך לעבוד.
 אבל הצרצר הלך אל הנמלה כדי _____ השלימו את המשפט.

12. סמנו את התכונות שנראות לכם מתאימות, ושוחחו עליהן:

(א) אפשר להגיד על הצרצר שהוא

* חסר בושה	* חכם	* נצלן
* חרוץ	* חצוף	* עצלן

(ב) אפשר להגיד על הנמלה שהיא

* חכמה	* עצלנית	* חצופה
* חרוצה	* קמצנית	* אנוכית (חושבת רק על עצמה)

13. יש עוד פתגמים שמתאימים למשל הזה.

אחד מהם תוכלו למצוא בתורה בספר בראשית פרק ג' פסוק י"ט. העתיקו אותו כאן: _____.

ועוד פתגם, גם הוא מן התנ"ך:

זריעת השדה הייתה בימים קדומים עבודה קשה מאוד, וכשהאיכרים זרעו הם כאילו בכו. אבל כאשר הם קצרו את היבול שלהם הם שמחו.

(א) הסבירו בעל פה את הפתגמים האלה. מדוע שלושתם מתאימים למשל?
(ב) יש שמתלוצצים ואומרים: "העבודה היא חיינו אבל לא בשבילנו." מי היה

יכול להגיד את המשפט הזה, הצרצר או הנמלה? _____

14. אילו תכונות המשפט הזה מתאר? _____

15. מה דעתכם, גם בטבע הצרצר עצלן ונצלן? נמקו את תשובתכם.

כך כתב כותב הפתגמים והמכתמים הנודע, חנניה ריכמן, בנושא הזה:

"לעבוד?! – אמר עצלן,
"צר מאוד, אך אין לי זמן:
האביב הוא חג לכול,
ובקיץ – חום גדול,
ובהורף – קור ורזה,
ובסתיו – צריך לנוח."

16. מה הקשר בין המכתם הזה למשל שקראתם? _____

17. קראו את המכתם הזה בקול ובהטעמה. הקליטו את עצמכם והקשיבו לקריאה שלכם.

ועוד מכתם כתב ריכמן בעניין הזה:

עיצולן דוחה ליום מחר
טרחא ודאגות,
אך אין לו חשק כל עיקר
לדחות תענוגות.

18. ומה הקשר בין המכתם הזה לבין המשל?

19. מצאו במרשתת תמונה של צרצר והעתיקו אותה כאן.

מושגים: ניצול, עצלות, חריצות

לכל דבר יש שם

(שם העצם, כינוי הקניין ושם המספר)

הקפידו על כתיב נכון. בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

א. שם העצם

1. מה שמי?

(א) איך קוראים למה שצומח באדמה ויש לו שורש, גזע, ענפים ועלים?

(ב) איך קוראים לבעל החיים שנובח?

(ג) איך קוראים לרהיט שיושבים עליו?

(ד) איך קוראים לעיר שאנחנו גרים בה?

(ה) איך קוראים להרגשה שיש לנו כשאנחנו רוצים לאכול?

לשתות? _____

(ו) איך קוראים לתכונה של מי שמוציא כסף על שטויות?

(ז) ואיך קוראים לתכונה של מי שלא אוהב להוציא כסף?

(ח) איך קוראים לחיית המחמד שלי?

(ט) איך קוראים לי?

כל אלה הם שמות של עצמים: של החי, של הצומח, של בני אדם, של הדברים בעולם וגם של תכונות ורגשות. השמות האלה הם **שמות עצם**.

- כלב, בובה, פרח, ילד וילדה, עיפרון – כל אלה הם שמות של **סוג** של עצמים, **שמות עצם מוחשיים**, שאפשר לחוש אותם – לראות, לשמוע, לטעום... הם נקראים **שמות עצם כלליים**.
- נועם, גיתית, נוגה, פלג, סביון, צבעוני, פָּרָג, ברוש, מיצי... – אלה הם שמות **פרטיים** והם נקראים **שמות עצם פרטיים**.
- אהבה, זמן, שמחה, חוכמה, פחד, כעס, התרגשות... – אלה הם **שמות עצם מופשטים**, שמות עצם שאי אפשר לראות או לשמוע אותם, לנגוע בהם, לטעום או להריח אותם, אבל אפשר בהחלט לחוש אותם, להרגיש אותם.

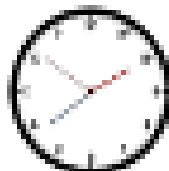
כדי לדעת אם מילה היא שם עצם אפשר לשאול: "איך קוראים לזה?"
 (ז) חלקו דף לשלושה חלקים. בחלק אחד כתבו: שמות עצם כלליים,
 בחלק השני: שמות עצם פרטיים, ובחלק השלישי: שמות עצם
 מופשטים. מיינו את השמות שברשימה:
 נועה, שִׁמְחָה, שולחן, מטבח, מיטה, יוסף, חומי, שחורי, רקפת, שמש, יום,
 טל, גל, מַחֵק, קנאה, תמונה, פלג, ניר, גוף, אהבה, משה, חנה, אכזבה
 יש שמות שהם גם כלליים וגם פרטיים. כתבו אותם בשני מקומות.
 (יא) קראו את הקטע הזה. מצאו את שמות העצם והוסיפו אותם
 לרשימה של שמות עצם כלליים ושל שמות עצם פרטיים.

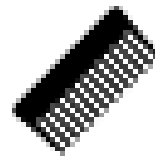
מור ורומי הם אחים. הם גרים בגבעתיים. הם אוהבים מאוד זה את זה,
 אבל לפעמים הם רבים, כמו כל הילדים. יש להם משפחה גדולה: שתי
 דודות, נורית ודורית, גם הן גרות בגבעתיים, ושני דודים, ברק וסער,
 והם גרים בחיפה. לדודים ולדודות יש ילדים, וכך למור ולרומי יש הרבה
 דודנים ודודניות.

אורי היא דודנית שלהם. היא גרה קרוב אליהם. לעיתים קרובות הם
 נפגשים איתה ומשחקים איתה בבית בכל מיני משחקים וגם בגן
 השעשועים. הם אוהבים לשחק גם עם הדודנים והדודניות שגרים
 בחיפה. עידן הוא הדודן המבוגר ביותר ועדי היא הדודנית הצעירה
 ביותר.
 כמה טוב שיש אהבה בין כל בני המשפחה.

2. זכר ונקבה

שמות העצם בעברית נחלקים לשמות ממין זכר ולשמות ממין נקבה.

שמי מוקה

(א) כתבו מה אתם רואים בכל תמונה, וליד כל שם כתבו אם הוא ממין זכר או ממין נקבה.

(ב) הוסיפו ציורים משלכם ובקשו מחברים שיכתבו מה הם רואים בציור ומה המין של העצם.

(ג) כתבו מתחת לכל ציור מהו שם העצם :

(ד) מה משותף לשמות בכל קבוצה?

(ה) השלימו את המשפט:

מסקנה: למין נקבה מוסיפים -ה או -ית ולפעמים רק -ת

למשל: שוטר^ת, תופר^ת, מנהל^ת, נהג^ת ועוד.

יש מילים שלפי הסוף שלהן אי אפשר לדעת אם הן ממין נקבה או ממין זכר. למשל: כוס, אבן, ארץ, צפרדע, אתון. כדי לבדוק אם מילה היא ממין זכר או ממין נקבה צריך להוסיף מילה שמתארת אותה. למשל: כדור גדול – זכר, ציפור יפה – נקבה.

(ו) קראו את תיאור הבית הזה:

חברה הזמינה אותי לבקר בבית שלה. יש לה בית גדול ויפה מאוד. בכניסה לבית יש שער מכוסה צמחים. הדלת בכניסה לבית גדולה. נכנסתי לחדר האורחים (סלון). הרצפה בו מכוסה בשטיח גדול ורך; יש בו ספה נוחה, כורסה גדולה, שולחן עגול ומכשיר טלוויזיה ענקי. על הקירות תלויות תמונות שציירו ציירים חשובים. ליד חדר האורחים יש פינת אוכל. יש בה שולחן אוכל גדול ומסביבו הרבה כיסאות ויש גם מזנון. על השולחן פרושה מפה רקומה ועליה מונחים צלחות, כוסות, מזלגות, סכינים, כפות וכפיות.

(1) מתחו קו מתחת לשמות העצם בתיאור.

(2) חלקו דף לשני חלקים. בחלק אחד כתבו **זכר** ובחלק השני – **נקבה**.

(3) מיינו את שמות העצם לזכר ולנקבה.

(4) אם תרצו תוכלו לצייר את הבית הזה לפי התיאור. תוכלו לדמיין גם חדרים אחרים ולצייר אותם.

(5) אם תרצו, תארו במילים או בציור את הבית שאתם הייתם רוצים

לגור בו.

(ז) קראו את התיאור הזה וחזרו על ההוראות שבתרגיל (ו):

לפני שאני הולכת לבית הספר אני מסדרת את הילקוט. אני בודקת אם לא שכחתי שום מחברת או ספר, ואם בקלמר יש כל מה שצריך: עפרונות, מחק, מחדד, צבעים, דבק, סרגל, מספריים. אני הולכת לבית הספר ברגל. אני הולכת על המדרכה, מגיעה לצומת מרומזר, חוצה את הכביש במעבר חצייה באור ירוק, ממשיכה ללכת, וקרוב לבית הספר עולה על גשר להולכי רגל ומגיעה לבית הספר.

בכביש שמתחת לגשר עוברים הרבה מאוד כלי רכב: מכוניות, משאיות, אוטובוסים, אופנועים ואופניים חשמליים.

(ח) מה יוצא דופן?

הקיפו את המילה שאינה שייכת לקבוצה, וכתבו אם היא בלשון זכר או בלשון

נקבה:

- (1) הָגָה, דָּרֶךְ, מְלַךְ, חֶדֶר, נֶכֶד – _____
- (2) חמור, אריה, אתון, פיל, גמל – _____
- (3) אהבה, חברות, בעיה, עצב, שמחה – _____
- (4) קיר, שיר, עיר, דיר, סיר – _____
- (5) תפוז, אשכולית, לימון, תפוח, אגס – _____
- (6) מלפפון, צנון, בצל, גזר, עגבנייה – _____
- (7) כובע, חולצה, שמלה, גופייה, נעל – _____
- (8) ספר, מחברת, עט, עיפרון, מחק – _____
- (9) אופנוע, עגלה, כרכרה, רכבת, מכונית – _____

3. יתיד ורבים

יש צורה של שם עצם אחד ויש צורה של שמות עצם רבים. למשל: ספר

אחד – כמה ספרים; מחברת אחת – כמה מחברות.

(א) חלקו דף לשני חלקים וכתבו: רבים רבות

(ב) הפכו את המילים האלה לרבים או לרבות, וכתבו אותן במקומות הנכונים: דגל, ענף, חצר, מגרש, חדר, בית, מזרחה, עט, שְׁדָרָה, חדר, חוברת, כדור, בלון, חורשה, גן, גינה, תנור, סל, סלסילה, כיתה

(ג) עכשיו אתם כבר יכולים למצוא את הכלל איך הופכים מילים מלשון יחיד ללשון רבים ורבות. כתבו אותו כאן:

כלל:

זה הכלל, אבל לכלל הזה יש יוצאים מן הכלל רבים מאוד. יש שמות בלשון זכר שמוסיפים להם סיומת של נקבה, ויש שמות בלשון נקבה שמוסיפים להן סיומת של זכר. לדוגמה: עוף – עופות; תאנה – תאנים.

העתיקו כל מילה וכתבו לצידה את צורת הרבים או הרבות שלה: חלון, רחוב, ארון, דבורה, קיר, עיר, וילון, עוף, קול, שדה, שולחן, כיסא, מילה, נמלה, תולעת, אור, בור, חול, סוד, מקום, מלון, זיכרון, עיפרון, רצון, נר, שם, גג, זוג, מזלג, מפתח, נייר, חיטה, שיבולת, כינים, דרך, לב

ב. כינוי הקניין (שייכות)

לשם העצם אפשר להוסיף את מילת השייכות (הקניין) 'שלי ועוד שם עצם, למשל: הצל של העץ, הספר של אימא, או את המילה 'שלי ועוד כינוי שנקרא 'כינוי גוף'. למשל: הצל שלו, הספר שלה. הכינויים האלה הם 'כינויים פְּרוּדִים' כי הכינוי נפרד משם העצם. אבל אפשר לקצר עוד יותר ולהצמיד את כינוי הקניין לשם העצם ובמקום 'הצל שלי' לומר 'צילוי', במקום 'הספר שלה' – 'ספְּרָה'. הכינוי הזה הוא 'כינוי חֲבוּר' כי הוא מחובר לשם.

במילה אחת

קראו את הנטייה של המילה 'סוס':

הסוס שלי – סוסי
 הסוס שלך – סוסיך
 הסוס שלך – סוסיך
 הסוס שלהם – סוסייהם
 הסוס שלהן – סוסייהן

הסוסים שלי – סוסיי
 הסוסים שלך – סוסייך
 הסוסים שלך – סוסייך
 הסוסים שלהם – סוסייהם
 הסוסים שלהן – סוסייהן

מי שירצה יוכל לצבוע את הסוס.

הספר שלי – ספרי
 הספר שלך – ספריך
 הספר שלך – ספריך
 הספר שלו – ספריו
 הספר שלה – ספריה
 הספרים שלי – ספריי
 הספרים שלך – ספרייך
 הספרים שלך – ספרייך
 הספרים שלו – ספרייו
 הספרים שלה – ספרייה

(א) צבעו את האותיות שבסוף המילים לפי הדוגמה של הסוס, ובאותו הזמן הגידו כל מילה בלחש.

(ב) כתבו את השם 'יד' בתוספת הכינוי החבור בכל הגופים כמו בדוגמה.

(ג) כתבו את המילה 'ילד' בתוספת הכינוי החבור בכל הגופים.

(ד) שימו לב שהניקוד של המילה השתנה. כך קורה ברוב המילים.

יָלַד – יְלָדִי... סָפַר – סְפָרִי

קראו את הסיפור :

הרועה שקנה צל מעשייה

בוקר אחד יצא רועה עם צאנו לשדה. היה יום חם והשמש קפחה (=הקתה בחזקה) על ראשו של הרועה. הלך הרועה והלך ופתאום ראה בית. סביב הבית הייתה חצר מגודרת. בחצר עמד עץ גדול וגבוה והצל מחוץ לחצר. התיישב הרועה מחוץ לגדר ונהנה מן הצל. בעל הבית ראה את הרועה, התרגז ואמר לו: "הסתלק מכאן! העץ שלי וגם הצל של העץ שלי." השיב (=ענה) הרועה לבעל הבית: "אל תכעס, אדון נכבד, אם הצל שלך, אני מוכן לקנות אותו ממך. בעל הבית הסכים ומכר לרועה את הצל של העץ תמורת שלושה מטבעות זהב. אחרי הצוהריים שינה הצל את מקומו וכיסה את חצרו של בעל הבית. הרועה וצאנו נכנסו לחצר. שוב רגז בעל הבית וצעק: "באיזו רשות נכנסת לחצרי?" השיב הרועה: "הרי קניתי ממך את צילך. אינני אשם שעכשיו הוא נמצא בחצרך."

1. העתיקו מן הסיפור את כל שמות העצם : בטור אחד את הרגילים ובטור אחר את כל אלה שיש להם כינוי חבור.
2. מה המסקנה או המסקנות שאפשר להסיק (מה אפשר ללמוד) על בעל הבית מן הסיפור?

3. מה אפשר להסיק על הרועה?

4. אָספו תמונות של בני המשפחה שלכם. צלמו אותן ו'הדביקו'. מתחת לכל תמונה כתבו במילה אחת את מי רואים בכל תמונה (אימי, אבי, אחי, אחותי, דודי, סבתי ועוד).

5. הפכו את הכינוי הפרוד לכינוי חבור :

- (א) אבא שלי ואימא שלי הלכו לקולנוע. נשארתי בבית עם האח הגדול שלי ועם האחיות הקטנה שלי. סבתא שלי באה לשמור עלינו.
- (ב) הדוד שלו והדודה שלו חזרו מחוץ לארץ. הם נסעו לאנגליה לבקר את הדודן שלי.
- (ג) האח שלה השאיל את הספר שלה לחבר שלו, אבל החבר שוכח להחזיר אותו.
- (ד) ההורים שלהן קנו להן רהיטים חדשים. עכשיו הן אוהבות מאוד את החדר שלהן: את המיטה שלהן, את השידה שלהן, את השולחן שלהן ואת הכיסא שלהן.
- (ה) לפני שלוש שנים האח הגדול שלי התחתן. לפני שנה וחצי נולד הבן הבכור שלו.
- (ו) הבן של האח שלי הוא האחין שלי, ואני הדוד שלו. עכשיו אשתו של האח שלי, הגיסה שלי, שוב בהיריון ועוד מעט היא תלד בת. הבת שלה תהיה האחיינית שלי, ואני אהיה הדודה שלה... לא, מה פתאום, התבלבלתי! אני אהיה הדוד גם שלה.

6. הקלידו את המשפטים שבסעיף 7 במחשב. החליטו של מי יהיה כל אחד או כל דבר בכל משפט. למשל: במשפט הראשון תוכלו לכתוב: אבא ואימא שלך... במשפט השלישי – הדוד והדודה שלה... וכן הלאה.

ג. שם המספר

1. המספר המונה

2. המספר המונה מונה, סופר, את מספר העצמים: ילד אחד, ילדה אחת, ארבעה כדורים, ארבע קוביות.
- גם למספרים יש בעברית צורה של זכר וצורה של נקבה.

המספר המונה	
זכר	נקבה
אָחַד	אַחַת
שְׁנַיִם,	שְׁתַּיִם,
שְׁנַיִ	שְׁתַּיִ

שְׁלוֹשָׁה	שְׁלוֹשׁ
אַרְבַּעַה	אַרְבַּע
חַמִּישָׁה	חֲמִשָּׁה
שִׁישָׁה	שֵׁשׁ
שִׁבְעָה	שֶׁבַע
שְׁמוֹנָה	שְׁמוֹנָה
תְּשַׁעָה	תֵּשַׁע
עֶשְׂרֵה	עָשָׂר

לשם עצם בלשון זכר מוסיפים מספר בלשון זכר, ולשם עצם בלשון נקבה מוסיפים מספר בלשון נקבה. לדוגמה: שלושה ספרים, שלוש מחברות. שימו לב, זה מבלבל.

(א) מדוע? חשבו והשיבו בעל פה.

(ב) היעזרו בטבלה של המספר המונה וכתבו את המספרים במילים:

- (1) אבא קנה 5 _____ דגים חדשים לאקווריום.
- (2) להורים של נועם יש 2 _____ מכוניות.
- (3) לכבוד שבת הבאתי לאימא 8 _____ נוריות.
- (4) טובים ה-2 _____ מן ה-1 _____.
- (5) החודש קראתי 4 _____ ספרים.
- (6) היום המורה נתנה רק 6 _____ תרגילים בחשבון.
- (7) אימא קנתה לי 3 _____ בלונים.
- (8) קטפתי מן העץ 7 _____ לימונים.
- (9) הכנתי בגינה 8 _____ ערוגות ושתלתי בכל 1 _____ 4 _____ פרחים.
- (10) בשכבה שלנו יש 3 _____ כיתות ג'.
- (11) פלג אכל 2 _____ תפוחים ו-2 _____ בננות.
- (12) אחי ראה השבוע 3 _____ סרטים מרתקים.
- (13) בליל הסדר שואלים _____ קושיות ושותים 4 _____ כוסות.
- (14) קיבלתי מתנה 5 _____ חוברות של עלילונים (קומיקס).
- (15) 10 _____ אצבעות לי יש כל דבר בונות הן...

(ג) הָכִינוּ סַלַט יֵרָקוֹת.

מובן שאתם יכולים להשתמש גם בירקות אחרים.

(1) כתבו מתחת לכל ציור את שמו של הירק, ובכמה ירקות מכל סוג תשתמשו. את המספרים כתבו במילים. הקפידו על זכר ונקבה.

(2) בכמה ירקות השתמשתם להכנת הסלט?

(ד) הָכִינוּ סַלַט פֵּירוֹת.

מובן שאתם יכולים להשתמש גם בפירות אחרים.

(1) כתבו מתחת לכל ציור את שמו של הפרי, ובכמה פירות מכל סוג תשתמשו. את המספרים כתבו במילים. הקפידו על זכר ונקבה.

(2) בכמה פירות השתמשתם להכנת הסלט?

(ה) הצינו רשימה של שמות עצם בלשון זכר ובלשון נקבה. לפני כל שם כתבו מספר בספרות, חלקו את הרשימה לשאר הילדים בקבוצה ובקשו מהם לשנות את הספרות למילים. כל ילד ימלא את המשימה בכל הרשימות של חברי הקבוצה.

(1) השוו כרוב לכרובית. חלקו עמוד לשני חלקים. כתבו:

כרובית

כרוב

דומה

שונה

(2) השוו כך גם תפוח אדמה לבטטה.

חת שתיים שלוש וחצי

אחת שתיים שלוש וחצי

איש אחד נסע במקסי

הוא שילם גרוש וחצי, גרוש

וחצי,

אחת שתיים שלוש...

זה משחק בכדור שמלווה בפזמון. כמה גרסאות של השיר הזה וגם הוראות למשחק אפשר למצוא ב'זמרשת' במרשתת. זה היה משחק של בנות, בדרך כלל שתיים. ילדה אחת מקפצה את הכדור ושרה את השיר. כל מילה – הקפצה. במילה 'וְחֶצִי' ובמילה 'טֶקְסִי' היא גם מעבירה רגל אחת מעל הכדור וממשיכה לשיר ולהקפיץ. אם הכדור נופל, המשחק עובר לילדה האחרת. הילדה שצברה יותר הצלחות היא המנצחת. כשלא היה עם מי לשחק, היה אפשר לשחק לבד. גם אתן יכולות לשחק במשחק הזה וגם הבנים.

2. המספר הסודר

מספר הסודר	
זכר	נקבה
ראשון	ראשונה
שני	שנייה
שלישי	שלישית
רביעי	רביעית
חמישי	חמישית
שישי	שישית
שביעי	שביעית
שמיני	שמינית
תשיעי	תשיעית
עשירי	עשירית

המספרים בעברית מציינים לא רק כמה פריטים יש בקבוצה אלא גם את הסדר שלהם, וגם הם נחלקים לזכר ולנקבה.

(א) המספר הסודר הוא גם השם של ימי השבוע שלנו :

- היום ה-1 _____ בשבוע הוא יום _____ או יום א'
היום ה-2 _____ בשבוע הוא יום _____ או יום ב'
היום ה-3 _____ בשבוע הוא יום _____ או יום ג'
היום ה-4 _____ בשבוע הוא יום _____ או יום ד'
היום ה-5 _____ בשבוע הוא יום _____ או יום ה'
היום ה-6 _____ בשבוע הוא יום _____ או יום ו'
ורק ליום ה-7 _____ בשבוע לא קוראים _____ ולא יום _____
אלא _____.

(ב) השלימו את המספרים המונים ואת המספרים הסודרים החסרים במילים :

(1) השיר הזה היה 7 _____ שבועות במקום ה-2 _____ במצעד הפזמונים.

- (2) בסמטה שלנו יש 10 _____ בתים. הבית שלי הוא ה-6 _____
מצד ימין.
- (3) אחי גר בקומה ה-8 _____.
- (4) קיוויתי לזכות בתחרות האיות במקום ה-1 _____ אבל בסוף
זכיתי במקום ה-3 _____.
- (5) בשידה שלי יש 8 _____ מגירות. הצעצועים שלי נמצאים
במגירה
ה-3 _____, ובמגירה ה-4 _____. במגירה ה-1
_____ נמצאים הספרים ובמגרה ה-2 נמצאות המחברות שלי.
במגירה ה-5 _____ נמצאים הצבעים. יש לי 5 _____
סוגים של צבעים. במגירות האחרות נמצאים חלק מן הבגדים
שלי.
- (6) זה הסרט ה-3 _____ שראיתי השבוע.
- (7) בכיתה יש 4 _____ טורים. אני יושבת בטור ה-2 _____
בשורה ה-2 _____.
- (8) המורה אמרה: פתחו את הספר בפרק ה-9 _____ בעמוד 56
_____.

העכברים והחתול על פי איזופוס

בבית אחד היו עכברים רבים. בני הבית החליטו להביא חתול גדול כדי שיטרוף את העכברים. ובאמת, ברגע שהעכברים היו יוצאים מחוריהם, היה החתול מתנפל עליהם וטורף אותם.

העכברים פחדו מאוד מן החתול וכמעט שלא יצאו מחוריהם, אבל לא היה להם מה לאכול. הם היו רעבים. הם החליטו שצריך לפתור את הבעיה. הם התאספו והציעו כל מיני הצעות.

1. חשבו בקבוצה והציעו הצעות, איך העכברים יכולים להיזהר מן החתול.

כל קבוצה תציע שתי הצעות לפחות ותספר עליהן בכיתה. דונו אם ההצעות מתקבלות על הדעת, אם אפשר לבצע אותן.

הינה ההצעות שהציעו העכברים :
היו עכברים שהציעו לחנוק אותו; אחרים אמרו שעדיף שיצאו כולם יחד וירביצו לו; עכבר אחד הציע לתלות אותו על חבל; ועכברה אחת אמרה: אולי נקשור את הזנב שלו לדלת, וכך הוא לא יוכל לרדוף אחרינו.

2. שוחחו בכיתה : מה דעתכם על ההצעות של העכברים?

העכברים בדקו את כל ההצעות והבינו שאי אפשר לבצע אותן.
ואז הציע העכבר המכובד מכולם:
"אני יודע מה לעשות. צריך לתלות פעמון על הצוואר של החתול, וכך נשמע את הצלצול שלו בכל פעם שהוא יתקרב ונוכל לברוח."
הרעיון הזה מצא חן בעיני שאר העכברים והם אמרו פה אחד: "זה רעיון גדול, כן, נתלה פעמון על צווארו של החתול הנורא הזה ונוכל להגן על עצמנו."

3. שוחחו בכיתה : מה דעתכם על הצעתו של העכבר המכובד מכולם?

אבל עכבר אחד קטן ששתק כל הזמן אמר: "באמת רעיון מצוי, אבל מי יקשור את הפעמון לצוואר של החתול?"

כל העכברים השתתקו. כל אחד קיווה שהאחר יתנדב, אבל אפילו אחד מהם לא היה מוכן לבצע את המשימה, כולם קיפלו את הזנב וחזרו אל החורים שלהם.

4. מה המסקנה מן ההצעה הזאת? כתבו אותה בתוך המסגרת:

על מי שמציע הצעות אבל לא מבצע אותן, מבטיח הבטחות אבל לא מקיים ומשאיר את הביצוע לאחרים אומרים:

אין כוחו אלא בפיו

כלומר הוא רק מדבר הרבה אבל לא עושה שום דבר.

5. ספרו בכיתה על הבטחות שהבטחתם ולא קיימתם, על הצעות שהצעתם אבל לא ביצעתם. מה דעתכם על התנהגות כזאת?

6. הקינו 'ספר פתגמים' מכל הפתגמים שאתם לומדים.

7. חשבו בקבוצה והמציאו פתגם משלכם שמתאים לסיפור.

יש גם פתגם נחמד מן העברית של זמננו והוא תרגום מיידיש (השפה של היהודים בגולה): **כשהחתול מסתלק העכברים שמחים**, ובחרוזים:

כש יוצא מרוצה

8. חשבו על מצב שהפתגם הזה מתאים לבני אדם וכתבו סיפורים מן החיים. למשל, כשהמורה יוצאת מן הכיתה...

מושג: היגיון

הקפידו על כתיב נכון. אם צריך, היעזרו במילון.
בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

א. כללי הכתיב המלא

כללי הכתיב המלא עוזרים להקל את הקריאה כשהמילים אינן מנוקדות. **הכלל הראשון** והפשוט ביותר בכתיב המלא הוא כלל השורוק. גם כשבניקוד מסמנים שורוק (או) וגם כשמסמנים קבוץ (אָ) או קמץ קטן (אֶ) מוסיפים למילה את האות וי"ו: שולחן, חולצה, אונייה... גם **הכלל השני** פשוט: כלל החולם. במקום חולם חסר וגם במקום קמץ קטן מוסיפים את האות וי"ו: בוקר, שורש, מאוד, פתאום, אומן, כוח, חוכמה, תוכנית, קורבן, צוהריים, מוחרת, אומנות ועוד. (אבל במילים שיש בהן אל"ף או ה"א נחה (שותקת) וחולם לא מוסיפים וי"ו, למשל: ראש נשאר ראש.

1. קראו את השיר החמוד הזה והעתיקו את המילים שצריך להוסיף בהן את האות וי"ו על פי הכללים:

למה פופיק מאת אמירה עתיר

יש אֲזַנִּים כְּדִי לְשָׁמַע,	רְגֵל יֵשׁ בְּשִׁבִיל לְלַכֵּת
יש לְשׁוֹן – לְטַעַם,	לְטִיֵל בְּחוּץ.
הַגְרוֹן – בְּשִׁבִיל לְבָלַע,	אִם הַדֶּרֶךְ מִתְמַשְׁקֶת
הַנְּחִירִים – לְנֶשֶׁם.	אִז אֶפְשֶׁר לְרוּץ.
גַּמַּת חֵן – לְחִיּוּכִים	יָד יִשְׁנָה בְּשִׁבִיל לְקַחַת
עֵינַיִם – כְּדִי לְרְאוֹת,	מָה שֶׁמִּתְחַשֵּׁק,
(וגם לְאֵלָה שְׂבוּכִים –	אֶצְבְּעוֹת – בְּשִׁבִיל לְכַתֵּב,
מְקוֹם בְּשִׁבִיל דְּמַעוֹת...)	אֲבָל גַּם לְשַׁחֵק.

אָף יֵשׁ לָנוּ לְהַרְיֵחַ,
פֶּה – בְּשִׁבִיל דְּבוּר,
אָבֵל מִי יִגִּיד לִי לָמָּה
יֵשׁ לָנוּ... טְבוּר?

2. השיבו בעל פה על השאלה: למה יש לנו טבור? אם אינכם יודעים את התשובה בקשו מהורייכם שיענו על השאלה. ספרו בכיתה אילו תשובות קיבלתם.
3. קראו את המשפטים האלה והוסיפו וי"ו במקומות המתאימים:
 - (א) התכנית הזאת לא תצא אל הפעל.
 - (ב) הסעדה הייתה מצלחת מאד.
 - (ג) החלצה שלך מקמטת ואינך יכול ללבש אותה ככה.
 - (ד) שלשה דברים בגלם ושלשה בחכם.
 - (ה) בכל בקר אימי מכינה לי ארחת בקר טעימה.
 - (ו) היה חרף. רוח חזקה נשבה. פתאם העף הכובע מראשי. רציתי לתפס אותו אבל לא הצלחתי.
 - (ז) אנחנו מאחלים לך בריאות, אשר ועשר.
 - (ח) הספר השאל והבטיחו להחזירו בחנכה.
 - (ט) הוא יצא מביתו הבקר ויחזור מאחר בלילה.
 - (י) אדרש לכלל את החמר בטפסי ההתחייבות.
 - (יא) רציתי מאד לנסע לטיול הזה.
 - (יב) בקשת יש שבעה צבעים, שלשה צבעי יסוד: אדם, כחל וצהב, ועוד ארבעה צבעי מְשֻׁנָּה: כתם, סגל, ירק וכחל כהה (אינדיגו בלעז).
 - (יג) לאימי יש בגדים בכל הצבעים: שמלות ירקות, אדמות וכחלות ומכנסיים אפרים, כחלים ושחורים וחלצות ורדות, צהבות ולבנות.
 - (יד) אני מתביישת מאד כשאתה לובש בגדים מלכלכים.

ב. איות

1. בכל אחת מן המילים האלה חסרה האות הראשונה. השלימו אותה וקראו את המילה שהתקבלה בקול. למשל: פביש ולא גביש כמו שרבים הוגים היום. (ייתכן שאחרי שתשלימו את כל המילים תראו שצריך לשנות את האיות בכמה מהן):

(א) __ וכב, (ב) __ יפה, (ג) __ חול, (ד) __ יור, (ה) __ לנית, (ו) __ רוב, (ז) __ נף,

(ח) __ ינור, (ט) __ לוב, (י) __ בשה, (יא) __ יסא, (יב) __ רית, (יג) __ ורסה,
(יד) __ לב, (טו) __ פתור, (טז) __ ובע, (יז) __ ביש, (יח) __ תר, (יט) __ דור,
(כ) __ סף, (כא) __ פפה, (כב) __ יס, (כג) __ וס, (כד) __ פית, (כה) __ ביסה,
(כו) __ תם, (כז) __ תום, (כח) __ רובית, (כט) __ רוזה, (ל) __ רטיס, (לא) __ ריד,
(לב) __ רם, (לג) __ יתה, (לד) __ רכרה (לה) __ שכוש

2. מה משותף לכל המילים?

חידון מספר 1

3. השלימו את המילים החסרות. ייתכן שאחרי שתסיימו תראו שצריך לשנות

כמה מן ההשלמות:

- (א) תיבה, מקום לשמור בו דברים _____
(ב) פס, מה שמסמנים בעזרת סרגל _____
(ג) מין אופנוע _____
(ד) אחת מעונות השנה _____
(ה) שמים בו את כלי הכתיבה _____
(ו) מרתיחים בו מים _____
(ז) בעל חיים דוקר _____
(ח) משותף לכמה בעלי חיים ולשמש _____
(ט) למשל, מה שתולים בסוכה _____
(י) ילדים בונים בעזרתן מגדלים _____
(יא) תולים עליו בגדים _____
(יב) כרטיס משחק _____
(יג) מים שקפאו _____
(יד) מקום שאין בו שערות על הראש _____
(טו) חלק שמחבר את כף הרגל אל השוק _____

4. מה משותף לכל המילים שבחידון? _____

5. האות הראשונה בכל מילה (שם עצם) 'נעלמה'. אילו שמות עצם אפשר ליצור

מכל אחת מהן אם מוסיפים אות בתחילתה:

- (א) __ וף, (ב) __ טר, (ג) __ יר (ד) __ ליפה, (ה) __ ג, (ו) __ ערה, (ז) __ שר, (ח) __ שת,
(ח) __ וץ (י) __ ש

6. איזו אות (אותה האות) אפשר להוסיף לכל אחת מן המילים? _____

חידון מספר 2

7. מילים של שלוש אותיות :

- (א) תופרים בו _____
- (ב) שמש _____
- (ג) שטח מסביב לבית מוקף בגדר _____
- (ד) יש הרבה על שפת הים _____
- (ה) הפרח המבשר את הסתיו _____
- (ו) דגים בעזרתה _____
- (ז) האף של הפיל _____
- (ח) אחד מכמה חלקים בבית, מוקף קירות _____
- (ט) מוסיפים למשל לקפה כדי שילבין _____
- (י) למשל: זבוב, דבורה, צרצר _____
- (יא) תולים עליו כביסה _____
- (יב) אוכלים אותה בשבת במקום לחם _____
- (יג) ירק ירוק שארנבות אוהבות לאכול _____
- (יד) ידיד _____

8. מילים של ארבע אותיות :

- (א) בגד בית _____
- (ב) עשויה משמנת ואפשר למרוח אותה על לחם _____
- (ג) בעל חיים ממשפחת היונקים. ליהודים אסור לאכול אותו _____
- (ד) בעל חיים. אומרים עליו שהוא עקשן _____
- (ה) ההפך מאור _____
- (ו) כלי נשיפה קטן מעץ _____
- (ז) ירק גדול בצורת אגס. צבעו סגול _____
- (ח) חיית מחמד – יונק שאוהב להתפנק _____
- (ט) כלי עשוי מעץ, משמש בעיקר לנוזלים _____
- (י) חָלָל בקיר לכניסת אור ואוויר _____

9. מילים של חמש אותיות :

- (א) ציפור גדולה שעומדת על רגל אחת _____

- (ב) 'חצי שמלה' _____
- (ג) מחזיקה את המכנסיים שלא ייפלו _____
- (ד) לובשים אותה על החלק העליון של הגוף _____
- (ה) דבר אחד או כמה דברים ארוזים יחד _____
- (ו) יער קטן _____

10. מילים של שש אותיות :

- (א) שבלול _____
- (ב) כלי נשיפה ממתכת _____
- (ג) בעל חיים קטן שחי במאורות שהוא חופר מתחת לאדמה

- (ד) 'כדורים' קטנים שמשחילים על חוט ויוצרים מחרוזת

- (ה) עובד בחנות _____

11. מה משותף לכל המילים שבחידון? _____

12. מה אפשר ללמוד מזה? השלימו את הכלל:

כלל: את כל המילים שמתחילות בצליל ח _____

13. סדרו את כל המילים שבחידון לפי סדר הא"ב הפנימי שלהן.

14. כתבו את השמות של חלקי העץ ושל

היֶרֶק שגדל סביבו. היעזרו במילון או
במרשתת.

15. מה משותף בשמות של חלקי העץ?

כך תוכלו לזכור איך כותבים את
המילים האלה.

16. כתבו את השם של כל איבר ליד הקו

המציין אותם ואמרו אותו בקול. הקפידו על הגייה נכונה:

ג. משפחות מילים

יום אחד שמע אורי ברדיו שהאמריקנים עומדים לשלוח חללית מאוישת לכוכב מאדים. בשעת ארוחת הערב אמר אורי: "אבא, אתה יודע, האמריקנים ישלחו לכוכב מאדים חללית מיואשת." כל בני המשפחה צחקו, ואבא הסביר לאורי שהחללית אינה מיואשת אלא מאוישת, כלומר, יהיה בה איש (או אנשים). מאוישת היא מילה מהמשפחה של 'איש', ומיואשת היא מילה מהמשפחה של 'יאושי'.

1. באמת אפשר להתבלבל:

האם כל זוג מילים שייך לאותה משפחת מילים? ליד כל זוג כתבו 'כן' או 'לא'.
הסבירו בעל פה את תשובתכם.

(א) חוף וקוף _____

(ב) שקר וקשר _____

(ג) ספר וסיפור _____

(ד) מצלמה וצילום _____

(ה) מספר וספרה _____

(ו) קורע וקורא _____

2. כאן גרה בכיף משפחה...

ציירו עשרה בתים, לכל בית דלת ועליה שלט. בכל בית גרה משפחה אחרת:

- (א) משפחת כ-ב-ס (ב) משפחת ס-ע-ד (ג) משפחת פ-ק-ד (ד) משפחת ק-נ-ה
(ה) משפחת ש-ת-ל (ו) משפחת כ-נ-ס (ז) משפחת א-כ-ל (ח) משפחת ש-א-ל
(ט) משפחת כ-ת-ב (י) משפחת ר-ש-ם

כתבו על כל שלט שם משפחה אחד והוסיפו על קירות הבית 'גרפיטי' של מילים רבות ככל האפשר מאותה המשפחה, שתי מילים לפחות. דוגמה: משפחת ש-ל-ח: שליח, משלוח, שילוח, שָלַח, שליחה.

מדוע כל המילים האלה שייכות לאותה המשפחה? מפני שבכולן יש אותן שלוש אותיות באותו הסדר: ש, ל, ח, ויש להן משמעות משותפת: כולן קשורות בהעברת דבר ממקום אחד למקום אחר. צבעו את האותיות המשותפות במילים שבדוגמה.

3. ה... הוא המקום של בני משפחת... ציירו אותו, כתבו עליו את שם המשפחה, ומתחתיו כתבו את כל בני המשפחה שאתם מכירים.

(א) כיסא – י-ש-ב

(ב) ראש – ז-כ-ר; ח-ש-ב

(ג) שֵעַר – פ-ת-ח; ס-ג-ר

(ד) מחברת – כ-ת-ב; ר-ש-ם

(ה) פרח – ש-ת-ל; ק-ט-ף

4. פגשתם כאן משפחות מילים רבות. עכשיו אולי אתם יכולים להסיק מסקנה מהמפגש הזה: מה הופך קבוצת מילים למשפחה? כתבו את המסקנה במסגרת:

מסקנה: _____

חשוב לדעת

משפחות המילים עוזרות גם בכתיב. אם מכירים מילה אחת במשפחת מילים, אפשר לדעת לכתוב נכון גם את שאר המילים במשפחה. למשל: אם יודעים שאת המילה 'אישי' כותבים באל"ף, יודעים גם שאת המילה 'מאוישתי' כותבים באל"ף. די אם יודעים שאת המילה 'להכיר' כותבים בכ"ף כדי לכתוב נכון גם את המילים: הכרה, מכיר, מכר. כאשר אתם מתלבטים, לא בטוחים, איך לכתוב מילה, נסו לחשוב איזו מילה מן המשפחה אתם מכירים ויודעים לכתוב. למשל: אתם יודעים שאת המילה 'יכתבי' כותבים בכ"ף ובתי"ו. לכן גם את המילים הכתבה, מכתב, להתכתב, כותב, מכתבה כותבים בכ"ף ובתי"ו.

אבל משפחות המילים אינן פותרות את כל הבעיות שיש בכתיב. כדי שהכתיב יהיה נכון צריך לחשוב איך לכתוב. קשה לחשוב מה לכתוב ובאותו הזמן לחשוב גם איך לכתוב כל מילה. לכן חשוב מאוד לבדוק את הכתיב לאחר שמסיימים לכתוב: לשים לב אם אין שגיאות. אם מוצאים שגיאה, מתקנים אותה. חשוב להקפיד שלא לכתוב את אותה המילה פעם כך ופעם אחרת. לאט-לאט מתרגלים וכבר לא צריכים לחשוב על כל מילה שכותבים. הכתיבה נעשית אוטומטית.

פתגם עברי עתיק אומר:

כל המעלות קשות

וגם ההתחלה הזאת קשה.

5. תשזורת

המשחק הזה הוא שילוב של תשבץ ושל תפזורת.

- (א) קראו את ההגדרות, ומצאו את המילה בתפזורת. סמנו אותה.
- * הציפור בונה אותו בין ענפי העץ כדי להטיל בו ביצים ולדגור עליהן.
- * ההפך מגדול.
- * תולים עליו בגדים.
- * בחנויות משתמשים בה בשביל לשים כסף.
- * צמח דוקר
- * צליל של דיבור או של נגינה
- * סוף, פינה
- * רצועה ששמים על הצוואר של הכלב.
- * בבניין גבוה יש הרבה כאלה.
- * כמה אנשים יחד, חבורה
- * דבר כזה יש גם לשמש וגם לבעלי חיים מסוימים.
- * מרכז קניות גדול
- * כרטיס מצויר למשחק
- * חוט מתכת גמיש מסובב ונמתח
- * אנשים רבים שמתאספים יחד לצפות בהצגה או בסרט או במופע אחר
- * מפריד בין חדר לחדר
- * חיה דוקרת
- * חלק חשוב במשחקי קופסה, וגם בבניית מגדלים
- * רואים אותה בשמיים כשהשמש זורחת והגשם מטפטף. כמה היא יפה!
- * בלעדיו הרכבת אינה יכולה לנסוע.
- (ב) צבעו את האות הראשונה של כל מילה שמצאתם.
- (ג) מה המשותף לכל המילים האלה?
- (ד) בחרו לפחות עשר מן המילים, והוסיפו אותן למילון שלכם.
- (ה) בחרו חמש מילים מאלה שמצאתם, והוסיפו עליהן בני משפחה אחרים.
- למשל, קבוצה: קיבוץ, התקבצות, הקבצה.

ק	ו	ל	ר	ת	ש	ר	צ	ק	א	ק
ל	ק	נ	י	ו	נ	ע	ק	ש	ת	פ
פ	ס	ק	י	פ	ו	ד	ו	ת	ב	י
ח	ק	ז	ו	ש	ה	ד	פ	ג	ל	צ
ב	ט	א	ש	ק	ר	פ	ה	מ	ד	ס
א	ר	י	ה	י	ו	ט	ל	ז	ע	ח
ט	י	כ	ק	ר	נ	ל	מ	ק	נ	ק
ק	ו	ב	י	י	ה	א	ק	ו	ל	ב
א	נ	ק	ו	מ	ה	צ	י	ל	ס	ו
ק	ט	נ	פ	ד	י	ה	ז	ו	ע	צ
י	ק	ה	ל	נ	ק	ו	צ	נ	פ	ה

(ו) כתבו את כל המילים האלה ברבים.
 (ז) צבעו את שתי האותיות האחרונות בחמש המילים שכתבתם.

6. עשרים מי יודע?

בוחרים ילד אחד, והוא צריך לבחור כרטיס ולקרוא 'בלב' את המילה שכתובה עליו. בשביל 'לגלות את הסוד' הילדים צריכים לשאול את הילד שנבחר שאלות. בשאלה הראשונה כדאי לנסות ולמצוא לאיזו קבוצה 'הסוד' שייך ולשאול: "זה חיי" או "זה חלק מחי" או "זה דומס" או "זה צומח?" אחרי שיודעים לאיזו קבוצה 'הסוד' שייך, אפשר להמשיך ולשאול. למשל: "נמצא בבית?" "הצורה שלו עגולה?" וכן הלאה. לתלמיד שעונה מותר לענות רק 'כן' או 'לא'. חשוב מאוד להקפיד על הכלל הזה. ילד שחושב שהוא גילה את הסוד מבקש לגשת אל הלוח ולכתוב את המילה. אם התשובה שלו נכונה הוא זוכה בנקודה. אם הכתיב נכון הוא זוכה בנקודה נוספת. אם אחרי עשרים שאלות לא מוצאים את התשובה, הילד שנבחר יכתוב את המילה על הלוח ויזכה בנקודה. אם הכתיב נכון הוא יזכה בנקודה נוספת.
 מה המשותף לכל המילים שבמשחק? _____

יש מילים שהצליל שלהן דומה אבל הכתיב אחר. למשל: בו, בוא.

בו = בתוכו, בוא = תתקרב אליי.

חשבו על עוד שתי מילים כאלה לפחות.

אם כן, איך אפשר לדעת לכתוב נכון את המילה?

לא תמיד אפשר לדעת בלי לתרגל ולזכור. אבל יש מילים שאפשר לתת בהן סימנים.

פתחנו בשתי המילים **בו**, **בוא**. אם רוצים לכתוב בוא, התקרב אליי, אפשר לבדוק איך אומרים את זה בלשון נקבה: בואי. כאן שומעים את האל"ף. זה סימן שגם בזכר כותבים את המילה הזאת באל"ף. ואם כן, בו, כלומר בתוכו, כותבים בוי"ו. כך אפשר להבדיל גם בין **לו** לבין **לא**. לא, ההפך מכן, כותבים באל"ף בסוף. איך נדע? אם נהפוך את המילה נקבל **אל** – אל תיגע, אל תפריע, כלומר לא תיגע, לא תפריע.

ואיך אפשר לדעת מתי כותבים **אל** באל"ף ומתי כותבים **על** בעי"ן? אם הפירוש של **אל** הוא **לא**, אפשר לדעת שכותבים אותו באל"ף. ואם כן, **על** שהוא דבר אחד שנמצא על דבר אחר או מעל דבר אחר כותבים בעי"ן. **אם** היא מילה שמציינת תנאי. **אם** לא ירד גשם נלך לסרט; **אם** תאכל תהיה בריא וחזק. **עם** = יחד – הלכתי **עם** חברה לים. שיחקתי בכדור **עם** אבא. שלבו את האצבע של יד שמאל באצבע של יד ימין והסתכלו באצבעות. מה רואים? את צורת האות **ע**. דבר אחד **עם** דבר אחר.

כמובן, לא תמיד תצטרכו לעצור בזמן הכתיבה ולעשות סימנים בידיים כדי לדעת איזו אות לכתוב. אבל לפי שעה, עד שתתרגלו, כדאי להשתמש בסימן הזה כמו שהשתמשתם באצבעות שלכם בשביל לספור ולחשב כשהייתם קטנים.

אל מאת מרים ילן-שטקליס

יש מילים כל כך טובות
יום הולדת... סוס... או שוט...
וישנן רעות מאד,
למשל לישן, ללמוד...

אך מילה אחת קצרה
אין בה טוב ואין בה רע,
המילה הזאת היא **אל**,
לא תרגיש בה כלל וכלל –
היא רעה מן הרעות,
היא גרועה בין הגרועות:

אל תשאל יותר מדי,
אין עכשיו לאבא פנאי
אל תרוץ אל הבאר
אל תקפץ מעל גדר
אל תכה את אחותך –
היא קטנה, קטנה ממך
אל ואל ואל ואל
מי המציא אותך בכלל

7. העתיקו את המילים שצריך להוסיף בהן את האות וי"ו לפי כללי הכתיב המלא.
הוסיפו אותה.

8. בשיר הילדים הזה חסרים סימני פיסוק, בעיקר סימן קריאה. הוסיפו את
הסימנים החסרים.

9. קראו את השיר בקול רם בנימה המתאימה, כמו קריינים.

10. שוחחו בכיתה :

(א) תנו דוגמות של 'מילים טובות'.

(ב) תנו עוד דוגמות של 'מילים רעות'.

(ג) מדוע מרים ילן חושבת ש'אלי היא מילה רעה מאוד?

(ד) ומה אתם חושבים עליה?

(ה) אפשר להגיד על המילה הזאת גם דברים טובים? מהם?

1. קראו את הסיפור.

יון סו אגדה סינית

יון סו גדל עם אימו בסין. אביו מת עליו, כלומר הוא היה יתום מאב ולא היו
לו אחים ואחיות. (היום כשאומרים "אביו מת עליו" מתכוונים שאביו אוהב
אותו מאוד, אבל בעברית הספרותית בעבר הכוונה הייתה אחרת.) אימו
עבדה קשה כדי לפרנס את בנה, אבל לא היה לה די כסף לשלוח אותו

לבית ספר. יון סו רצה מאוד ללכת לבית ספר. הוא רצה ללמוד לקרוא ולכתוב. כדי שיוכל לעשות את זה הוא החליט למצוא עבודה. אימו של יון סו פנתה אל אדם עשיר שהכירה והציעה לו שבנה יעבוד אצל חינם ובתמורה יקשיב בזמן שהמורה מלמד את בנו של העשיר לקרוא ולכתוב.

העשיר שמח. יון סו עבר לגור בביתו ועבד מן הבוקר עד הערב. הוא היה נער חרוץ מאוד. אבל הוא לא התלונן, כי בכל ערב הוא היה יכול להקשיב לדברי המורה של בן העשיר. מכיוון שיון סו עבד חינם, לא היה לו כסף לקנות נייר ועיפרון. אבל הוא לא ויתר. הייתה לו תושייה. בכל רגע חופשי הוא הלך לשפת הים, לקח ענף של עץ וכתב על החול את מה שלמד. בא גל ומחק את הכתוב, ויון סו כתב שוב. כך הוא תרגל את הכתיבה. הוא התקדם מאוד, וכשידע לקרוא ולכתוב המשיך ללמוד. הוא נעשה איש משכיל והרוויח כסף בתמורה לעבודתו והיה יכול לפרנס את אימו.

2. אם תרצו, תוכלו לצבוע את האיור.
3. לפי מה שכתוב בסיפור, מה פירוש המילים: בתמורה = _____, חינם = _____, התלונן = _____, תושייה = _____, לפרנס = _____.
4. מדוע פנתה אימו של יון סו אל האיש העשיר? _____
5. מה היא ביקשה ממנו? _____
6. מדוע הסכים יון סו לעבוד קשה מאוד בלי לקבל תשלום על עבודתו? _____
7. כתבו במשפט אחד על מה מסופר באגדה הזאת. _____

8. לדעתכם, דבר כזה יכול לקרות גם במציאות או רק באגדות? נמקו את תשובתכם.

9. הציעו שם אחר לסיפור.

10. הינה שלושה פתגמים: כל ההתחלות קשות

לא הבייסד למד

אין לדבר העומד בפני הרצון

(א) הסבירו בעל פה את שלושת הפתגמים.

(ב) אילו מהם מתאימים לסיפור? נמקו את תשובתכם.

11. מדי פעם המבוגרים גוערים בילדים ואומרים שההתנהגות שלהם היא 'בושה וחרפה'. 'בושה' ו'חרפה' הן מילים נרדפות. יש בעברית עוד מילים נרדפות למילים האלה. בדקו במילון או במרשתת את 'בושה' ואת 'חרפה' וכתבו מה מצאתם.

12. תארו התחלות שהיו לכם וספרו אם הן היו קשות. למשל, היום הראשון שהלכתם לגן הילדים או לבית הספר.

במילה אחת

(א) השלימו:

אימא של יון סו היא אימו

אימא שלנו היא אימנו

אימא שלי היא _____

אימא שלכם היא _____

אימא שלך היא _____

אימא שלכן היא _____

אימא שלך היא _____ אימא שלהם היא _____
אימא שלו היא _____ אימא שלהן היא אימן _____

(ב) חזרו על התרגיל, הפעם במקום אימא של... כתבו אבא של...
דוגמה: אבא שלך הוא אביך, אבא שלהם הוא אביהם.

רופא שיניים מתוצרת בית מתוך פצפונת ואנטון מאת אריך קסטנר

עד ארוחת הערב היו פצפונת ופיפקה לבדם. פצפונת קיבלה מִבְּרֶטָה השמנה סליל חוטים לבנים ואמרה לכלב...: "שים לב, ילד!" פיפקה שם לב... פצפונת ניתקה חתיכת חוט מן הסליל, קשרה את קצהו האחד בשן הרעועה ואת קצהו השני בכף המנעול. "הגיעה השעה!" אמרה הילדה ועשתה "בִּרְרֶרְר!"
מה התכוונה פצפונת לעשות?

אחר נסוגה לאיטה מן הדלת עד שהחוט היה מתוח, נרתעה לאחור עוד מעט, אך מייד פלטה מפיה גניחה של כאב ועיקמה את פניה. חזרה וקרבה לדלת, והחוט נתרופף... שוב מיהרה לסגת מן הדלת, אולם הפעם ייללה עוד בטרם הספיק החוט להתמתח.
"אי אפשר", אמרה, "לו היה אנטון כאן, הייתי אולי אמיצה יותר."
כעבור רגע התירה את החוט מעל כף המנעול.
"תן יד!" ציוותה על פיפקה. אולם את זאת פיפקה עדיין לא למד.
פצפונת הרימה את הכלב, הושיבה אותו על שולחנה הקטן וקשרה את קצהו הפנוי של החוט לרגלו השמאלית.
"קפוץ!" ביקשה ממנו, אך במקום למלא את פקודתה הצטנף פיפקה על השולחן והתכוון לתנומה ממושכת.

"קפוף!" מלמלה פצפונת באיום ועצמה את עיניה... הכלבלב זקף את אוזניו... אולם כל קפיצה לא באה אצלו בחשבון. פצפונת פקחה את עיניה שוב. אם כן, לשווא היה הפחד שפחדה מראש.

פתאום התאזרה עוז ודחפה את פיפקה. עתה לא הייתה לו ברירה אלא לקפוץ מעל השולחן. "יצאה השן?" שאלה את הכלב, אולם הוא לא ידע את התשובה. פצפונת נתנה אצבעה בפיה. "לא, חביבי", אמרה, "החוט ארוך מדי."

לבסוף אחזה את פיפקה תחת זרועה ועלתה על השרפרף שעמד לפני השולחן. כשעלתה, התכופפה ושוב הושיבה את הכלב על השולחן. "אם גם זה לא יועיל אוותר על כל העסק." תוך כדי דיבור דחפה את פיפקה דחיפה קלה וזקפה את קומתה. הכלב התגלגל על הרצפה.

"אוי!" צעקה הילדה. בפיה היה טעם של דם... שן קטנה ולבנה הייתה מונחת באמצע החדר. פצפונת הרימה את השן והתחילה מרקדת בחדר. אחר כך רצה בטיסה אל הגברת אנדקט.

"השן יצאה, השן יצאה!"

1. כתבו מילים נרדפות או פירושים לכל המילים המודגשות בסיפור.

_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

2. לפי הסיפור, בת כמה, לדעתכם, הייתה פצפונת? _____

3. על סמך מה קבעתם את הדבר? _____

4. אילו תכונות היו לפצפונת לפי הקטע הזה? _____

5. אתם ניסיתם לעקור לעצמכם שן? _____

מדוע? _____

6. איזה פתגם מן הפרק הזה מתאים לסיפור? הסבירו את בחירתכם. _____

7. אם תרצו תוכלו לצבוע את 'פיפקה'.

מושגים: רצון, בושה, חרפה, כלימה, קלון, ביזיון

מילים נרדפות

פרק מס' 4 :

הקפידו על כתיב נכון. אם צריך היעזרו במילון.

בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

1. שערו מדוע למילים נרדפות קוראים בשם הזה. באיזו אפשרות אתם

בוחרים?

- אולי מפני שהן 'רודפות' אחרי מילים אחרות שיש להן אותה המשמעות.

- אולי מפני שזה השם של מילים כאלה בערבית, והעברית ירשה אותן.

- אולי מפני שהן 'רודפות' אחרי מילים שיש להן משמעות אחרת ורוצות

להחליף את המשמעות שלהן.

יש מילים נרדפות פשוטות כגון שמש וחמה או ירח ולבנה, ויש מילים

נרדפות קשות יותר. המילים הנרדפות מסתתרות להן כאן בשפת אתב"ש. שפת

אתב"ש היא שפה של אותיות מתחלפות: כל אל"ף היא תי"ו, וכל תי"ו היא

אל"ף, כל בי"ת היא שי"ן וכל שי"ן היא בי"ת, כל גימ"ל היא רי"ש וכל רי"ש היא

גימ"ל וכן הלאה.

ע = ז	ז = ע	ת = א	א = ת
ס = ח	ח = ס	ש = ב	ב = ש
נ = ט	ט = נ	ר = ג	ג = ר
מ = י	י = מ	ק = ד	ד = ק
ל = כ	כ = ל	צ = ה	ה = צ
		פ = ו	ו = פ

2. מילים נרדפות בשפת אתב"ש :

(א) היעזרו בטבלה וגלו את מה שכתוב בשפת 'אתב"ש'. מצאו את המילה

הנרדפת לכל מילה שמודגשת בקו.

(ב) כתבו את המשפטים שוב ושלבו בהם את המילים הנרדפות. בדקו אם

המשמעות שלהם השתנתה.

1) צטצר שכי תא צילפטמא שגרז צתספט ייב פיטז אתפטץ.

2) תשת גלב כחשת יסבש, לם חשת גפהץ כצמפא ליף צהזמגמי.

3) תאף גפהץ כצרמק כם, בזקממט כת צבשא כתספאל זך צילאש?
צמת פקתם אגרע זכמל יתפק!

4) לבצממאם דנט באכאם באמך שרמטץ. זאץ צפת תמכט מוץ. צפת
היס שיצמגפא.

לחוא: כפיג, רקך, זהג, אלזח, דטף, בזפק, זלבף, זטמא, זה

3. מלאו את התשבץ:

3		2		1
			5	4
	7			6
		8		
				9

מימין לשמאל – מאוזן	מלמעלה למטה – מאונך
2. מטר	1. תיק של תלמיד בית ספר
4. אופים ואוכלים בכל יום	2. נוסף על, אף
6. בעזרתו שותים מבקבוק	3. תלמידים כותבים בה
7. פועם בחזה	5. מרגיש
8. ההפך מעקום	7. מכין בצק
9. ההפך מחכם	8. ההפך מאין

4. קראו את מה שכתבה דתיה בךדור:

מילים אחיות

- אפשר להגיד _____ ואפשר לומר פז.
אפשר להגיד _____ ואפשר לומר רז.
אפשר להגיד _____ ואפשר לומר שי.
אפשר להגיד _____ ואפשר לומר די.
אפשר להגיד _____ ואפשר לומר חמד.
אפשר להגיד _____ ואפשר לומר צמד.

- אפשר להגיד נאה ואפשר לומר _____ .
- אפשר להגיד נחתום ואפשר לומר _____ .
- אפשר להגיד הבו ואפשר לומר _____ .
- אפשר להגיד ילד רע ואפשר לומר נו-נו-נו.
- כי הן אומרות אותו הדבר קצת אחרת.

- (א) הקינו חידון של מילים נרדפות לחברים שלכם.
- (ב) אם תרצו, תוכלו להוסיף מילים נרדפות בחרוזים משלכם.

5. תשבץ

מלמעלה למטה – מאונך

1. נבחן
2. כותבים אותו ושולחים בדואר
3. נוזל דביק שיוצא מגזע של עץ
5. שם של מאכל מבצק באיטלקית
7. מצץ חלב מהשד של אימו
8. לא שמן

מימין לשמאל – מאוזן

1. מגדלים בו גפנים (ענבים)
3. צומחת בפה
4. מקום שהוא לא עיר
6. לומדים בו, אבל לא בחופשה
9. צמח 'תינוקי'
10. ההפך מעבה
11. מכוונים בו את המכונית

	3		2		1
		5	4		
8				7	6
				9	
		11			10

לא בא בחשבון

בשיעור חשבון בבית הספר אמרה המורה לתלמידים שלכל דבר בחיים יש ערך ומחיר. "אנחנו לא מקבלים שום דבר חינם, חשוב לזכור שבעד כל דבר בחיים אנחנו משלמים", היא אמרה.

"אם המורה אומרת, ודאי זה נכון", אמר בליבו עידו, "אבל אימא לא משלמת לי כלום כשאני עוזר לה בבית. אני עושה הכול חינם. זה לא בסדר! מעכשיו אימא תצטרך לשלם לי על כל עזרה."

בימים שלאחר מכן ביקשה אימא מעידו שיעזור לה בכל מיני דברים. עידו הסכים ועשה את כל מה שאימא ביקשה. בסוף השבוע הוא הגיש לה חשבון וכתב כך:

התשלום שמגיע לי בעד העבודות שעשיתי בשבילך השבוע:

- בעד פינוי הכלים מהשולחן – 1 ₪
- בעד רחיצת הכלים – 3 ₪
- בעד זריקת האשפה לפח האשפה שבחוץ – 2 ₪
- בעד טיול עם הכלב – 7 ₪
- בעד שמירה על אחי הקטן – 4 ₪
- בעד הניקיון בחדר שלי – 4 ₪

$$1+3+2+7+4+4=20$$

בסך הכול 20 ₪

עידו שם את הפתק על השולחן במטבח. אימו קראה את הרשימה ולא אמרה דבר. היא הוציאה מהארנק שלה שטר של 20 ₪ ונתנה אותו לעידו. עידו שמח ואמר לעצמו: "יופי, כך אוכל לחסוך כסף ולקנות כל מיני דברים שאני רוצה."

אבל למחרת כשחזר עידו מבית הספר הוא מצא על שולחן הכתיבה שלו פתק ועליו היה כתוב:

התשלום שמגיע לי על:

- על האוכל והשתייה שאני מכינה בשבילך 0 ₪
- על הבגדים שאני קונה לך 0 ₪

- על הכביסה של הבגדים שלך 0 ₪
 - על הספרים והמשחקים שאתה מקבל ממני 0 ₪
 - על הטיפול בבריאות שלך 0 ₪
 - על החינוך שאני נותנת לך 0 ₪
- $0+0+0+0+0+0=0$

בסך הכול 0 ₪.

עידו קרא את הפתק והבין...

1. כתבו סוף לסיפור.

2. מה הוא הבין?

3. שערו למה התכוונה המורה?

אולי

אולי

אולי

4. נכון, שום דבר לא ניתן חינם. לכל דבר בחיים יש מחיר, אבל לא כל מחיר הוא בכסף. אילו תשלומים אתם מכירים שאינם קשורים בכסף?

סבא ונכד

על פי ל"נ טולסטוי

סבא שלי היה **ישיש** מאוד. הוא כבר **חדל** ללכת, התעוורר והתחרש. גם השיניים כבר נשרו **מפיו**, וכשהיה **סועד את ליבו**, היה האוכל נופל ומלכלך את המפה ה**צחורה**.

כלתו (= האישה של **בנו**) לא הסכימה שישב לשולחן עם שאר בני

משפחתו, והושיבה אותו לחוד ליד **האח**.

יום אחד הגישו לסבא מרק בספל. סבא רצה לקרב את הספל אל פיו וללגום מן המרק, אך הספל **נשמט** מידו ונשבר ל**רסיסים**. רגזה כלתו ו**גערה**

בו:

"אתה שובר והורס את כל מה שיש לנו בבית. מעתה אגיש לך את האוכל בקערת פח."
סבא נאנח אבל לא השיב.

יום אחד ראו ההורים את בנם בן השמונה משחק על הרצפה בלוחות של פח ומנסה לכופף את הפח.

פנה אליו אביו ושאל: "מה אתה עושה, בני? אתה בונה משחק בשבילך ובשביל חבריך?"

"לא, אבא", ענה הילד, "אני מכין קערות מפח. כשאתה ואימא תהיו זקנים כמו סבא ולא יהיו לכם שיניים, והידיים שלכם ירעדו כמו הידיים שלו, אושיב אתכם ליד האח ואאכיל אתכם מן הקערות האלה כמו שאתם מאכילים את סבא.

כששמעו הוריו של הילד את הדברים שאמר בנם נדהמו, הביטו זה בזה ולא הוציאו הגה מפיהם. אחר כך אמר האב לאשתו:

"הילד שלנו הרבה יותר רגיש ומתחשב מאיתנו. כמה טוב שזכינו לילד כזה". והאם הרכינה את ראשה מרוב בושה, ומאותו היום הושיבה את סבא בראש השולחן, הגישה לו את האוכל כמו לכולם וטיפלה בו יפה.

1. החליפו את המילים הירוקות במילים נרדפות להן. אם צריך, השתמשו במילון או במרשתת.
2. במקום כל אחת מהמילים האדומות כתבו שתי מילים (שייכות פרודה).
3. איך התנהגה כלתו של סבא אל חֲמִיָּהּ (= החם שלה, אבא של בעלה)?

4. מה דעתכם על ההתנהגות שלה? נמקו את תשובתכם.

5. מה עשה הנכד כשראה את ההתנהגות של הוריו אל סבא שלו?

6. מה דעתכם על מה שעשה הנכד? נמקו את תשובתכם.

7. ההורים של הילד לא קיימו לפחות אחד מעשרת הדיברות שבתורה. העתיקו את חמש המילים הראשונות של הדיבר הזה מספר שמות פרק כ', פסוק י"ב באותיות יפות וקשטו אותן.
8. שוחחו בכיתה וספרו אם אתם מקיימים את הדיבר הזה ואיך.

9. ספרו על מישהו שאתם מכירים שאינו מקיים את הדיבר הזה.
10. שני פתגמים בעברית עוסקים בנושא של הסיפור הזה, שניהם לקוחים מן התורה:

והדרת פני זקן

אל תשליכנו לעת זקנה

11. כתבו מילה נרדפת למילה 'הדרתי' _____
12. כתבו מילה נרדפת למילה 'תשליכנו'? _____
13. כתבו את הפתגמים האלה במילים שלכם.

14. שוחחו בכיתה: מדוע חשוב לנהוג על פיהם?
15. הילד בסיפור 'לא בא בחשבון' נהג בכבוד כלפי אימו? נמקו את תשובתכם.

16. לדעתכם, יש קשר בין הפתגם הזה לבין הפתגמים: 'ואהבת לרעך כמוך' ו'מה ששנוא עליך אל תעשה לחברך'? נמקו את תשובתכם.

17. לבחירתם:
(א) ציירו את הילד מכין קערה להוריו.
(ב) ציירו את סבא יושב בפינה ואוכל.
(ג) כיירו מפלסטלינה או מחומר אחר את הקערה שהכין הילד.

מאת אמירה עתיר לבקש סליחה

כבר שבוע שעצוב לי,	כי המריבה הפעם	לו הצעתי צעצוע
חברי עליי כועס,	איך התחילה לא אדע.	וקיוויתי שישכח,
ומאוד מאוד חשוב לי	אבל להכחיש אין טעם –	אך ה'ברוגז' כבר קבוע.
שיסכים להתפייס.	הוא צדק, אני מודה.	מה עושים כדי שיסלח?

אימא בחיורך אומרת:	אז מדוע זה כשאימא
התנצלות רק מוכיחה	בי נזפה במקום ברות
שהינך כבר מבוגרת	לא אמרה: "ילדה, סלחי נא
גשי אליו, בקשי סליחה.	לאימך על הטעות?!"

1. מה המשמעות של המילים האלה שבשיר :

- להכחיש _____
- התנצלות _____
- נזפה _____

היעזרו במילון או במרשתת.

2. מדוע הילדה עצובה? _____
3. ומה חשוב לה? _____
4. מה הייתה הסיבה למריבה? _____
5. מה אימה של הילדה מציעה לה לעשות? _____
6. שוחחו בכיתה :

- מה דעתכם על העצה של אימא? חשוב לבקש סליחה? מדוע?
- מה דעתכם על תגובתה של הילדה? אימא שלה הייתה צריכה לבקש ממנה סליחה? מדוע?
- וכך כתב יהודה אטלס :

אני מוכן
לא לאכול שוקולד;
אני מוכן
שלא יקנו לי צעצועים;
אני מוכן
שלא ירשו לי לצאת לשחק;
אני מוכן
אפילו לקבל מכות;
העיקר – לא לבקש סליחה.

- שוחחו בכיתה : אתם מבינים את זה? מדוע יש ילדים (וגם מבוגרים) שקשה להם מאוד לבקש סליחה?

- ספרו על אירוע שבו סירבתם לבקש סליחה או שבו ביקשתם סליחה.
- קרה לכם שמישהו מהמשפחה שלכם ביקש מכם סליחה? ספרו.
- ספרו איך הגבתם בשני המקרים.

זו כלל לא עבודה קשה
לומר
סליחה, תודה ובבקשה

מושגים : כבוד, הערכה, כפיות טובה, הודאה בטעות

גם לשמות יש משקל פרק מס' 5 :

הקפידו על כתיב נכון. אם צריך היעזרו במילון.

בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

א. צבעים

1. קראו את שמות הצבעים : נרוד, אָדום, קָתום, ירוק, חום, צהוב, כחול, שחור, תכול, לבן

2. קראו לאט ובקול רם את השמות של ארבעת הצבעים הראשונים שברשימה.

3. מה משותף לכל השמות האלה? _____

4. לשמות האלה אפשר להכין תבנית:

דוגמה : ׀ ׀ ׀ בכתב חסר

׀ ׀ ׀ בכתב מלא

- לתבנית של שמות עצם בעברית קוראים **משקל**.
כמו שלתבנית של עוגה אפשר להכניס בצק, ובסוף לעוגה יש הצורה של התבנית,
כך אפשר להכניס אותיות לתבנית של משקל ולקבל, למשל, שמות של צבעים.
5. ציירו תבניות כאלה. מצאו ברשימה עוד שמות של צבעים שמתאימים להן
וכתבו בהן את שמות הצבעים.
6. לפי התבנית, הציעו שם לצבע הצהוב־ירוק, הצבע של ה**אתרוג**.
7. שני שמות ברשימה אינם מתאימים לתבנית הזאת. מהם?

-
8. חשבו על שמות של עוד צבעים שאינם מתאימים לתבנית. הגידו אותם בעל
פה.
9. בז' בורדו, טורקז, גם הם שמות של צבעים, אבל הם אינם עבריים. אתם
חברי האקדמיה ללשון העברית. הציעו לצבעים האלה שמות עבריים
שיתאימו לתבנית. הוסיפו אותם לרשימת הצבעים.
10. הינה התבנית של שמות הצבעים במין נקבה:

׀ ׀ ׀ ה בכתב חסר

׀ ׀ ׀ ה בכתב מלא

11. כתבו שלושה שמות של צבעים בלשון נקבה שמתאימים לתבנית.

גוונים

1. הביאו לכיתה עלים ירוקים. בדקו אם לכולם אותו צבע ירוק.
לא כל ירוק הוא אותו צבע בדיוק. יש **מגוון** של ירוקים: ירוק כהה, ירוק
בקבוק, ירוק זית, ירוק בהיר ועוד. כל אלה נקראים **גוונים של ירוק**.
גם לצבעים אחרים יש גוונים. למשל, יש אדום 'שני', אדום 'ארגמן', אדום
'יין', 'בורדו' ועוד.

2. אספו עלים ירוקים בכל מיני גוונים והכינו עבודת יצירה (אפשר בזוגות או בקבוצות).
3. לירוק בהיר אפשר לקרוא **ירוק**.
 אדום בהיר הוא _____, כחול בהיר הוא _____, אפור בהיר הוא אַפְרָפֶר, כמעט שחור – _____, כמעט לבן – _____, תכול בהיר – _____, כתום בהיר – _____.
4. בצבעים שברשימה בתחילת הפרק יש צבע אחד ששמו עברי, אבל אין שם לגוון הבהיר שלו. מהו? _____
5. סרטו תבנית מתאימה לגוונים האלה שלוש פעמים. הכניסו לתבנית אחת 'צהוב בהיר', לתבנית השנייה 'ורוד בהיר' ולתבנית השלישית 'סגול בהיר'.

מסקנה: בעברית יש משקל לשמות של צבעים ומשקל לגוונים בהירים.

א. שמות מקצועות

מקצועות 1

הינה התבנית בלשון זכר: ♂

1. כתבו מתחת לכל ציור את שם בעל המקצוע לפי התבנית.
2. השלימו :
- איך קוראים למי שמכין רְהיטים? _____
- איך קוראים למי שמחלק מכתבים לתיבות הדואר בבתים? _____
- איך קוראים למי שמתקן שְמִשֹּׁת? _____
- איך קוראים למי שעובד באֶטְלִיז (חנות בשר)? _____
3. בדקו במילון או באתר האקדמיה ללשון העברית איך מנקדים כל אחד מהשמות האלה ונקדו אותם.
4. שני דברים משותפים לכולם. מהם? _____
5. מי משתמש בכל אחד מן הכלים האלה? ציירו עוד תבניות כאלה וכתבו בכל אחת את שמו של בעל המקצוע שבתמונה.

— — —

— — —

— — —

— — —

— — —

6. עבדו בקבוצה ומצאו עוד שמות ששייכים לקבוצה הזאת. יש רבים כאלה. כתבו כמה מהם כאן: _____
 מובן שגם נשים ממלאות את התפקידים האלה. כתבו כל שם בלשון נקבה, ומצאו לשמות תבנית אחת או יותר. תוכלו להיעזר במילון או במרשתת.

מקצועות 2

- השלימו בלשון זכר ובלשון נקבה:
 (א) מהו שם המקצוע של מי שמשחק בתאטרון? _____

- (ב) מהו שם המקצוע של מי שמראה את מקומות הישיבה באולמות של מופעים? _____, _____

(ג) מהו שם המקצוע של מי שרוקד בלהקה? _____,

(ד) מהו שם המקצוע של מי שעובד בספרייה? _____,

2. בדקו במילון או במרשתת איך מנקדים כל אחת מן המילים האלה. נקדו אותן.

3. מה עשיתם כדי להפוך את שמות בעלי המקצוע מלשון זכר ללשון נקבה?

4. מה המשותף לכל המילים האלה? _____

5. הכינו לשמות האלה תבניות מתאימות, וכתבו את השמות בתוך התבניות.

6. השלימו את המילים החסרות:

בתאטרון

אתמול הלכתי למופע בתאטרון. כשנכנסתי לאולם ניגש אליי _____

והוביל אותי למקומי. במופע היו כמה חלקים. בהתחלה היה חלק שבו

השתתפו כמה _____ . הם הציגו קטע מתוך מחזה שמסופר בו על אדם

מבוגר שנהג לספר בדיחות. המחזה נקרא '_____ הזקן'. הבדיחות היו

מצחיקות מאוד.

בחלק השני הופיעו _____ בלט בקטע מתוך היצירה 'מפץ

האגוזים'. הם רקדו יפה מאוד. אמרתי לעצמי ש _____ בלט צריך

לעבוד קשה מאוד כדי שיוכל לרקוד כך.

החלק השלישי היה משעשע: השתתף בו _____ אחד שהציג מערכון

מצחיק בענייני היום ו _____ שחיקה את חברי הכנסת ואת שרי הממשלה.

הקהל התגלגל מצחוק.

נהניתי מהמופע, ואני ממליצה עליו לכל אחד.

7. ציירו תבנית מתאימה לשמות שבקטע.

8. מהי המשמעות המשותפת של השמות במשקל הזה?

9. הוסיפו שלושה שמות במשקל הזה שיש להם משמעות משותפת.

אתמול הלכתי למופע בתאטרון. כשנכנסתי לאולם ניגשה אליי
ה_____ וְהוֹבִילָה אוֹתִי לִמְקוֹמִי. בִּמּוֹפֵעַ הָיוּ כַּמָּה חֲלָקִים. בַּהֲתַחֲלָה הָיָה חֶלֶק שֶׁבּו
הִשְׁתַּתְּפוּ כַּמָּה_____. הֵן הִצִּיגוּ קִטְעַת מִתּוֹךְ מַחְזָה שֶׁמְסוּפֵר בּוֹ עַל
אִישָׁה מִבּוֹגֶרֶת שֶׁנִּהְיָה לִסְפֵר בְּדִיחוֹת. הַמַּחְזָה נִקְרָא '_____' הַזְקֵנָה'.
הַבְּדִיחוֹת הָיוּ מִצְחִיקוֹת מְאוֹד.
בְּחֶלֶק הַשְּׁנִי הוֹפִיעוּ _____ בִּלְט בְּקִטְעַת מִתּוֹךְ הַיִּצִּירָה 'מִפְּצֵן
הָאֲגוּזִים'. הֵן רָקְדוּ יָפָה מְאוֹד. אִמְרַתִּי לְעִצְמִי שׁ _____ בִּלְט צְרִיכָה
לְעִבּוֹד קֶשֶׁה מְאוֹד כְּדִי שֶׁתּוֹכֵל לְרַקֹּד כֵּךְ.
הַחֶלֶק הַשְּׁלִישִׁי הָיָה מִשְׁעִשֵׁעַ: הִשְׁתַּתְּפָה בּוֹ _____ אַחַת שֶׁהִצִּיגָה
מֵעֶרְכוֹן מִצְחִיק בְּעִנְיֵינִי הַיּוֹם וְ _____ שֶׁחִיקְתָה אֶת חֲבֵרוֹת הַכִּנְסֵת
וְאֵת הַשְּׂרוֹת בִּמְשָׁלָה. הַקְּהָל הַתְּגַלְגַּל מִצְחוֹק.
נִהְיֵיתִי מִהִמּוֹפֵעַ, וְאֲנִי מִמְּלִיצָה עֲלִיו לְכָל אֶחָד.

10. הפעם השלימו את שמות המקצועות בלשון נקבה.

11. מה עשיתם כדי להפוך את לשון הזכר ללשון נקבה?

מקצועות 3

1. השלימו את המשפטים. היעזרו במילה שבסוגריים בסוף כל משפט:
 - (א) ה_____ מְרַבָּה לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַחֲבוּלוֹת. (פֶּרְסוֹמָה)
 - (ב) כִּשְׁעֵלוֹ הוֹרִיִּי אֶרְצָה הָיָה לָהֶם מִשְׁק, וְאֲבִי עִבַּד אֶת הָאָדָמָה. הוּא הָיָה _____ (חֲקֵלָאוֹת)
 - (ג) אִי אֶפְשֶׁר לְהִרְתִּיחַ מִיָּם בְּקוֹמְקוֹם הַזֶּה. בְּכָל פֶּעַם שֶׁאֲנִי מִנְסָה נוֹצֵר קָצֵר וְזָרֵם הַחֶשְׁמֵל נִפְסָק. אֲנִי מוֹכֵרָח לְהִזְמִין _____ (חֶשְׁמֵל)
 - (ד) בְּעֵבֶר הָיוּ _____ רָדִיו וְ _____ טֵלֵוִיזִיָּה רַבִּים. הַיּוֹם פְּשׁוֹט זוֹרְקִים אֶת הַמְּכַשִּׁיר הַיֶּשֶׁן וְקוֹנִים מְכַשִּׁיר חֲדָשׁ. (טֵכְנֵאוֹת)
 - (ה) כֹּאשֶׁר _____ עוֹבֵד בְּקוֹמוֹת הַגְּבוּהוֹת שֶׁל בְּנֵיִן הוּא אֵינוֹ מוֹגֵן וְעֵלּוֹל לִיפּוֹל. (בְּנֵיִה).
 - (ו) הַקּוֹר הַזֶּה מְקַפֵּיא. בְּכָל יוֹם אֲנִי מְקַשִּׁיבָה לְדַבְּרֵיוֹ שֶׁל הַ _____

- בתקווה שהוא יבשר על שינוי במזג האוויר. (חזאות)
- (ז) _____ צריך להתאמן שעות רבות בכל יום. (ספורט)
- (ח) בעבר נקרא מי שמכבה שרפות _____ (כבאות). היום, בהשפעת השפה האנגלית, התחילו לקרוא לו 'לוחם אש'. איזה שם אתם מעדיפים? מדוע?
2. מה משותף לכל המילים שהשלמתם? _____
3. מה לא משותף להן? _____
4. הוסיפו שלושה שמות מקצועות שיש להם סיומת -אי.
- _____

מקצועות 4

השלימו את החסר:

- (א) דוד הוא שומר ורינה – _____
- (ב) חיים הוא שוטר ויעל – _____
- (ג) מהו שם המקצוע של מי שכותב ספרים? הוא _____ והיא _____
- (ד) מי שקובע את פסק הדין בבית המשפט הוא _____ והיא _____
- (ה) חייל שעוזר לפצועים בצבא נקרא _____ וחיילת נקראת _____
- (ו) מי שיוצר תכשיטים הוא _____ והיא – _____
- (ז) הכינו תבנית למקצועות האלה גם בלשון זכר וגם בלשון נקבה.

מקצועות 5

השלימו את החסר:

- (א) שלמה הוא מפקח במשרד החינוך, וחנה היא _____
- (ב) מר צוציק הוא מזכיר המפלגה, וגברת פפוישיץ היא _____

(ג) הוא עומד בראש המפעל, והיא עומדת בראש הבנק [רמז: שורש המילה

הוא נ-ה-ל]. _____

(ד) החברה להגנת הטבע מחפשת _____ ו _____ לטיולים [רמז: שורש

ד-ר-ד]

(ה) מי נותן פקודות בצבא? _____ ו _____

(ו) בנו תבניות לשמות המקצועות האלה.

(ז) מה עשיתם כדי להפוך את שם בעל המקצוע מלשון זכר ללשון נקבה?

(ח) חשבו על שמות נוספים של בעלי מקצוע במשקלים אחרים. כתבו לפחות

_____ חמישה.

מהן המסקנות ממה שלמדתם כאן?

_____ .1

_____ .2

מה תהיה מיכל מאת אמירה עתיר

ביום חופשי מלימודים

על ערמה של חול

ישבה קבוצה של ילדים

ושוחחה בקול.

יובל אמר שכשיגדל

הוא יהיה דוור,

כי הוא אוהב את המדים

יותר מכל דבר.

לעומתו יעל תהיה

טייסת לפחות,

אך אם זה לא יצליח לה

היא תהיה אחות.

ענת תהיה בבוא הזמן
גנת או פקידה.
לניצה נפש של אומן,
אך העתיד – חידה.

ואורי – הוא יהיה טבח
או שיהיה אופה,
ועופר מתלבט כל כך:
מדען או סתם רופא?

ורק לפעוטה מיכל
ברור וכבר מוחלט:
"כשאני סוף-סוף אגדל
אני אהיה... ענת!"

1. הדגישו בשיר את שמות המקצועות, וכתבו לאיזה סוג שייך כל מקצוע.
למשל: טבח – מקצועות 1.
2. מי מהילדים בשיר כבר החליט מה הוא יהיה כשיגדל? _____
3. תנו שם אחר לשיר: _____
4. בסוף השיר יש הפתעה, מהי? _____

דרכי הקטנה

אתם ודאי מכירים את האגדה על 'הברווזון המכוער' מאת הנס כריסטיאן
אנדרסן. מי שאינו מכיר אותה, כדאי שיקרא. בסוף מתברר שהברווזון המכוער
אינו ברווזון ואינו מכוער.

ברווזון הוא למילת הקטנה – ברווז קטן. במקום קטן מאוד
אפשר להגיד קטנטון. כדי להראות שהברווז קטן מוסיפים 'ון'
בסוף המילה. כך עושים גם במילים אחרות.
1. השלימו:

סוס קטן – _____ ; חמור קטן – _____ ; דוב קטן –
_____ ;

פיל קטן – _____ ; ספר קטן – _____ ; דגל קטן – _____ ;

חדר קטן – _____ ; גג קטן – _____ ; שטיח קטן – _____

2. לעיגול השחור שבתוך העין קוראים _____ אולי כי כשמסתכלים לתוכו אפשר לראות בו איש קטן.

3. מצאו עוד שלוש מילים לפחות שאפשר להוסיף עליהן את הסיומת '-ון' להקטנה.

4. (א) לילד קטן קוראים _____ ולילדה קטנה – _____

(ב) לטיפש קטן קוראים _____ ולטיפשה קטנה – _____

(ג) חמוד קטן הוא _____ וחמודה קטנה היא _____

(ד) כלב קטן הוא _____ (או כלבלב) וכלבה קטנה – _____

(ה) חתול קטן הוא _____ (או חתלתול) וחתולה קטנה – _____

(או חתלתולה).

5. איך קוראים ל: ג'ירפה קטנה, קרנף קטן, נמר קטן, לביאה קטנה, טווס קטן, אווז קטן?

כתבו את השמות:

(ו) אם תרצו, בחרו שמות של בעלי חיים מן התרגיל וציירו אותם.

(ז) את סיומת ההקטנה הזאת אפשר להוסיף לכל המילים? כתבו אחרי כל מילה 'כ' או 'ל':

שולחן _____ ; תינוק _____ ; פרח _____ ; עץ _____ ; ספר _____ ; גשר _____ ; ספסל _____ ;
מגף _____ ; תפוז _____ ; מחק _____ ; עט _____ ; בקבוק _____ , מחשב _____ ; קיר _____ ;
שטיח _____ ; עיפרון _____ ; סיפור _____

יש עוד מילים שמסתיימות ב'ון', אבל הסיומת שלהן אינה סיומת של הקטנה. לדוגמה:

פתרון, רישיון, חשבון, קרחון, מילון, שירון.

(ח) הוסיפו חמש מילים כאלה:

(ט) דרך נוספת להקטנה:

(1) מפה קטנה היא _____

(2) פח קטן הוא _____

(י) קבעו כלל: כדי להקטין _____
(יא) הסתכלו בציורים והוסיפו למה שרואים בהם סיומות של הקטנה:

כף

כר

קש

(יב) חשבו על שלושה זוגות נוספים וציירו אותם.
(יג) יש עוד מילים שמסתיימות ב-ית, אבל הסיומת שלהן אינה סיומת של הקטנה.
לדוגמה: חזית, חצאית, זוית. הוסיפו עוד שלוש מילים כאלה לפחות:

בפרק הזה למדתם על משקל של צבעים. עי הלל כתב שיר על שני חתולים – חתול שחור וחתול לבן. החתולים האלה, כמו רבים מבני האדם, רצו דווקא את מה שלא היה להם. הם לא הסתפקו במי שהם היו: השחור רצה להיות לבן והלבן רצה להיות שחור.

מעשה בַּחַתוּלִים מאת עי הלל

(על פי מעשייה עממית)

היה הייז חתולים:

אחד חתול שחור קִזְפֵת

ושני לבן כסיד.

אמר החתול השחור קִזְפֵת:

"אני יפה הכי הכי!"

השיב הלבן כסיד:

"אני פי כפל כפול כפלים!"

נעלב החתול השחור קִזְפֵת,

נעלב כנגדו הלבן כסיד,

סמרו עורם זה על זה,

זקרו זנבם זה מול זה,

שחור קִזְפֵת,

לבן כסיד

לא דברו עוד זה עם זה.

נמשך הברגז יום יומים,

כי עקשנים היו השנים.

עוד יום חלף, גם ליל עבר,

עד שנמאס קצת הדבר.

הרהר החתול השחור קִזְפֵת:

אולי באמת הלבן כסיד

אולי באמת הכי הכי?
ואלו הלבן כסיד

חשב: אולי השחר באמת כפלים?

מה עשה השחר כזפת?
קפץ לתוך חבית של סיד.
ומה עשה הלבן כסיד?
קפץ לתוך חבית של זפת.

יצא השחר – לבן כסיד,
יצא הלבן – שחר כזפת.
עולם הפוך, עולם הפוך:
שחר – כסיד לבן – כזפת!
אוף! אוף! אוף!

לא ידעו אז מי הוא מי,
לא הכירו מיהו מה,
איזו, איזו מהומה!
מהומה, מיאו, מיאו, מיאו!

מיאו! מגרד, נדבק הזפת.
מיאו! ילל לבן מסיד,
מעצבן, צורב הסיד!
אללי ואללים
יללו החתולים.

מה

עשו הם? חת ושתים
חיש הימה אצו רצו,
בגלים רחוצ רחצו,
הסתבנו, כבסו עורם,
מזנבם עד קצה חטמם.
אז יצאו מתוך הים
והרגישו מצים!
והנה החתולים
נחמדים שניהם כפלים.

השחר – שחר קזפת,
הלכן – לבן כסיד,
עליזים כמו תמיד.

זה מזה בקשו סליחים
זה לזה שלבו זנבים,
ואמרו הם: כמו שככה,
כל אחד, גם שנינו יחד,
נחמדים מיליון כפלים.

והריעו בקולם:

ברגז ברגז אף פעם,
שלם שלם לעולם.

ונסעו לירושלים.

1. היעזרו במילון או באתר האקדמיה ללשון העברית וכתבו את המילים הנרדפות לאלה שברשימה:

(א) חֶלֶף = _____
(ב) הֶרְהַר = _____
(ג) מְהוּמָה = _____
(ד) צוּרַב = _____
(ה) חֶטְמָם = _____

2. מדוע לא היו החתולים מרוצים מעצמם?

3. מה עשה כל אחד מהם?

4. ואחרי שהם עשו 'עולם הפוך', הם היו מרוצים? מדוע?

5. איך הם חזרו להיות מה שהיו בהתחלה?

6. ענו בעל פה: מה דעתכם על המעשה של החתוליים, מעשה טיפשי או מעשה חכם? נמקו.

7. בסוף הבינו החתולים שהם טעו. מה המסקנה שהם הסיקו?

8. השיר הזה הוא משל. מה הנמשל שלו?

9. מה הלקח של המשל הזה?

את הלקח הזה אפשר להגיד בפתגם:

איזהו עשיר? השמח בחלקו

10. מה הפירוש של הפתגם הזה? סמנו את התשובה הנכונה:

(א) מי שעשיר שמח תמיד.

(ב) רק חלק מהעשירים שמחים.

(ג) אדם ששמח במה שיש לו הוא אדם עשיר, לא דווקא בכסף.

(ד) גם מי שקצת עשיר יכול להיות שמח.

11. קרה לכם שרציתם להיות מישהו אחר? הצלחתם? ספרו על כך בעל פה או בכתב.

והינה עוד סיפור, הפעם על אדם שהיה עני דווקא אבל שמח בחלקו, ולכן בעצם היה עשיר. הסבירו את האמירה הזאת ואחר כך קראו את הסיפור.

המלך והכותונת על פי ל' טולסטוי

יום אחד חלה מלך אחד במחלה קשה מאוד. שום רופא בממלכתו לא הצליח לרפא אותו. המלך חשש מאוד ואמר: "אתן עד חצי המלכות למי שיצליח לרפא את מחלתי." באו חכמי העיר, התייעצו זה עם זה איך לסייע למלך, אבל לא מצאו עצה.

לפתע הרים אחד החכמים את ידו ואמר: "אני יודע איך אפשר לרפא את מחלתו של מלכנו האהוב."

הביטו בו החכמים האחרים בתמיהה ושאלו בבת אחת: "איך? איך?" צריך לשלוח שליחים שימצאו אדם מאושר בארץ. יפשטו ממנו את הכותונת שלו, יביאו אותה למלך וילבישו אותה לגופו. אני מבטיח לכם שהמלך יבריא." מכיוון שעצה טובה מזו לא נתן איש מן החכמים, נשלחו שליחים לחפש בכל המדינה אדם מאושר. השליחים חיפשו וחיפשו ולא מצאו בשום מקום אדם מאושר. מי שהיה עשיר, היה חולה; מי שהיה בריא היה עני; מי שהיה בריא וגם היה לו כסף היה בודד; האחד לא היה מרוצה מאשתו; האחר לא

היה מרוצה מילדיו... כל האנשים שאליהם פנו השליחים התלוננו והתלוננו ולא היו שמחים בחלקם.

השליחים כבר כמעט התייאשו ועמדו לחזור אל הארמון בידיים ריקות, אבל כשעברו ליד שדה אחד ראו איש עני שעבד בשדה של איש עשיר. הוא עבד ושר שירים שמחים, וכשסיים את עבודתו שמעו אותו אומר: "תודה לאל, עבדתי כל היום, אכלתי ושבעתי, ולא חסר לי דבר." ושוב החל לשיר. הסתכלו השליחים זה בזה, חייכו זה אל זה ואמרו: "זהו זה. מצאנו!" פנה אחד מהם אל האיש ואמר: "אתה נראה מאושר." "נכון, אני שר ומאושר", אמר האיש.

"תן לנו את הכותונת שלך בשביל המלך החולה. רק היא תציל אותו. המלך מוכן לשלם לך כסף רב תמורתה."
"ברצון הייתי נותן למלך את הכותונת שלי בלי תשלום, אילו הייתה לי כותונת", השיב האיש.

1. כתבו מילים נרדפות למילים האלה או הסבירו את המילים:

_____ = (א) חשש	_____ = (ד) בבת אחת
_____ = (ב) לסייע	_____ = (ה) מרוצה
_____ = (ג) תמיהה	_____ = (ו) החל

2. שוחחו בכיתה:

- (א) מה קרה למלך?
- (ב) איך הציע אחד החכמים לרפא את המלך?
- (ג) לאיש שבסיפור לא הייתה אפילו כותונת. לדעתכם, יכול להיות שהוא היה בכל זאת מאושר? איך הוא הסביר את הדבר?
- (ד) כותונת של איש מאושר יכולה להיות תרופה למחלה?
- (ה) אנשים (וגם ילדים) רוצים כל הזמן לקנות עוד ועוד. לדעתכם, אדם שיש לו הרבה כסף והרבה רכוש והרבה חפצים הוא תמיד גם מאושר? הסבירו את עמדתכם.
- (ה) איך אפשר להיות מאושרים בלי להיות עשירים?

מושגים: עושר, עוני, הסתפקות במועט

דווקא להפך

הקפידו על כתיב נכון. אם צריך, היעזרו במילון.

בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק:

1. הפכים בחרוזים

שחקו בזוגות. הזוג שיצליח למצוא יותר זוגות של הפכים הוא המנצח.

_____ - *fale* (n) _____ - *אפא* (א)

_____ - *פא* _____ - *אפא*

_____ - *פא* (ב) _____ - *אפא* (ב)

_____ - *פא* _____ - *אפא*

_____ - *פא* (ג) _____ - *אפא* (ג)

_____ - *פא* _____ - *אפא*

_____ - *פא* (ד) _____ - *אפא* (ד)

_____ - *פא* _____ - *אפא*

_____ - *פא* (ה) _____ - *אפא* (ה)

_____ - *פא* _____ - *אפא*

_____ - *פא* (ו) _____ - *אפא* (ו)

_____ - *פא* _____ - *אפא*

_____ - *פא* (ז) _____ - *אפא* (ז)

_____ - *פא* (ח) _____ - *אפא* (ח)

2. תפזורת הפכים

התפזורת הזאת אינה תפזורת רגילה. אתם לא צריכים למצוא את המילים שברשימה אלא את ההפכים שלהן. שימו לב, כי זה מבלבל. חפשו את ההפכים של המילים שברשימה מימין לשמאל ומלמעלה למטה: אור, יום, בריא, יש, חורף, בוקר, זקן, עני, אומלל, זול, שקר, ראשון, ימין, סוף, משעמם, שקט, אומץ, בכי, למטה, קדימה, אחרי, ים, מתוק

ז	ה	ל	י	ל	מ	ד	ג	י	ב	א	ח
ה	מ	נ	י	א	ע	ל	כ	ב	צ	ט	ו
ת	פ	ע	ס	ח	נ	ר	י	ש	ע	א	ש
ח	א	ת	ש	ר	י	ק	צ	ה	י	ו	כ
ל	א	מ	ש	ו	י	ה	ד	ג	ר	מ	ב
ה	מ	ל	כ	נ	נ	י	ט	ח	ז	ל	ו
צ	פ	ע	ס	ה	ר	ו	ח	א	נ	ל	ל
ש	ב	ר	ע	ר	ש	ו	א	מ	ר	ק	פ
ד	ג	ה	ל	ע	מ	ל	ב	ת	א	ת	נ
ק	ו	ח	צ	ח	ז	פ	ו	ה	ר	ק	י
י	ס	נ	ה	ל	ו	ח	מ	ל	כ	י	ט
צ	ת	ש	ר	ק	צ	ד	פ	ע	ש	ע	ר

3. את התחריט הזה חרט התחריטאי והצייר אפרים משה ליליין. הוא נולד בשנת 1874 ומת בשנת 1925. חשבו כמה שנים עברו מאז הוא נולד עד היום, וכמה שנים עברו מאז הוא מת. אחר כך חשבו בן כמה היה ליליין כאשר הוא מת.

4. ליליין צייר וחרט תחריטים רבים בנושאים מן התנ"ך. תרשים חורטים על עץ או על מתכת. מן התחריט אפשר להכין קדפסים.

- (א) תארו בעל פה את מה שאתם רואים בתמונה ומה 'הפוך' בה. לדעתכם, היא מתאימה לפרק הזה? נמקו.
- (ב) שערו מי הן שתי הדמויות שבציור. _____

5. קראו את הסיפור:

סיפור על ילד 'הפוך'

המילים החסרות הן הפכים של מילים שכתובות בסיפור. הוסיפו אותן במקומות הריקים.

עכשיו ירון הוא אדם מבוגר. הוא גבוה וקצת שמן. אבל כשהיה _____ הוא היה _____ ו _____ . הוא היה ילד 'הפוך'. הוא עשה הכול ההפך ממה שעשו כולם וגם ממה שביקשו ממנו. כשכולם היו עצובים הוא היה _____ ; כשכולם צחקו הוא _____ ; כשאמרו לו _____ הוא התיישב; כשביקשו ממנו לקום מוקדם הוא קם _____ ; כשביקשו ממנו לאכול הרבה הוא אכל _____ , אבל כששאלו אותו אם הוא שָׁבַע הוא

תמיד אמר שהוא _____ . כשהיה צריך ללכת מהר הוא הלך _____ .
אפילו עכשיו, כשהוא כבר לא צריך לשמוע בקול ההורים שלו ויכול לעשות
מה שהוא רוצה, הוא ישן ביום ו _____ ב _____ , ואת מה שהוא צריך
לזכור הוא _____ . הוא לא נשאר ילד אבל נשאר 'הפוך'.

6. חי, חי, חי, חה, חה, חה...

מרוב שרציתי לא לשכוח
מה אני רוצה לזכור
שכחתי
מה אני רוצה לזכור
לא לשכוח.

יהודה אטלס

(א) השיר הזה עצוב או מצחיק? נמקו בעל פה.

(ב) איך אפשר לכנות את הילד שבשיר? _____

(ג) גם לכם קורה מצב כזה? ספרו.

(ד) חשבו גם אתם על סיפורים שיש בהם הפכים. כתבו סיפור כזה.

7. גם זה 'הפוך'

(א) בכל אחת מן המילים שלפניכם שתי אותיות. הפכו אותן ומצאו אילו
מילים קיבלתם. [אין הבדל בין ש ל-ש].
דוגמה: אב # בא. הינה רשימת המילים: אב, אל, אץ, את, בג, בד, בה,
בר, גד, גז, גם, גף, גץ, גת, די, דם, דע, דר, דש.
אם יש מילים שאינכם מבינים את המשמעות שלהן, חפשו אותן במילון
או במרשתת וכתבו את משמעותן.
(ב) הוסיפו מילים כאלה לרשימה. תוכלו לשחק עם חברים ולקבוע שמי
שימצא יותר מילים 'הפוכות' הוא המנצח. חברו הוראות למשחק.
הקפידו על ניסוח ברור.

(ג) בכל אחת מן המילים שלפניכם שלוש אותיות. שנו את סדר האותיות ומצאו אילו מילים 'מסתתרות' בהן. [אין הבדל בין ש ל-ש].
לפעמים במילה אחת 'מסתתרות' כמה מילים: אפל פלא אלף.
הינה רשימת המילים: אבץ, אבר, איש, אני, אשד, אשם, בדק, בטן, בצע, בצק, בקר, ברד, ברך, בשר, גיד, גלם, גלש, גמד, גנב, גנן, גרב, גשם, גשר, דגל, דוח, דלי, דלק, יקר, שקר...
היעזרו במילון או במרשתת והוסיפו מילים לרשימה. תוכלו לשחק עם חברים ולקבוע שמי שימצא יותר מילים הפוכות הוא המנצח. חברו הוראות ברורות למשחק.

8. וגם זה הפוך

יש מילים שאפשר לקרוא אותן מן ההתחלה לסוף ומן הסוף להתחלה בלי שהן משתנות. דוגמה: אבא. מילים כאלה נקראות 'מילים מתהפכות'.
עבדו בזוגות או בקבוצות. חשבו על מילים כאלה, כתבו אותן, והקבוצה שתמצא יותר מילים תהיה המנצחת.

מעניין לדעת

לפני שנים רבות בתל אביב הייתה לילדים שפה משלהם. למשל, כשהם רבו עם חבר מייד הפסיקו לדבר איתו והיו 'ברוגזי', וכדי שהדבר יהיה ברור היו מושיטים את האגודל ואומרים: "ברוגז ברוגז לעולם, שולם שולם אף פעם."
אבל היברוגזי לא היה נמשך זמן רב, וכשרצו להפסיק אותו היו מושיטים את הזרת, משלבים אותה בזרת של היאויבי, מנענעים את הידיים למעלה ולמטה ואומרים: "שולם שולם לעולם, ברוגז ברוגז אף פעם." כמובן, עד הפעם הבאה.

גם היום עושים כך?

בתורה, בספר שמות, כתוב:

מדבר שקר תרחק

מפני שגם בתקופה הקדומה ההיא היו אנשים ששיקרו.
הינה כמה רמזים שבוודאי כבר למדתם עליהם בשיעורי תנ"ך:

- קין (בראשית פרק ד' פסוק ט');
 - רבקה ויעקב (בראשית פרק כ"ז)
 - לבן (בראשית פרק כ"ט פסוקים כ'-כ"ה)
 - בני יעקב (בראשית לז פסוקים כ"ח-ל"ד)
- פתחו את ספר בראשית, קראו את הפסוקים וספרו על השקרים של קין, של רבקה ויעקב, של לבן ושל בני יעקב.

1. לפעמים קשה להגיד את האמת, קל יותר לשקר.
כתבו שלוש סיבות לפחות למה קל יותר לשקר.

2. למה לא טוב לשקר? כתבו שלוש סיבות לפחות.

הרועה הבדאי על פי אייזופוס

רועה צאן אחד שמר על העדר של אנשי הכפר. הוא ידע שאם יהיה בסכנה, יוכל לקרוא להם לעזרה, והם יבואו מייד להציל אותו ואת העדר שלהם.

פעם אחת ישב הרועה ושמר על העדר אבל מרוב שיעמום התחיל לצעוק: "הצילו! הצילו! זאב! זאב!" אנשי הכפר שמעו את הצעקות ומיהרו אל הרועה. כשהתקרבו אליו לא ראו שום זאב. הרועה ישב לו בשקט ונמנם, והעדר ליחך עשב בהנאה.

"מדוע הזעקת אותנו?" שאלו את הרועה בכעס.

"כי רציתי להיות בטוח שתשמעו את הצעקות שלי אם אהיה בסכנה", השיב הרועה, ואנשי הכפר חזרו לבתיהם.

עבר יום, עברו יומיים, עבר שבוע, עברו שבועיים, והינה יום אחד שוב שמעו אנשי הכפר את הצעקות של הרועה: "זאב! זאב! בואו מהר!"

ושוב הם מיהרו אל הרועה, ושוב לא היה שום זאב.

"מדוע הזעקת אותנו הפעם?" שאלו האנשים בכעס.

"מפני... מפני שהיה לי משעמם, נמאס לי להיות לבד", ענה הרועה, וגם הפעם חזרו אנשי הכפר לבתיהם.

יום אחד התנפל זאב על הכבשים והתחיל לטרוף אותן. הרועה נבהל מאוד והתחיל לצעוק: "זאב! זאב! הוא טורף את הכבשים!" אבל הפעם כבר לא האמינו לו אנשי הכפר, ואיש מהם לא רץ לראות מה קרה ולא עזר לרועה.

1. הסבירו את המילים:

(א) ליחך = _____

(ב) הזעקת = _____

2. מדוע קרא הרועה בפעם הראשונה "הצילו! הצילו! זאב! זאב!"

3. מדוע כעסו עליו אנשי הכפר?

4. מה עשה הרועה אחרי כמה שבועות?

5. מה היה השקר של הרועה?

6. מה קרה בפעם השלישית שהוא קרא לעזרה?

7. מה 'הפוך' בסיפור הזה?

8. מה דעתכם על ההתנהגות של הרועה? הוא נהג בחוכמה או בטיפשות? הסבירו בעל פה.

9. כתבו סוף לסיפור.

והינה מעשייה דומה שסופרה בעירק:

לילה אחד נשמעו צעקות חזקות מביתו של אדם אחד. השכנים היו בטוחים שקרה לו משהו נורא ומיהרו לעזור לו. כשנכנסו לדירתו ראו שדבר לא קרה, וכששאלו מדוע צעק, פרץ האיש בצחוק גדול ואמר שחמד לו לצון (התלוצץ). חלפו ימים אחדים ושוב נשמעו צעקות חזקות מביתו של אותו האדם. אבל הפעם לא מיהרו השכנים לעזור לו. הם אמרו שוודאי גם הפעם הוא רק חומד לו לצון. בבוקר התברר להם שבלילה פרצו לדירתו גנבים וגנבו את כל מה שהיה לו.

10. לפי הסיפורים האלה מהי הסיבה שלא טוב לשקר?

ולכן יש פתגם שאומר:

כך עונשו של בדאי, שאפילו אומר אמת, אין שומעים לו

בדאי = מי שממציא בְּדִיּוֹת, דברים שלא היו ולא נבראו, שקרן, רמאי
אין שומעין לו = לא מאמינים לו

11. השוו בעל פה את שני הסיפורים: מה דומה בהם ומה שונה?

12. מה המסקנה משני הסיפורים האלה? כתבו אותה במסגרת:

טוב לדעת

שני הסיפורים שקראתם דומים מאוד זה לזה. הסיפור על הרועה סופר לפני אלפי שנים בארץ יוון. הסיפור על האיש ושכניו סופר בעירק. איך ייתכן שסיפורים דומים כל כך ספרו בשני מקומות רחוקים זה מזה?
הסיבה היא ששקרנים יש בכל מקום, ביוון ובעירק, בפולין ובספרד וגם בישראל, לכן אנשים מספרים מעשיות דומות בכל מקום.

הינה עוד סיפור:

שלושה נערים הלכו לטייל. הם התרחקו מהשכונה שלהם ולא הרגישו שהשמש שקעה, וש^בחוץ נהיה חושך. השעה הייתה מאוחרת, והם פחדו לחזור הביתה, פחדו שיענישו אותם.

עמדו השלושה באמצע הדרך ולא ידעו להחליט אם לספר להורים את האמת או למצוא תירוצים ולשקר.

"אני אגיד", אמר האחד, "שכייס שדד אותי. אבי ייבהל ולא יכעס עליי."

"אני אגיד", אמר השני, "שפגשתי את סבא בדרך. אימי תשמח מאוד ולא תנזוף בי."

"אני אגיד את האמת", אמר השלישי, "האמת היא התירוץ הטוב ביותר. אסור לשקר!"

"ותקבל עונש", אמרו לו יחד שני החברים שלו.

הלכו שלושת הנערים הביתה.

הנער הראשון נכנס הביתה וסיפר על הכייס.

"מה כייס ממך הכייס?" שאל אבא.

"את הטלפון הנייד שלי", ענה הנער. בדיוק באותו הרגע צלצל הטלפון בכיסו של הנער.

כעס האב על בנו כפליים: גם מפני שחזר מאוחר, ועוד יותר מפני ששיקר. כעס כפליים והעניש כפליים.

הנער השני סיפר לאימו שפגש בדרך את סבא. למוחרת בא סבא לביקור. הוא פנה אל הנכד ואמר: "מה שלומך? מזמן לא ראיתי אותך." שמעה האם את דבריו של סבא, הסתכלה בבנה, אבל הוא הסמיק כולו והביט ברצפה. השקר התגלה, והאמת יצאה לאור. גם הנער הזה נענש כפליים.

ואילו הנער השלישי ביקש מייד סליחה מהוריו וסיפר שהוא וחבריו טיילו מחוץ לעיר, הזמן עבר והם לא שמו לב שהערב ירד.

הביטה בו אימא ואמרה: "הדאגת אותי מאוד. חבל שאתה לא מתחשב יותר." אבל היא לא הענישה אותו בכלל, כי הוא אמר את האמת.

13. לשקרים של שניים מן הנערים בסיפור 'לא היו רגליים'. הם כאילו נפלו. איך הם נפלו?

• השקר של הנער הראשון נפלי כאשר _____

• השקר של הנער השני נפלי כאשר _____

14. לפי הסיפור הזה מהי הסיבה שלפעמים קל יותר לשקר מלהגיד את האמת?

15. מדוע לא היה להם כדאי לשקר?

16. העתיקו את המילים המודגשות בסיפור וכתבו את ההפכים שלהן.

17. תנו שם לסיפור.

הינה אמרה שקשורה בשקר :

אותיות 'אמת' בשתי רגליים ושל שקר ברגל אחת

האמרה הזאת קשורה לצורת האותיות של המילים שקר ואמת.

הינה האותיות : **אמת שקר**

משימות לבחירה :

18. ציירו רגליים למילה שקר ולמילה אמת.

(א) כמה רגליים אפשר לצייר לכל אות במילה שקר? _____

(ב) כמה רגליים אפשר לצייר לכל אות במילה אמת? _____

19. (א) קפצו על רגל אחת. ספרו כמה פעמים קפצתם עד שנפלתם.

(ב) קפצו על שתי הרגליים – ודאי תצליחו לקפוץ הרבה יותר.

(ג) עמדו על רגל אחת. כמה זמן הצלחתם לעמוד? _____

ודאי תצליחו לעמוד הרבה יותר זמן על שתי הרגליים.

יש פתגמים ומכתמים רבים שקשורים בשקר. הינה כמה מהם :

*שקר מוליד שקר

*הטוב בשקרים הוא האמת

*השקר צף על פני המים

*שקר וכדור שלג, שניהם גדלים תוך כדי גלגול

לא תענה ברעך עד שקר (דיבר מעשרת הדיברות)

*דרך האמת היא הקצרה ביותר

כל אחד מן השקרים אחריו גורר עשרים

18. עבדו בקבוצות. בחרו שלושה מכל הפתגמים על השקר

שכתובים כאן והסבירו אותם.

19. הפעילו את הדמיון שלכם וציירו אותם או ציירו פתגמים

אחרים מן הרשימה.

20. ענו בעל פה : מדוע, לדעתכם, יש פתגמים רבים כל כך שקשורים

בשקר?

21. קראו את השיר שכתב המשורר עוזי בן כנען :

כל כך התאמצתי לשתק,

הרגשתי בשקר עמק,

שעולה

ועולה

ועולה

ועולה

ואותו לא הצלחתי לחנק.

מייד את המצח אבדק

ואותו אשפשף טוב ברק,

אקרצף

את העור

ואם לא

יעזר,

אמרח עליו צבע ירק.

כי אימא אומרת תמיד:

"על המצח

שקרים נחרטים לפעמים

גם לנצח.

חמודי, נורא תזהר,

המצח אינו משקר.

המצח כמו שלט מודיע:

שקרן! שימו לב!

הוא מגיע!"

22. כתבו בכתוב מלא את המילים שכתובות בשיר בכתוב חסר.

23. הציעו לאחד הילדים שיקרא את השיר שוב בקול רם, ואתם תלוו

את הקריאה שלו בשפת הגוף. למשל, נסו להראות בשפת הגוף איך

אתם מתאמצים לשתוק כשהשקר רוצה לצאת; איך השקר עולה

ועולה לאט-לאט.

24. ציירו פנים ועל המצח תלו שלט שמראה על שקרן.

25. בחרו אחד מן הנושאים האלה וכתבו סיפור משלכם:

- שיקרתי ונתפסתי. - שיקרתי ולא נתפסתי. - יש לי חבר שקרן.

- שקר, אין לו רגליים. - שקר מוליד שקר.

26. הינה קטע מסיפור על פי תמונה שצייר הצייר הספרדי ברתולומה אַסְטֶבֶן מוריו.

(מוריו חי במאה השמונה עשרה. אנחנו חיים במאה העשרים ואחת. לפני כמה מאות שנים הוא חי? _____).

יום אחד נכנסה לחנות הירקות אחת מהלקוחות הטובות ביותר, הזמינה כמות גדולה של פירות וירקות וביקשה לשלוח את הכול לביתה. הירקנית בחרה את הירקות ואת הפירות המשובחים ושמה אותם בסל: מלון צהוב וריחני, ענבים, שיזפים ותפוחים עסיסיים, הכול לפי ההזמנה. היא קראה לשניים מבניה ואמרה: "לכו אֶל הגברת גוֹנְזֵלֶס והביאו לה את הסל. שמרו עליו היטב כי הגברת גוֹנְזֵלֶס היא לקוחה חשובה, ואם לא תקבל את הסחורה בשלמותה תפסיק לקנות אצלי ותמצא לה ירקנית אחרת."

27. כתבו סיפור על פי הקטע שקראתם וגם על פי התמונה. את הסיפור כולו תוכלו לקרוא בספר 'ציורים מספרים' מאת נורית אלרואי בהוצאת 'אוריון'.

שקר אין לו רגליים

28. כתבו את המילה (לא את האותיות) ההפוכה לשקר וקשטו אותה.

29. איזה פתגם מכל הפתגמים על שקר ואמת שלמדתם בפרק הזה מוצא חן בעיניכם יותר מהאחרים. נמקו את תשובתכם.

30. כתבו את הפתגם שבחרתם על כרזה, קשטו אותה ותלו בכיתה. אפשר לעבוד בקבוצות וכל קבוצה תבחר את הפתגם שמוצא חן בעיניה.

מושגים: אמת, שקר, בדאי, לחמוד לצון

בינינו לבין עצמנו

פרק מס' 7:

כינויי גוף ומילות יחס

הקפידו על כתיב נכון. אם צריך, היעזרו במילון.

בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

קראו את כינויי הגוף:

יחיד	רבים		
זכר	זכר	נקבה	נקבה
אני	אנחנו		
אתה	אתם	את	אתן
הוא	הם	היא	הן

מילות יחס

אחרי, אל, ל-, אצל, את, ב-, בין, בתוך, כמו, את, בשביל, לבד
לפני, מאחורי, מול מן, מ-, מסביב, מתחת, על, מעל, על-יד

אלה הן כמה ממילות היחס בעברית. יש עוד.

1. היעזרו בספר התנ"ך וכתבו את מילות היחס החסרות בפסוקים האלה:

(א) וישלחו _____ רבקה אחתם ו _____ מנקתה ו _____ עבד אברהם ו _____
אנשיו (בראשית פרק כ"ד, פסוק נ"ט).

(ב) ויאמר: לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית _____ אלהים
ו _____ אנשים ותוכל (בראשית פרק ל"ב, פסוק כ"ח).

(ג) ויאמר ה' _____ משה אומר _____ אהרן נטה _____ קדך במטף על הנקרת
_____ הנארים ו _____ האגמים והעל את הצפרדעים _____ ארץ מצרים
(שמות פרק ח', פסוק ב').

(ד) וְסָרוּ הַצְּפָרְדִּיעִים _____ וְ- בְּתִידָה וְ- עֲבָדִידָה וְ- עֲמָדָה רַק בְּיָאֵר תִּשְׁאַרְנָה.
(שמות פרק ח' פסוק ז').

(ה) הִנֵּה יָד ה' הוֹיָה בְּמִקְנֵד אֲשֶׁר בְּשָׂדֵה _____ סוּסִים _____ חֲמָרִים _____ גְּמָלִים
בְּקָר וְ- צֹאן דָּבָר כְּבֵד מְאֹד (שמות פרק ט' פסוק ג').

(ו) וְהַפְּלָה ה' _____ מִקְנֵה יִשְׂרָאֵל וְ- _____ מִקְנֵה מִצְרַיִם וְלֹא יָמוּת מִכָּל לְבָנֵי
יִשְׂרָאֵל דָּבָר (שמות פרק ט', פסוק ד').

(ז) וַיָּרֶב הָעָם _____ מִשָּׁה וַיֵּאמְרוּ תִּנּוּ לָנוּ מִיָּם וְנִשְׁתַּחֲוֶה (שמות י"ז פסוק ב')

(ח) הֲיִהְיֶה אֲתָה לְעָם _____ הָאֱלֹהִים וְהִבֵּאתָ אֲתָה _____ הַדְּבָרִים _____
הָאֱלֹהִים (שמות י"ח פסוק י"ט).

2. לפי מה שקראתם בפסוקים שבמשימה הראשונה, איזה משפט מאלה

שבמשימה השנייה כתוב בעברית טובה? הדגישו אותו.

(א) (1) סיפרתי את מה שקרה לי לאימי, לאבי, לאחי ולאחותי.

(2) סיפרתי את מה שקרה לי לאימי, אבי, אחי ואחותי.

(ב) (1) אני אוהבת את סבתי מצד אימי ואת סבתי מצד אבי, את סבי מצד

אימי ואת סבי מצד אבי.

(2) אני אוהבת את סבתי מצד אימי וסבתי מצד אבי, סבי מצד אימי וסבי

מצד אבי.

(ג) (1) הילדה הלכה עם אחיה ואחותה ודודניתה לסרט בקולנוע.

(2) הילדה הלכה עם אחיה ועם אחותה ועם דודניתה לסרט בקולנוע.

3. השלימו את מילות היחס החסרות. דוגמה: כובע חובשים על הראש.

(א) היום בא _____ הלילה או _____ הלילה?

(ב) כובע חובשים _____ הראש.

(ג) כשמתרחצים כדאי להיות _____ האמבטיה.

(ד) כשעורכים _____ השולחן מניחים _____ כלי האוכל _____ השולחן או

_____ לשולחן?

(ה) את הגג בונים _____ הבית.

(ו). בתחרות ג'ודו שני המתחרים עומדים זה _____ זה.

(ז) כשמשחקים במחבואים מתחבאים _____ קיר או _____ עץ.

(ח) לאדם קירח אין שערות _____ הראש.

(ט) מכתב שולחים _____ חבר או _____ חבר?

(ו) האירו, הדליקו גרות הנקה רבים, הנסים וְ הנפלאות אשר חוללו המפבים.

(יא) על שלושה דברים העולם עומד: האמת וְ הדין וְ השלום.

למילות היחס אפשר להוסיף את כל הגופים. לדוגמה:

לפני –

לפני + אני = לפניי	לפני + אנחנו = לפנינו
לפני + אתה = לפניך	לפני + אתם = לפניכם
לפני + את = לפניך	לפני + אתן = לפניכן
לפני + הוא = לפניו	לפני + הם = לפניהם
לפני + היא = לפנייה	לפני + הן = לפנייהן

4. סמנו את מילות היחס:

הילד עומד בין הילדות

הילדים יושבים על הכיסאות
המורה עומדת לצד השולחן

ילד עומד על יד כיסא

ילדה רוחצת את הכלים

ילדה עומדת לפני ראי

ילדה כותבת על הלוח

דוגמה נוספת:

– אצל

אצל + אנחנו = אצלנו	אצל + אני = אצלי
אצל + אתם = אצלכם	אצל + אתה = אצלך
אצל + אתן = אצלכן	אצל + את = אצלך
אצל + הם = אצלם (ולא אצלהם!)	אצל + הוא = אצלו
אצל + הן = אצלן (ולא אצלהן!)	אצל + היא = אצלה

את – המילה הזאת מיוחדת במינה כי יש לה שתי צורות:

את + אנחנו = אותנו או איתנו	את + אני = אותי או איתי
את + אתם = אתכם או איתכם	את + אתה = אותך או איתך
את + אתן = אתכן או איתכן	את + את + אותך או איתך
את + הם = אותם או איתם	את + הוא = אותו או איתו
את + הן = אותן או איתן	את + היא = אותה או איתה

5. השלימו:

_____ = (ט) על + אנחנו	_____ = (א) על + אני
_____ = (י) על + אתם	_____ = (ב) על + הם
_____ = (יא) בין + הוא	_____ = (ג) בין + את
_____ = (יב) בין + אנחנו	_____ = (ד) בין + היא
_____ = (יג) ל + את	_____ = (ה) ב + אתם
_____ = (יד) מסביב + הן	_____ = (ו) מאחורי + הוא
_____ = (טו) מתחת + אתה	_____ = (ז) מעל + אנחנו
_____ = (טז) אל + הם	_____ = (ח) בשביל + אתה

6. ציירו ציור שאפשר לראות בו שמונה מצבים לפחות מן הרשימה. בקשו מחבר שיתאר במילים את כל המצבים.
7. כתבו מכתב לחבר שלכם ובו תספרו לו את מה שיש בציור שציירתם, כאילו הוא נמצא בציור הזה. לדוגמה:
אתמול ראיתי **אותך** הולך **לבדך** ברחוב. **לפניך** הלכה אישה עם כלב חמוד, **ואחריך** הלכה אישה עם סלים. אתה הלכת ושרקת, והפנים שלך היו שמחים...
8. צבעו את האות האחרונה בכל מילת יחס מודגשת. מה המשותף לכל המילים?

כלל: מילות יחס שמציינות גוף נוכח (אתה), מסתיימות באות __.

9. כתבו שוב את המכתב, אבל הפעם ספרו לחבר שלכם על חברים אחרים שלכם: אתמול ראיתי **אותם** הולכים **לבדם**...

על פי מעשייה פרסית

למלך פרס היה ארמון גדול ומפואר. בארמון היו חדרים רבים. את הרצפות ורבים מקירותיו כיסו שטיחים פרסיים נפלאים שארגו מומחים במיוחד בשביל המלך ובשביל בני משפחתו. את החדרים מילאו רהיטים כבדים ומהודרים,

והם קושטו בצלחות ובגביעים מרוקעים עשויים כסף ונחושת. למלכה היו תכשיטים יקרי ערך עשויים זהב ואבנים טובות. בארמון גרו אנשים רבים: המלך והמלכה, עשרת ילדיהם, הוריו של המלך ועוד בני משפחה.

ברור שכדי לתחזק ארמון כזה היו בו גם משרתים ומשרתות רבים מאוד: עובדי ניקיון, עובדי מטבח, גננים, סייסים, מטפלות ומורים של הילדים ועוד. למלך היו גם יועצים רבים, ולפני שקיבלו משרת לעבודה נהגו לבחון את יושרו ואת נאמנותו למלך.

וכך חיו המלך והמלכה חיים חסרי דאגות. הם עשו נשפים ומסיבות בארמון ונהנו להפגין את עושרם. ערב אחד, כשהתכוננה המלכה לאחד מן הנשפים, ראתה שתכשיטיה היקרים והאהובים נעלמו. היא הזעיקה מייד את בעלה ושאלה: "איפה התכשיטים היקרים שלי? מישהו גנב אותם!" השיב המלך: "גנב?! את בטוחה? עד היום לא נגנב דבר מן הארמון. איך זה יכול להיות? אולי שכחת להחזיר את התכשיטים למקומם? אולי פשוט אינך זוכרת איפה הנחת אותם?" המלך והמלכה החלו לחפש את התכשיטים, חיפשו וחיפשו ולא מצאו. בסופו של דבר השתכנע המלך שמישהו גנב את תכשיטיה של אשתו.

הנשף בוטל מייד ויועצי המלך הזעיקו את המשטרה. השוטרים היו נבוכים מאוד. הם היו מוכרחים למצוא את הגנב. הרי אם לא ימצאו אותו יפוטרו מעבודתם ואולי יכלאו אותם בבית האסורים.

אבל איך יוכלו לדעת מי הגנב? בארמון מסתובבים כל הזמן אנשים רבים. הגנב יכול להיות לא רק אחד מהעובדים אלא אחד מן הספקים שמביאים לארמון את הבשר, את הירקות או את מוצרי החלב. אומנם את הארמון הקיפה חומה, ובכל שער משעריה היו מוצבים שומרים, אבל ייתכן שגנב ערמומי נדר אל הארמון כשהשומרים לא שמו לב, התחבא בגן, וכשידע שהמלך והמלכה אינם בחדרם נכנס דרך החלון, גנב את התכשיטים ונעלם. השוטרים היו אובדי עצות. איך ימצאו את הגנב? איך יוכלו למצוא מכל האנשים שנכנסים לארמון ויוצאים ממנו בידי מי התכשיטים של המלכה? ישבו השוטרים יום ולילה וטיכסו עצה. לבסוף החליטו שהדבר ההגיוני ביותר לעשות הוא לחקור את עובדי הארמון. הם שלחו שוטרים לחדרים של כל אחד מעובדי הארמון לחפש את התכשיטים וגם חקרו כל עובד ועובד.

אבל החיפוש והחקירות לא העלו דבר. התכשיטים לא נמצאו. המלך כעס. הוא קרא למפקד המשטרה ואמר לו: "השוטרים שלך לא שווים כלום. איזו תועלת יש בהם אם הם אינם מצליחים לתפוס גנב? אני מצפה מכם שלא תנוחו עד אשר תמצאו אותו. המפקד חזר אל חבריו השוטרים וסיפר להם את מה שאמר המלך. לפתע אמר אחד השוטרים: "אני יודע מי יכול לעזור לנו לפתור את התעלומה. בעירנו גר חכם יהודי שנוהג לפתור חלומות ולנבא את העתיד. איש פיקח מאוד. נפנה אליו ונבקש את עזרתו."

היועצים פנו אל חכם אביחיל, והוא נענה לבקשה ברצון, אף כי גם הוא לא היה בטוח מה עליו לעשות כדי למצוא את הגנב. ואף על פי כן אמר לשוטרים:

"מחר בשעה עשר אבוא לארמון. אני מבקש שכל מי שגר בארמון, חוץ מבני משפחת המלוכה, וכל מי שנכנס ויוצא בו – גם השומרים – יעמוד בשורה בחצר הארמון."

היועצים חזרו לארמון ולמוחרת בבוקר דרשו מכל העובדים להפסיק את עבודתם ולהתאסף בחצר הארמון. שליחים נשלחו להזעיק את כל הספקים. בשעה עשר בדיוק הופיע חכם אביחיל בשער הארמון. כיוון שכל השומרים עמדו גם הם בשורת החשודים, הוא נכנס לארמון בלי שאיש בירר מיהו. הוא ניגש אל שורת האנשים, התעכב ליד כל אחד מהם והביט במבט חשדני ישר אל תוך עיניו. האנשים חששו מאוד. היו שהחווירו מפחד ואחרים האדימו מכעס על שמעיזים לחשוד בהם. אך איש מהם לא העז להתנגד. לאחר שהסתכל החכם בעיניהם של כל החשודים הוא הכריז: "טוב, עכשיו הכול ברור. אני יודע מיהו הגנב. אתם יכולים לחזור לעבודתכם." האנשים החלו להתפזר, אבל כל אחד רעד מפחד שמא ימצאו אותו אשם בגנבה. פתאום קרא החכם בקול: "היי, גנב שכמוך, גם אתה הולך?! עזור מייד!" הגנב נבהל ונעצר לרגע קצרצר, אבל החכם הבחין בכך ואמר לשוטרים: "הינה, זה הגנב, עצרו אותו!"

ועל זה נאמר:

על ראש הגנב בוער המבצע

1. מצאו בכספת את המשמעות של כל אחת מן המילים האלה וכתבו אותה:

- (א) ארגו = _____
(ב) מרוקעים = _____
(ג) להפגין = _____
(ד) הזעיקה = _____
(ה) הנחת = _____
(ו) נבוכים = _____
(ז) אובדי עצות = _____
(ח) טיכסו עצה = _____
(ט) התעכב = _____

כספת: מבולבלים, לא יודעים איך להגיב; להראות רגש או תכונה או להציג מצב מסוים; נעצר, נשאר במקום מסוים לזמן-מה; עשו בד מחוטים שתי וערב, כלומר לאורך ולרוחב; מבולבלים, שאינם יודעים איך לנהוג; התייעצו; שמת; משוטחים, עשויים לוח דק ממתכת; קראה לעזרה דחופה

ושיודעים לשאול

הינה משפטים מן הסיפור.

1. חברו שאלה אחת לפחות לכל אחד מהם. אל תשכחו להוסיף סימני שאלה. לדוגמה: למי היה ארמון גדול ומפואר? או מה היה למלך פרס? למלך פרס היה ארמון גדול ומפואר.

- (א) _____
אמאכרה היו תכשיטים יקרי ערך עשויים לזהב ואבנים טובות.
- (ב) _____
המלך והאמאכרה עשרת ילציהם. הורי המלך ואוצר בני משפחה.
- (ג) _____
היא (האמאכרה) פאתה שהתכשיטים היקרים והאבובים שלה נאלמו.
- (ד) _____
"אישה התכשיטים היקרים שלי"

(ה)

הם (השופטים) ישופרו מעבודתם ואולי יכלאו אותם בבית
האסורים.

(ו)

השנה יכול להיות לא רק אחד מהעובדים אלא אחד מן הספקים
שמביאים לארמון את הבשר את היקרות או את מוצרי החלב.

(ז)

לכסוף הם (השופטים) החליטו לחקור את עובדי הארמון.

(ח)

"השופטים שלק לא שווים כלאם. איצו תואלת יש בהם אם הם
אינם מצליחים לתפוס שנה? אני מצפה מכך שלא תנחו עז אשר
תמצאו אותי.

(ט)

חכם יהודי שנוהג לפתור חלומות ולנבא את העתיד.

(י)

שכל מי שטר בארמון. חול מני משפחת המלוכה וכל מי שנכנס
ויצא בו - טם השומרים - יעמוז בשופה בחצר הארמון.

2. צבעו בצבע שתבחרו את כל מילות היחס בסיפור, גם את אלה שקשורות
למילים אחרות. לדוגמה: מארמונו.

במילה אחת

3. העתיקו מן הסיפור את כל המילים המודגשות. ליד כל אחת מהן כתבו
שתי מילים במקום מילה אחת. לדוגמה: משפחתו = המשפחה שלו; חדרם
= החדר שלהם.

4. הינה הסיפור בקיצור, הפעם החכם היהודי מספר אותו:
"פעם אחת נגנבו תכשיטים יקרים מארמונו של מלך פרס. השוטרים
ניסו למצוא את הגנב, אבל לא הצליחו. המלך היה עצוב מאוד. בא

- אליו אחד מיועציו ואמר לו: 'בעיר שלנו גר יהודי אחד שכולם אומרים עליו שהוא חכם מאוד, ואולי הוא יוכל למצוא את הגנב.'
 מייד שלחו להביא אותי. באתי לארמון, שמעתי את מה שקרה... המשיכו את הסיפור.
5. לאחר שהיהודי הביט בעיניי של האנשים הוא אמר שהוא כבר יודע מי הגנב. מה דעתכם, הוא באמת ידע? הסבירו בעל פה.
6. איך מצא היהודי את הגנב?
-
7. על הגנב הזה אפשר להגיד את הפתגם: "על ראש הגנב בוער הכובע". הסבירו את הפתגם.
-
8. מהי מילת היחס בפתגם? _____
 משימות לבחירה:
9. ציירו את הארמון של מלך פרס.
10. ציירו את הפתגם.
11. הציגו את הפתגם בעזרת בובות אצבע.
12. בנו את הסיפור ואת הפתגם מאבני לגו או בתאטרון בובות או בדרך אחרת.

השועל והתיש

מעשייה

שועל אחד נפל אל תוך באר ולא ידע כיצד לצאת ממנה. עבר שם תיש, הציץ אל הבאר וראה את השועל

"היי, שועל, מה אתה עושה שם" שאל התיש
 "אני נהנה מן המים הקרירים והטעימים", ענה

השועל, וגם הציע לתיש:

"בוא, הצטרף אליי"

התפתה התיש וקפץ אל הבאר, השתכשך במים הקרירים וגם הרווה את צימאונו, ואז שאל את השועל:

"ואיך יוצאים מפה"

"אין שום קושי", השיב השועל, "הינה, הישען כאן אל הקיר וְקוֹף היטב את קרניך אני אטפס עליך, אמשוך את גופי למעלה, ואז אשלח את ידי ואעזור גם לך לצאת"

טיפס השועל על גבו של התיש, נאחז בקרניו, יצא מן הבאר והסתלק לו "היי, שועל " צעק התיש אחריו, "ומה איתי "

"תיש טיפש " צעק השועל מרחוק, "אילו היה לך שכל במידה שיש לך שערות בזקנך, לא היית יורד למטה לפני שחקרת לדעת כיצד עולים משם "

1. במעשייה הזאת חסרים סימני הפיסוק שלמדתם : נקודה, סימן שאלה וסימן קריאה.
2. קראו את המעשייה והוסיפו אותם במקומות הנכונים.
3. סמנו את כל מילות היחס בסיפור.
4. השועל שיקר לתיש. במה? _____
5. השועל ניצל את התיש. איך הוא עשה את זה? _____
6. מה דעתכם על ניצול? שוחחו על כך בכיתה והביאו דוגמות של ניצול שנתקלתם בהן.
7. השועל היה לא רק נצלן, הוא היה גם רשע. אתם מסכימים עם הקביעה הזאת? הסבירו.
8. השועל אמר לתיש שהיה עליו לברר איך יוצאים מן הבאר לפני שהוא נכנס אליה. אבל התיש בירר איך לצאת. מה הבטיח לו השועל? מה אפשר להגיד לשועל בעניין הזה? _____
9. חשבו על נמשל מתאים למשל הזה והציעו אותו בכיתה.
10. את הלקח מן המשל הזה אמר השועל לתיש, אבל אפשר להגיד אותו גם בפתגם, ואפילו בכמה פתגמים :

החכם – עיניו בראשו

סוף מעשה במחשבה תחילה.

איזהו חכם? הרואה את הנולד

10. הסבירו את הפתגמים האלה בעל פה והביעו את דעתכם עליהם. הם נכונים?

מושגים: חוכמה, טיפשות, עורמה

למה? מדוע? מה הסיבה?

פרק מס' 8 :

ומה התוצאה?

הקפידו על כתיב נכון. אם צריך היעזרו במילון.
בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

א. סיבה

כי, מפני ש... משום ש... מכיוון ש... הואיל ו... בשל... מאחר ש...

כל אלה הן מילים שמציינות סיבה.

מאת שלומית כהן

סתם

רות בוכה

סתם, בלי סיבה.

אם יתנו לה מכות

תהיה לה סיבה לבכות.

אם תפל ותחטף מכה

תהיה לה סיבה.

אבל זו לא חכמה

גם לפל

גם לחטף מכה

וגם לבכות.

רות בוכה

סתם

בלי סיבה.

1. אתם בוכים כאשר אתם נופלים או מקבלים מכה? קורה שאתם בוכים בלי סיבה? ספרו בכיתה.

2. הפכו את המילים שכתובות בשיר בכתוב חסר למילים בכתוב מלא.

3. כתבו את מה שרואים בתמונות וענו על השאלות:

(א) בסוף הכדור התפוצץ. מדוע?

כי _____

(ב) למה הילדה נרטבה?

מפני _____

(ג) מדוע פרצה שרפה?

משום ש _____

(ד) למה הכלב נובח?

(ה) מדוע הילדה נותנת לכלב לשתות?

(ו) מדוע הברז דולף?

ז) למה הילדה בוכה?

ח) מדוע הילדות רבות?

חשוב לדעת

כל השאלות שמתחילות במילים **מדוע** או **למה** הן שאלות סיבה. השואל מבקש לדעת את הסיבה למה שקרה.

כל התשובות על השאלות האלה מתחילות במילים **כי**, **מפני ש...** **משום ש...** ועוד. המילים האלה נקראות מילות סיבה כי הן מציינות את הסיבה למה שקרה.

למשל: לא הכנתי את השיעורים כי הייתי חולה. קודם חליתי ואחר כך לא הכנתי את שיעורי הבית.

ב. תוצאה

מילות תוצאה :

לכן... משום כך...

כתבו את מה שרואים בתמונות וענו על השאלות :

(א) החתול דקר את הכדור בציפורניים שלו לכן

(ב) הילדה הלכה בגשם משום כך

(ג) לא כיבו את האש

(ד) הכלב היה צמא או רעב או רצה לשחק

_____ (ה) הכלב היה צמא

_____ (ו) אולי הברז מקולקל, ואולי שכחו לסגור אותו

_____ (ז) הצלחת נשברה או הילדה שברה את הצלחת

- (ח) הדובון נקרע _____
- (ט) מה יכלו הילדות לעשות כדי למנוע את מה שקרה?
- (י) היום שבת _____ אין לימודים בבית הספר.
- (יא) אתמול ירד גשם, _____ נעלתי מגפיים.
- (יב) שלשום נסענו לטיול, _____ המורה לא נתנה לנו שיעורי בית.
- (יג) הוסיפו חמישה משפטים של תוצאה משלכם.

חשוב לדעת

המילים 'לכן' ו'משום כך' מציינות את התוצאה של מה שקרה. למשל:
הייתי חולה ולכן לא הכנתי את השיעורים. כאן סדר הדברים הפוך:
קודם מציינים את מה שקרה ואחר כך את התוצאה של הדבר.

ג. מה הסיבה ומה התוצאה?

(א) מדוע עיכבה השוטרת את האישה?

(ב) האישה חצתה את הכביש באור אדום, לכן

(ג) תיאורים:

- ילד אחד בא אל החברה שלו.
- הם החליטו לבנות מגדל 'שראשו יגיע לשמיים'.
- כל אחד מניח קובייה לפי התור בשמחה.

(1) כתבו סיפור על פי התמונה.

(2) למה המגדל לא קרס? _____

(3) הילדים שיתפו פעולה במשחק משום כך _____

(4) הסיקו מסקנה ממה שקרה בסיפור:

תשבץ

מלמעלה למטה	מימין לשמאל
1. חג החירות	1. בו צומחים עצי הדר
2. עץ התמר	4. חיתוך השיבולים כשהתבואה בשלה
3. טנא	7. כלי עבודה בשדה בעל 3 שיניים
4. מחבר שתי נקודות	9. חוט קשירה עבה
5. צהל (סוס)	11. רוכב על סוס
6. נמצא על הכתפיים	13. גשם
8. רישום בסרגל, במחוגה ועוד	14. מילת תוצאה

10. מחברת את הירך לשוק
 12. קטטה
 14. מאכל אפוי
 15. חיה טורפת דומה לחתול
 16. רכב מהר על סוס
 17. שטח שזורעים בו תבואה
 19. זז
 20. הלך מהר מאוד
16. נוצר בכוורת
 18. מסתובבת ומתיזה מים
 21. בונים עליו בית או משחקים בו
 משחקי ספורט
 22. דומה לדבורה אבל לא נותנת דבש

6		5	4		3	2		1
	★			8		7	★	
	12	11	★		★		10	9
		★			13	★		
17		16	★		★	15		14
	★		20		19	18	★	
			22					21

כשבא אליי ילד אורח מאת יהודה אטלס

כשבא אליי ילד אורח

ומתחיל לשחק

בצעצוע שלי –

תמיד בדיוק

גם לי מתחשק

לשחק בו

בעצמי.

(א) מדוע הילד המארח לא רצה שהילד האורח ישחק בצעצוע שלו?

(ב) הילד הזה ידע לקבל אורחים בסבר פנים יפות? הוכיחו את תשובתכם לפי השיר:

(ג) גם לכם קרה דבר כזה? ספרו.

שכנה טובה מאת אנדה עמיר

וְכִי אָמְרָה הָעֶכְבְּרָה:	הָעֶכְבְּרוֹן הָאֶפְרוֹן
דִּירוֹת אֵינֶנִּי מְשִׁכִּירָה	יָצָא בְּלֹאט מֵהָאֶרוֹן
אֶךְ אִם תִּרְצֶה – תִּשָּׁב אֵתִי,	וְאֶץ לְשֹׁכֵר דִּירָה
נְגוּר יַחְדּוֹ בְּדִירְתִּי.	אֶצֶל שְׂכֵנְתּוֹ הָעֶכְבְּרָה.

(ד) אם תרצו הכינו איור שמתאים לשיר של אנדה עמיר.

1. ושיודעים לשאול

(א)

כִּי הוּא רִצָּה לִשְׁכּוֹף דִּירָה אֶצֶל הָעֶכְבְּרָה.

(ב)

שֶׁהִיא אֵינֶה מְשִׁכִּירָה דִּירוֹת אֶבֶל הִיא מוֹכֵנָה שֶׁהָעֶכְבְּרוֹן יֵשׁוּב אֶצֶלָהּ.

(ג)

הָעֶכְבְּרָה הֵייתָה מְכִינֶת אוֹרְחֵיהָ.

(ד) הוכיחו את הדבר מן הכתוב בשיר.

(א) כתבו את הפתגם במילים שלכם. _____

(ב) בספר בראשית פרק י"ח מסופר על מישהו שהיה מקבל כל אדם בסבר פנים יפות, הוא היה מכניס אורחים.

(1) קראו את הסיפור בספר בראשית.

(2) מי היה האיש? _____

(3) איך יודעים שהוא קיבל את האורחים שלו בסבר פנים יפות?

(ג) בספר בראשית פרק י"ט מסופר על אנשים בעיר אחת שלא ידעו לקבל אורחים בסבר פנים יפות.

(1) קראו את הסיפור בספר בראשית.

(2) מי הם היו? _____

(3) מה הם עשו? _____

(4) מה קרה להם בסוף? _____

השועל והחסידה מאת ז'אן דה לה פונטן

יום אחד החליט השועל להזמין את ידידתו החסידה לסעודה.
הוא בישל מרק טעים, ערך את השולחן וחיכה לאורחת.

והינה באה החסידה, התיישרה אל השולחן וחיכתה. היא לא אכלה כבר כמה שעות, כדי שתוכל ליהנות מן הארוחה אצל השועל.

השועל יצק מרק לצלחת של החסידה, אחר כך לצלחת שלו, אמר: "בתיאבון" והתחיל לאכול. אבל החסידה לא הצליחה לאכול. הצלחת של המרק לא הייתה די עמוקה, והיא לא יכלה להכניס לתוכה את המקור הארוך שלה. המרק נשאר בצלחת, והיא חזרה לביתה רעבה. כעבור שבוע הזמינה החסידה את השועל לסעודה. היא הכינה מרק

טעים יותר מהמרק שהכין השועל.

כשבא השועל הוא הריח את המרק עוד לפני שנכנס לביתה של החסידה, וליקק את שפתיו.

החסידה והשועל התיישרו אל השולחן. "בתיאבון, שועל יקר", אמרה החסידה. אני מקווה שהמרק שבישלתי יהיה ערב לחיכך."

אבל הפעם השועל הוא שלא הצליח לאכול. החסידה הגישה את המרק בכדים צרים וארוכים, והשועל לא היה יכול להכניס את פיו לתוך הכד. ושוב המרק נשאר והשועל חזר לביתו רעב.

1. הסבירו את המילים: סעודה = _____; יצק = _____

ערב לחיכך (ערב לחך) = _____

2. השועל הזמין את החסידה לארוחה. הוא לא אמר לה את זה

במילים. דמיינו מה הוא עשה וספרו על כך.

3. החסידה לא נהנתה מן הארוחה. מדוע?

4. מה המסקנה שאפשר להסיק מהתנהגותו של השועל?

5. שערן, מדוע הזמין השועל את החסידה לסעודה.

אולי _____

ייתכן ש _____

יכול להיות ש _____

6. שֶׁעָרוּ, מָה אָמְרָה לַעֲצָמָה הַחֲסִידָה כְּאִשֶּׁר הִלְכָה הַבַּיִתָּה רַעֲבָה.

אולי _____

ייתכן ש _____

אולי _____

7. לְאַחַר זְמַן־מָה הַזְמִינָה הַחֲסִידָה אֶת הַשׁוֹעַל לְאַרוּחָה. הִיא כָּתְבָה אֶת הַהַזְמָנָה וְשִׁלְחָה אוֹתָהּ אֵלָיו בְּדוֹאֵר.

כָּתְבוּ אֶת הַהַזְמָנָה עַל דָּף נֵייר וְקִשְׁטוּ אוֹתָהּ.

8. שֶׁעָרוּ, מִדּוּעַ הַזְמִינָה הַחֲסִידָה אֶת הַשׁוֹעַל לְסַעוּדָה?

9. אֵיךְ הִיא הַגִּישָׁה לוֹ אֶת הָאוֹכֵל?

10. הַשׁוֹעַל לֹא הִצְלִיחַ לְאָכּוֹל אֶת מָה שֶׁהִגִּישָׁה לוֹ הַחֲסִידָה. מָה הֵייתָה הַתּוֹצָאָה?

11. שֶׁעָרוּ, מָה אָמַר לַעֲצָמוֹ הַשׁוֹעַל כְּאִשֶּׁר הִלַּךְ הַבַּיִתָּה.

אולי _____

ואולי _____

ייתכן ש _____

12. הַשׁוֹעַל קִיבֵּל אֶת הַהַזְמָנָה שֶׁל הַחֲסִידָה וְהִלַּךְ לְאַרוּחָה. מָה אָפְשָׁר לְהַסִּיק מִזֶּה עַל הַשׁוֹעַל? נִמְקוּ אֶת תְּשׁוּבַתְכֶם.

13. אֵיזָה סוּג שֶׁל סִיפּוֹר הוּא 'הַשׁוֹעַל וְהַחֲסִידָה'? הִסְבִּירוּ בַעַל פֶּה.

14. חֲשְׁבוּ עַל סִיפּוֹר דּוֹמָה שֶׁקּוֹרָה לְבִנֵי אָדָם וְסִפְרוּ אוֹתוֹ בְּכִיתָה. מוֹבֵן

שֶׁלֹּא צָרִיךְ לְכַתּוֹב עַל צִלְחַת שְׁטוּחָה וְעַל כַּד עֵמוֹק, וְאִפִּילוֹ אָפְשָׁר

לְכַתּוֹב סִיפּוֹר שֶׁלֹּא קָשׁוּר בְּאַרוּחָה.

הינה פתגם חשוב מאוד שכל אחד צריך לנהוג על פיו, ושמתאים גם לסיפור הזה:

שוחחו בכיתה:

15. למה הכוונה במילה 'חברך' שבפתגם?

16. מדוע הפתגם מתאים לסיפור?

17. קורה שגם אתם עושים למישהו אחר משהו שאתם שונאים שעושים לכם? ספרו על כך.

18. מדוע הפתגם הזה חשוב?

19. אֶחָד הפתגמים הידועים ביותר והחשובים ביותר בעברית הוא

ואהבת לרעך כמוך

שוחחו בכיתה והסבירו למה מתכוונים בפתגם הזה.

רע = חבר. כאן הכוונה לא דווקא לחבר ממש אלא לכל אדם.

20. מה הקשר בין הפתגם הזה לבין הפתגם: "מה ששנא עליך, אל תעשה לחברך"?

21. לפי דעתכם, אנחנו יכולים לאהוב כל אדם כמו שאנחנו אוהבים את עצמנו או את בני משפחתנו או את החברים שלנו? אם לא, למה הכוונה בפתגם הזה? שוחחו על כך בכיתה.

22. יכול להיות ששועל יזמין חסידה לארוחה, או שחסידה תזמין שועל לארוחה? אם לא, חשבו והסבירו בעליפה למה כתב לה פונטן את המשל הזה.

23. אם תרצו, פִּיירו בפלסטלינה או בחומר אחר **או** צִיירו **או** גִּזרו והדביקו תמונות שמתאימות למשל הזה, **או** מצאו במרשתת תמונות של המשל הזה והעתיקו אחת מהן.
24. בְּחַרו את התשובה הנכונה והדגישו אותה בקו : החסידה הִשיבה לשועל טובה תחת טובה ; טובה תחת רעה ; רעה תחת רעה ; רעה תחת טובה.
25. נִמְקו את תשובתכם בעל פה.
26. הִכִּינו כרזה יפה לשני הפתגמים החשובים שלמדתם ותלו אותה בכיתה.
27. הִשוו את המשל הזה למשל 'היונה והנמלה' שבפרק 'ידיד אמת ניכר בעת צרה'. חלקו דף לשני חלקים וכתבו :

שונה

דומה

היונה והנמלה

השועל והחסידה

חי, חי, חי, חה, חה, חה...

קראו על חושם מכניס האורחים :

חושם הזמין אורחים לסעודה **בביתו**. הוא פרש שטיחים על הרצפה, וכשבאו האורחים, חלצו את **נעליהם** והשאירו אותן בחוץ. האורחים ישבו אל השולחן, הארוחה הוגשה, וחושם פנה אל האורחים שלו ואמר:

"אֲכִלו, **אורחיי**, אכלו, משלכם אתם אוכלים."

כשהסתיימה הארוחה והאורחים יצאו, הם ראו שהנעליים שלהם נעלמו.

"איפה הנעליים?" שאלו בתמיהה.

"מכרתי אותן ובכסף קניתי את המצרכים לארוחה. הרי אמרתי לכם

שמשלכם אתם אוכלים!"

25. מה דעתכם על הכנסת האורחים של חושם? השיבו בעל פה.

26. בשתי מילים

כתבו בשתי מילים, כלומר בצורת שייכות פרודה:

_____ = ביתו
_____ = נעליהם
_____ = אורחיי

מושגים: סיבה, תוצאה, שיתוף פעולה,
הכנסת אורחים, נקמה, נימוסים

הכול יחד וכל אחד לחוד

פרט וכלל

פרק מס' 9:

הקפידו על כתיב נכון. אם צריך, היעזרו במילון.
בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

פרטים בקבוצה

1. הסתכלו בציורים. בכל אחד מהם חסר משהו, חסר פרט אחד לפחות.
2. השלימו את מה שחסר בציור או במילים.

3. ציירו קבוצת ילדים. הקבוצה (של הילדים) הם הדבר 'השלם', הכלל. כל ילד בקבוצה הוא פרט אחד בתוך הקבוצה.
אם כן, כל יחיד בקבוצה הוא פרט או פְּרִיט, והקבוצה כולה היא הכלל. למשל, גינת פרחים – כל הפרחים הם הכלל וכל פרח הוא פרט; משפחה היא הכלל וכל אחד מבני המשפחה הוא פרט במשפחה.
4. חשבו על שלוש דוגמות נוספות של פרט וכלל וכתבו אותן.
5. מצאו בעיתונים ובכתבי עת תמונות של רהיטים – עשרה לפחות. גזרו אותם והדביקו על דף. או אולי יש לכם צעצועים של רהיטים כאלה, למשל: ארון, שרפרף, כיסא, כוננית ספרים, כורסה, שולחן אוכל, שולחן מחשב, שולחן כתיבה, ספה, מזנון, שידה, מיטה
- (א) אתם מוכרים בחנות _____.
- (ב) פְּתבו על־יד כל _____ את שמו ואת מחירו. את המחיר תקבעו בעצמכם.
- (ג) לקוּחַ (אחד התלמידים) נכנס לחנות שלכם. הוא מבקש לקנות _____ לדירה שלו.
- שאלו אותו כמה פריטים הוא רוצה לקנות מכל דבר וערכו רשימה. את המספרים פְּתבו במילים. הקפידו על כתיב נכון ועל שימוש נכון בזכר ובנקבה. היעזרו ברשימה של שמות המספרים:

המספר המונה	
זכר	נקבה
אחד	אחת
שניים	שתיים
שלושה	שלוש
ארבעה	ארבע
חמישה	חמש
שישה	שש
שבעה	שבע
שמונה	שמונה
תשעה	תשע
עשרה	עשר

6. מה לא שייך לקבוצה? העבירו קו על המילה שלא שייכת לקבוצה והסבירו בעל־פה מדוע היא לא שייכת:

- (א) ארון, מיטה, חדר, שולחן, כיסא _____
- (ב) דלת, כיסא, שידה, ספה, מזנון _____
- (ג) כוננית ספרים, כורסה, תקרה, שידה _____
- (ד) חלון, דלת, רצפה, שרפרף _____
- (ה) כיסא נוח, מזנון, שרפרף, ספסל, כורסה _____

7. נוגה אוהבת מאוד _____ . בבית הספר היא מְמוֹנָה על הטיפול בפינת החי. היא גם מבקרת לעיתים קרובות בגן החיות. כדי לזכור את החיות היא רוצה להכין שלטים ולכתוב את השמות של בעלי החיים.

הינה תמונות של כמה מן החיות.

- (א) עֲזְרוּ לְנוּגָה : כתבו מתחת לכל תמונה את שמו של בעלי החיים.
- (ב) העתיקו את התמונות של בעלי החיים והכינו שלטים ועל כל שלט כתבו את השם של החיה במין זכר ובמין נקבה (אם יש).
- דוגמה: אריה לביאה; קוף קופה

חשוב לדעת:
הנקבה של הגמל היא נָאָה. את האות אל"ף לא הוגים, היא א נחה,
שותקת.
עז היא הנקבה של התיש, ואתון היא הנקבה של החמור.

(ג) מה לא שייך לקבוצה? מדוע?

(1) חתול, כלב, נמר, חמור

- _____ (2) אריה, נמר, נשר, דוב
- _____ (3) סָיִחַ, אפרוח, יונה, עגל
- _____ (4) ברווז, תרנגול, אווז, ברבור

8. הצעה למשחק 'שמונה מי יודע?'

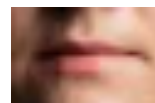
שחקו במשחק 'שמונה מי יודע?' – איברי גוף. תלמיד אחד בוחר איבר בגוף ואתם צריכים למצוא איזה איבר הוא בחר. כללי המשחק:

- בשביל לפתור את החידה אתם צריכים לשאול שאלות. למשל: "יש בגוף רק אחד כזה?" לתלמיד שעונה מותר להגיד רק 'כן' או 'לא'. חשוב מאוד להקפיד על הכלל הזה.
- אסור לשאול על הפעולה שהאיבר עושה, דוגמה: הולכים בעזרתו? כי אז אין בעיה לדעת את התשובה.
- מותר לשאול רק שמונה שאלות.
- מי שמוצא את התשובה הנכונה כותב את המילה על הלוח ומקבל נקודה.
- עליו לציין גם את המין של האיבר – ז' לזכר ו-נ' לנקבה וכך לזכות בנקודה

נוספת.

- אם יש יותר מאיבר אחד כזה עליו לכתוב על הלוח את המספר במילה ואת שם האיבר ברבים. אם אין לו שגיאות הוא זוכה בשתי נקודות נוספות.

9. מה לא שייך לקבוצה? מדוע?

(א) מרפק, זרוע, אמה, גב, אצבע

_____ (ב) בטן, חזה, מותן, לב, ישבן

_____ (ג) צוואר, כתף, שכם, אוזן, עורף

(ד) ברך, קרסול, שוק, ראש, ירך

10. מהו השם הכללי של האיברים ששייכים לכל הקבוצות האלה?

11. אימא ואבא הזמינו שישה אורחים לארוחת הערב. הם בישלו והכינו ארוחה טעימה. הם עבדו קשה.

אבא ביקש ממור וממורן שיערכו את השולחן. הם כבר מומחים בעריכת שולחן. מה הם שמו על השולחן?
(א) פָּתְבוּ בְּמִילִים כְּמָה כָּלִים מְכַל סוּג יֵשׁ עַל הַשּׁוֹלְחָן. (צריך להביא בחשבון גם את בני המשפחה המארחת). דוגמה: תשע צלחות
היעזרו ברשימת המספרים.

(ב) איך קוראים לכל הדברים האלה בשתי מילים? _____

(ג) מה הפירוש של סכו"ם? _____

אתם רואים שבמילה סכו"ם יש שני קווים בין האות וי"ו לאות מ"ם. הקווים האלה מראים כאן שהמילה היא קיצור של שתי מילים לפחות. לקיצורים האלה קוראים **ראשי תיבות**, ולשני הקווים קוראים **גְּרָשִׁים**. למשל: ביי"ס = בית ספר (ולא בצפר, כמו שילדים אומרים) קו"ח = קופת חולים...

(ד) עֲבַדוּ בְּזוּגוֹת. אם אתם מכירים עוד קיצורים כאלה הוסיפו אותם כאן והסבירו מה הם. _____

(ה) לאיזו קבוצה הם שייכים?

(1) סכין, מזלג, כף, כפית

(2) כד, כוס, ספל, צלחת

(3) סיר, מחבת, קערה, תבנית אפייה

(4) מערביל, ממחה, מקלה, קומקום חשמלי

(ו) השוו מחבת לסיר – במה הם דומים זה לזה ובמה הם שונים זה מזה?

(ז) לדעתכם, נכון להשוות מכנסיים לקומקום? נמקו את תשובתכם בעל פה.

מאת ע' הלל _____

12.

כף, סכין, מזלג וכפית,
ספל, קמקום וגם צלחת,

מחאה כף הכף ונהמה: רק
אני לבדי יכולה למרק!

(ואם כלם אז גם המפית)
רבו, התווכחו וצרחו ביחד:
מי מכלם הכי!
כי לא שבעו זה מזה נחת.

- ככה!?
התיזה מתחת הצלחת,
- ואת המרק מנין את לוקחת,
אם לא ממני? – ספחת!
- ומי אם לא אני – חתך הסכין
- מי את הסלט יכול להתקיין?
- שום כלום! ולא כל מאום,
ואל תקשקשו לי! – קמקם הקמקום,
וכבר אמר לקום - -
אך לפתע, מתחת, רגז השלחן

חשף ארבע שיניו המזלג,
הקיש בצלחת, להג וזגלג:
- ולהובלת הסלט,
מי דואג? מי דואג?
- כלכם ריקים, פוחזים ושוטים!

ספסל הספל בכל פה,
- הן רק מפי הכל שותים
תה, חלב וגם קפה!
- אך מה בכל אלה העיקר,
אם לא הסכר
שעליו, כידוע, אנכי אחראית!
צפצפה הכפית.

ובקול שאג:
- שקט שיהיה לי כאן!
ובעוד רגע – טראח!
את כלם ביחד ארצה הפך,
וגם את הוויכוח סיים
בכך.

(א) תנו שם לשיר וכתבו אותו בכותרת שבתחילתו.

(ב) מה טען כל אחד מכלי האוכל?

* המזלג טען ש

- * הספל אמר ש _____
- * הכפית צפצפה ש _____
- * הכף אמרה ש _____
- * ואיך הגיבה הצלחת? _____
- * והסכין אמר ש _____
- * ומה עשה הקומקום? _____

(ג) מצאו בשיר מילים משעשעות ש- ע' הלל המציא. קראו אותן בקול והדגישו אותן בקו.

(ד) מצאו את המילים שכתובות בכתוב חסר וכתבו אותן בכתוב מלא על פי הכללים שלמדתם.

(ה) מה דעתכם, הוויכוח היה מוצדק? הסבירו בעל פה.

(ו) מה אתם חושבים על המעשה של השולחן? _____

(ז) אפשר להגיד שהשיר הזה הוא בעצם _____

(ח) למה ולמי המשורר מתכוון ומדוע? שוחחו על כך בכיתה.

(ט) לדעתכם, יש מי שחשוב יותר ומי שחשוב פחות? מדוע? שוחחו גם על כך בכיתה.

(י) אם תרצו, תוכלו להמחזי את המשל הזה.

(יא) אחרי שהשולחן רתח מכעס והפיל את הכלים, 'רטן' כל אחד מהם משהו.

דמיינו מה הוא אמר.

- הכף: _____
- הסכין: _____
- המזלג: _____
- הכפית: _____
- הספל: _____
- הקומקום: _____
- הצלחת: _____

(יב) אילו מהפתגמים מתאימים למשל הזה? נמקו.

(1) אחרית כל קטטה חרטה.

(2) אל תהי נוח לבעוס.

(3) אין דבר טוב יוצא מתוך מריבה.

13. אבא רצה להקים בית מלאכה על הגג של הבית. הוא הציע לפלג שילך איתו

לחנות לקנות את כל מה שצריך לבית המלאכה.

(א) הצינו את רשימת הקניות בשביל פלג :

(ב) ליד כל שם פתבו אם הוא ממין זכר או ממין נקבה.

(ג) מקדחה, פטיש, מברג, צבת, מסור, פצירה, מפתח צינורות, דוקרן, אזמל,

מסמרים, מקדחים, ברגים, אומים הם _____ .

(ד) כתבו מה עושים בכל אחד מהמכשירים.

דוגמה : במפתח צינורות פותחים וסוגרים את ההברגה שבצינור.

14. רונית אוהבת להתלבש יפה. בארון שלה יש בגדים רבים. היא מחליפה בגדים

כמה פעמים ביום. כולם קוראים לה "רונית הגנדרנית".

(א) השלימו : לרונית יש בארון : חולצות, _____ , _____ , _____ .

(ב) כל אחת מן המילים שהוספתם בסעיף (א) הן פריט או כלל? _____ .

(ג) הוסיפו על יד כל מילה את המין שלה – זכר או נקבה.

תחתון, מכנס ונעל, מגף וגם משקף

(ד) "קניתי מכנס מה ליה יפה - כפפה אחת אצות, כפפה אחת אחת ne".

אופנה חדשה : קונים מכנס, נעל, סנדל ותחתון מגף וגם משקף.

אפשר לקנות מכנס, נעל תחתון וכו' מדוע? _____

אם כן, מה קונים? _____ , _____ , _____ , _____ .

_____ , _____

בתנ"ך מסופר על המכנסיים של הכוהנים – בני אהרן. הם לא לבשו 'מכנס' אלא מכנסיים. מכנסיים – מפני שמכניסים בהם את הרגליים. "...מְכַנְּסֵי בָד... מְמַתְּנִים וְעַד יְרֻכָּיִם..." (שמות פרק כ"ח פסוק מ"ד).

בעברית שלנו יצרו מן המילה 'מכנסיים' את המילה מכנס : מכנס הוא כל אחד מחלקי המכנסיים המכסה רגל אחת : המכנס הימני ארוך מן המכנס השמאלי. זה מכנס, ואילו הבגד כולו נקרא **מכנסיים**. מכנסיים – מינס זכר : מכנסיים **ארוכים**, מכנסיים **ירוקים** ומכנסיים **הדוקים** : "קניתי מכנסיים **יפים** – המכנס הימני שחור והשמאלי אדום" – מכנסיים **אופנתיים**. " כך גם סנדלים ותחתונים,

מגפיים ומשקפיים, וגם נעליים, אבל מינן של נעליים נקבה : נעליים חדשות.
מדוע? כי נעל היא מילה מן התנ"ך, ושם היא במין נקבה.

15. כיסא, גלגיליים (קורקינט) בובה, שמלה, כינור, תצרף (פזל), אופניים, חתול, לגו, מכנסיים, ארון, ברדלס, כדור, ספה, פסנתר, דומינו, שולחן, מכונית, חולצה, גרביים, מיטה, עכבר, אורגנית, אופנוע, גלגליות (סקטים), גולות, שידה, גופייה, כורסה, ארנבת, דמקה, חליל
(א) קראו את הרשימה.

(ב) כתבו מספר לכל פריט לפי הקבוצה שהוא שייך אליה. לדוגמה : כיסא, שולחן ...

קבוצה מספר 1 ; שמלה, מכנסיים... קבוצה מספר 2 וכן הלאה.

(ג) כתבו את השם הכללי של כל קבוצה.

16. כאשר מפרטים דברים או מביאים דוגמות, מטילים פסיק בין פרט לפרט אם אין ביניהם וי"ו החיבור או המילה 'או'. למשל :

- לסתיו יש סימנים מיוחדים : החצב והסתוונית, השלכת, הנחליאלי והקשת.
- רציתי שיקנו לי ליום ההולדת כלב או חתול או גם כלב וגם חתול.

(א) הוסיפו פסיקים רק במקומות הנכונים.

(ב) כתבו את המילה הכללית החסרה במשפטים.

(1) אני אוהב כמה _____ : כדורגל פינג'פונג והחלקה על

הקרח.

(2) גלידה שוקולד סוכריות עוגיות ועוגות הם _____.

(3) מכל _____ שהשתתפתי בהם בארץ נהניתי בעיקר בתל דן, בים

המלח ובאילת.

(4) בארץ יש _____ רבים. למשל : כלניות פרגים צבעונים נוריות

נרקיסים רקפות.

(5) חמש _____ הגדולות ביותר בישראל הן ירושלים תל אביב

חיפה ראשון לציון ופתח תקווה.

(ג) פרטו את התוכניות שלכם לחופש הגדול.

17. הצעות למשחקים

(א) כלל ופרט

המשחק הזה הוא תחרות בין שתי קבוצות ילדים.
המורה תבחר ילד אחד שינחה את המשחק. המנחה יפעיל שְׁעוֹן עֶצֶר (סטופר).
קבוצה שתצליח לכתוב יותר מילים בזמן של שלוש דקות היא המנצחת.
המנחה יכתוב על הלוח שם כללי וכל ילד בקבוצה יכתוב מתחתיו פרטים מן הכלל
הזה.

לדוגמה: אופניים – גלגל, הגה, מושב, פנס, פעמון...
הינה רשימה של שמות כלליים. תוכלו לבחור שמות משלכם.
מכונית, בית, רהיטים, ממתקים, ירקות, פירות, כלי רכב, בעלי חיים טורפים,
פרחים, עצים, כלי כתיבה, כלי אוכל, כלי בישול, כלי עבודה, כלי כתיבה.

(ב) פרט וכלל

המנחה יקרא בקול שם של פרט כלשהו והתלמידים יגידו שם כללי שהפרט הזה
שייך אליו. מי שיצביע ראשון ויענה תשובה נכונה יזכה בשתי נקודות. בסוף
המשחק יסכם המנחה את מספר הנקודות שכל קבוצה זכתה בו ויקבע איזו
קבוצה ניצחה.

לדוגמה: גלגל – עגלה, מכונית, אופניים, כרכרה, אופנוע, גלגל ים...
הינה רשימה של פרטים:
הגה, רגל, שוקולד, לחם, שסק, חולצה, עיפרון, סכו"ם, מחבת, קוף, נרקיס, ברוש

(ג) הכינו רשימה של כל השמות הכלליים שבפרק. למשל: כלי אוכל,
רהיטים...

השועל והחסידה על-פי איזופוס וקרילוב

שועל אחד היה **רעב** מאוד. הוא התהלך בשדה וארב (חיכה בסתר)
לטרף.

לאחר שמצא אותו זלל את בשרו ולא נזהר. פתאום הרגיש שבגרוננו נתקעה עצם והוא לא הצליח לבלוע אותה וגם לא להקיא אותה. העצם הכאיבה לו מאוד והוא לא ידע מה לעשות. איך יוציא אותה מגרוננו? הוא פנה אל כל מי שעבר בסביבתו ואמר: עצם נתקעה בגרון שלי. אם תוציא אותה אתן לך פרס. היו חיות שפחדו להתקרב אל השועל, והיו שלא יכלו לעזור לו או שלא האמינו לו, כי הם ידעו שהשועל ערום.

לו

במקום עברה חסידה. היא ראתה עד כמה השועל סובל וידעה שהיא יכולה לעזור בקלות והסכימה. "פתח את פיך עד כמה

שאתה יכול", אמרה החסידה. היא הכניסה את צווארה הארוך לתוך פיו של השועל, ושלפה את העצם מגרוננו במקור הארוך שלה. אחר כך הוציאה את ראשה מלועו של השועל, עמדה וחיכתה. השועל הבין שהיא מצפה לקבל את הפרס, אבל הוא לא התכוון לתת לה שום פרס. הוא חשף כלפיה את שיניו המפחידות ואמר: "את מחכה לפרס? הרי קיבלת אותו.

1. שערך, לאיזה פרס הוא התכוון?

2. ושיודעים לשאול

(א)

נתקע עצה עץ בגרוננו. והוא לא הצליח לבלוע אותה ואם לא להקיא אותה.

(ב)

הוא ביקש שמישהו יבוא ויוציא את העץ מגרוננו.

(ג)

הוא הביט בפרס אבל מי שיצא אותו.

_____ (ד)
היו חיות שפחזו להתקרב אל השועל והיו פלא יכלו לעצור לו
או פלא האמינו לו.

_____ (ה)
החסידה הכניסה את צווארה הארוך לתוך פיו של השועל ופלה
מאקור הארוך שלה את העצם מספרו.

_____ (ו)
היא חיכתה לקבל את הפרס שהשועל הבטיח.

_____ (ז)
השועל אמר שהחסידה כבר קיבלה את הפרס.

הינה סופו של הסיפור :

הרי הכנסת את ראשך אל תוך הלוע שלי ויצאת ממנו בריאה ושלמה.

3. השלימו את המילה החסרה בכל משפט :

(א) אולי אילו היה השועל אומר : " _____ , עזרו לי להוציא את

העצם שנתקעה בגרוני", היו כמה חיות מלבד החסידה מסכימות לנסות
ולעזור לו.

(ב) אולי כשהשועל ראה שהחסידה מחכה היה אומר לה : _____ ,

ממש הצלת אותי", זה היה הפרס בשבילה.

4. איזה שם אפשר לתת למילים האלה? _____

5. מהו הלקח שאפשר ללמוד מן הסיפור הזה?

6. כתבו עוד חמש מילות נימוס (במילת נימוס יכולות להיות גם שתי מילים)

7. העתיקו את המילים המודגשות בסיפור, וליד כל אחת מהן כתבו את המילה

ההפוכה ממנה.

8. השועל היה בצרה. הוא היה זקוק לעזרה. החסידה הסכימה לעזור לו. היא

סיכנה את עצמה. במה?

9. שוחחו בכיתה :

(א) השועל התעלם מן העזרה של החסידה ולא החזיר לה טובה על המעשה שלה.

התנהגות כזאת נקראת 'כפיות טובה'. השועל היה כפוי טובה. משה הוציא את בני ישראל ממצרים מעבדות לחירות. אבל הם לא הפסיקו להתלונן:

"וַיִּלִּינוּ כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל מֹשֶׁה וְעַל אַהֲרֹן בְּמִדְבָּר: וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִי יִתֵּן מוֹתֵנוּ בְּיַד ה' בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁבְתֵּנוּ עַל סִיר הַבֶּשֶׂר בְּאֶקְלָנוּ לֶחֶם לְשִׁבְעַת כִּי הוֹצֵאתָם אֶתֵּנוּ אֶל הַמִּדְבָּר הַזֶּה לְהָמִית אֶת כָּל הַקָּהָל הַזֶּה בְּרָעַב" (שמות פרק ט"ז פסוקים ב'-ג').

(ב) לפי הפסוקים האלה, מה הייתה הסיבה לתלונות שלהם?

(ג) לדעתכם, התלונות שלהם היו מוצדקות? מדוע?

(ד) קראו את פסוק ד'. מה הייתה התוצאה של התלונות שלהם?

(ה) מה דעתכם על כפיות טובה? זאת התנהגות ראויה או לא? מדוע? _____

(ו) חשבו אם קרה לכם שהתנהגתם בכפיות טובה עם מישהו או אם מישהו התנהג אתכם בכפיות טובה. ספרו על כך.

(ז) בקשו מההורים שלכם שיספרו לכם על כפיות טובה שהם נתקלו בה בחייהם. ספרו על כך בכיתה.

(ח) מה הייתם אומרים למישהו שמתנהג בכפיות טובה?

מְשִׁיב רֵעָה תַּחַת טוֹבָה –

לֹא תִּמּוֹשׁ רֵעָה מִבֵּיתוֹ

10. למילה 'מְשִׁיב' יש שתי משמעויות. מהן? ומה המשמעות שלה בפתגם

הזה?

11. מה הפירוש של 'להשיב רעה תחת טובה'?

12. 'תמושי' היא מילה שכבר לא משתמשים בה בדיבור, ואפילו לא בכתובה. שיערו מה יכולה להיות המשמעות שלה לפי מה שכתוב בפתגם. בדקו במילון או באתר האקדמיה את משמעותה של המילה 'משי'.
13. כתבו את הפתגם במילים שלכם

14. מי שמשיב רעה תחת טובה מגיע לו עונש חמור. הוכיחו את זה לפי מה שכתוב בפתגם.

על־פי '**עיני מר ברמזר נפקחות**' מתוך פצפונת ואנטון מאת אריך קסטנר... המכוננית נעצרה לפני בניין בית ספר. פצפונת מיהרה להיכנס, כי זו הייתה שעת הפסקה. היא מצאה את חדר המורים וראתה לפניו איש צעיר... שהיה לועס פרוסת לחם בחמאה.
"טעים לך?" שאלה פצפונת.
האיש צחק: מה עוד תבקשי לדעת?"
"אני רוצה לדבר עם מר ברמזר", השיבה הילדה. "שמי לואיזה פוגה."
המורה בלע את נגיסתו ואמר: "היכנסי בבקשה!"
שניהם נכנסו לחדר גדול. היו בו כיסאות לרוב ועל כל כיסא וכיסא ישב מורה... המורה הצעיר הוביל את פצפונת אל החלון שעל **אדנו** נשען מורה זקן ושמן ולראשו קרחת **לאין קץ**.
"ברמזר", אמר המורה הצעיר, "הרשה לי להציג לפניך את העלמה פוגה. היא מבקשת לדבר איתך", אמר ועזב את שניהם לנפשם.
"את רוצה לדבר איתי?" שאל מר ברמזר.
"כן, אדוני", אמרה הילדה. "הלא אתה מכיר את אנטון גסט."
"הוא לומד בכיתתי", השיב מר ברמזר והשקיף בעד החלון.
"זהו זה", אמרה פצפונת **בקורת רוח**. "אני רואה שאנחנו מבינים זה את זה."

מעט מעט התחיל מר ברמזר להתעניין בדבריה: "ובכן, מה בקשר לאנטון?"

"הוא נרדם בשיעור החשבון", אמרה פצפונת, "ולצערי גם עבודות הבית שלו אינן מוצאות חן בעיני אדוני."
 מר ברמזר נענע את ראשו ואמר: "נכון."
 "אני חברה של אנטון", אמרה פצפונת. "הוא סיפר לי שאם לא ישתנה המצב, **יש בדעתו** של אדוני לכתוב מכתב לאימו."
 "נכון. היום בשיעור הגאוגרפיה הוציא מכיסו פנקס ורשם בו חשבונות. עוד היום אשלח מכתב לאימו."
 "שמע, אדוני", אמרה פצפונת למורה. "אימו של אנטון חולה מאוד. היא הייתה בבית החולים ושם הוציאו מתוכה צמח... לא, לא צמח, גידול, ועכשיו היא שוכבת זה שבועות בבית ואינה יכולה לעבוד."
 "את זה לא ידעתי", השיב מר ברמזר.
 "זה שבועות שהיא לא יכולה לצאת לעבודה, אך הרי אי אפשר שלא **להשתכר**. ויודע אדוני מי עובד? אנטון עובד. גם את זה לא ידעת, כמובן!"
 פצפונת התחילה רותחת. "מה אתה כן יודע בעצם?"
 שאר המורים **שצותתו** לשיחה צחקו, אבל פניו של מר ברמזר האדימו, האדימה אף קרחתו מן הקצה אל הקצה.

"במה הוא עובד?" שאל.
 "את זה לא אגלה לך", אמרה פצפונת, "אך תאמין לי שהבחור המסכן **טורח** יומם ולילה. הוא אוהב את אימו, לכן הוא עובד וטורח ומבשל ומשתכר וקונה אוכל ומשלם את שכר הדירה, וכשהוא הולך להסתפר הוא משלם לספר **בתשלומים**. ובכלל אני לא מבינה איך הוא מצליח לא לישון במשך כל הלימודים שלכם!"

מר ברמזר שתק ופצפונת לא יכלה עוד לעצור את שטף דבריה:
 "והינה אדוני יושב במנוחה אל שולחנו וכותב לאימו, שהבחור עצלן! הדבר עובר כל גבול, בחיי! הלא אם תשלח את המכתב תיבהל האישה המסכנה ומייד תחלה שוב, ואולי יצמחו לה בגללו עוד כמה צמחים ושוב ייקחו אותה לבית החולים! אבל אז יִחַלּה גם אנטון, אתה יכול לסמוך עליי! כי חיים כאלה הוא לא יוכל לסבול."
 מר ברמזר ענה: "אל תכעסי כל כך. למה הוא לא סיפר לי את כל הדברים האלה בעצמו?"

"בזה אדוני צודק", השיבה פצפונת. "גם אני שאלתי אותו על כך ואתה יודע מה הוא ענה? אנטון ענה לי: "יותר טוב לי לנשוך את הלשון", הודיעה פצפונת. "הוא כנראה בחור גאה מאוד."

מר ברמזר ירד מעל סף החלון ואמר: "טוב, לא אשלח את המכתב."
"יפה מאוד מצידך", אמרה פצפונת. אתה איש נחמד. מייד הרגשתי בכך, ותודה רבה."

המורה ליווה אותה עד הדלת. "גם אני מודה לך, ילדתי."
"ועוד דבר", אמרה פצפונת. "טוב שנזכרתי. אל תספר לאנטון שהייתי כאן." "אף לא מילה אחת", הבטיח מר ברמזר וליטף את זרועה...

- כתבו את פירושן של כל המילים והביטויים המודגשים בקטע.

- דונו בכיתה:

- אילו תכונות מתגלות אצל פצפונת על פי הקטע הזה בסיפור?
- מה דעתכם על המעשה שהיא עשתה?
- אומנם מצד אחד דיברה פצפונת בנימוס, אבל מצד שני היא הייתה די חצופה אל המורה. הדגימו כמה מדברי החוצפה שלה. קראו אותם בקול.
- במה היא האשימה את המורה?
- למשמע הדברים האדימו פניו וקרחתו של מר ברמזר. מדוע?
- כאשר שאל מר ברמזר מדוע לא סיפר לו אנטון את כל הדברים האלה בעצמו, אמרה פצפונת: "בזה אדוני צודק". לדעתכם, הוא באמת צדק?
- מה הוא היה צריך לעשות כאשר ראה שאנטון אינו מרוכז בלימודים?
- פצפונת הייתה חברה טובה. על מה שעשתה אפשר להגיד את הפתגם:
ידיד אמת ניכר בעת צרה. מדוע?

מושגים: עזרה לזולת בעת צרה, כפיות טובה, חברות אמת, אומץ לב, חוצפה

מהו ניב?

כשאנחנו מדברים וכותבים אנחנו משתמשים בביטויים שנקראים ניבים. ניב הוא ביטוי מיוחד במינו, ביטוי שיש בו כמה מילים שהפירוש שלהן בניב שונה מהפירוש הרגיל שלהן. כאשר אומרים על מישהו שהוא איבד את הארנק שלו, הכוונה ברורה – הארנק אבד. אין ארנק. אבל כשאומרים על מישהו שהוא 'איבד את הראש', למה מתכוונים? שהראש שלו אבד? שהוא נשאר בלי ראש? לא. מתכוונים שהוא התבלבל ולא ידע מה לעשות. **לאבד את הראש** זה ניב.

גם כאשר אומרים שמלצר לא נזהר ושבר את הכלים, הכוונה ברורה: הכלים נפלו מידו ונשברו. אבל כאשר ילדים אומרים: "שברו את הכלים ולא משחקים", הרי שום כלים לא נשברו. כאן **שברו את הכלים** הוא ניב, והכוונה היא שמפסיקים לשחק.

וכשאימא כועסת ואומרת: "אתה מוציא אותי מן הכלים", היא אינה מתכוונת לכל מילה, כי הרי היא לא הייתה בתוך הכלים ולא יכלה לצאת מהם. היא מתכוונת להגיד שכבר אין לה סבלנות, שהיא איבדה את הסבלנות שלה. **לצאת מן הכלים** זה ניב וגם **לאבד את הסבלנות** זה ניב, כי סבלנות אינה יכולה ללכת לאיבוד. וגם **ללכת לאיבוד** זה ניב כי 'איבוד' אינו מקום שאפשר ללכת אליו.

את המילים שבניב אי אפשר להחליף במילים אחרות. אם יחליפו אפילו מילה אחת, הניב כבר לא יהיה ניב. למשל, אי אפשר להגיד 'רחצו את הכלים' במקום 'שברו את הכלים', וגם אי אפשר להגיד 'שברו את הכוסות' במקום 'שברו את הכלים'. אם רוצים להגיד על מישהו שהוא התבלבל, אי אפשר להגיד עליו שהוא איבד את היד או את הרגל, אלא רק שהוא איבד את הראש. לכן בניב המילים קשורות זו בזו, ואי אפשר להפריד ביניהן.

שערו, בשביל מה משתמשים בניבים?

- אולי

- אולי

- יכול להיות ש

תלמידי הכיתה הצביעו פה אחד בעד המועמד למועצת התלמידים. הצביעו פה אחד? אפשר להצביע בפה? אתם יכולים לנסות. ואיך כולם הצביעו פה אחד? לכולם יש רק פה אחד? מובן שלא. זאת דרך ציורית ויפה להגיד שכל הכיתה הצביעה בעד המועמד למועצת התלמידים. וכך הניבים מעשירים את השפה. ויש לפעמים שניבים יכולים להסביר במדויק את מה שמתכוונים להגיד.

א. חידניבים

1. היעזרו בכספת וכתבו מעל כל תמונה את הניב המתאים לה.

כספת: יד לפה; אוזניים לכותל; (לשמור) בשבע עיניים; בלב שבור; בחצי פה; בלב כבד; פיו וליבו שווים; מפה לאוזן; בפה מלא; (יצא) בשן ועין; אחד בפה ואחד בלב; פושט רגל; תצלינה שתי אוזניו; בלב ים; פה מפיק מרגליות; יש רגליים לדבר; עין תחת עין; שפך את ליבו; מלא מפה לפה; עשה אוזנו כאפרכסת
2. חשבו מהי המשמעות הנכונה של כל אחד מן הניבים וסמנו אותה.

(1)

- א. להחליף את העין
- ב. 'לעשות למישהו עיניים'
- ג. להשיב מידה כנגד מידה
- ד. להחזיר למישהו עין במקום עין שנפגעה

(2)

- א. לשמור שמירה חזקה
- ב. העיניים התעייפו מאוד מן השמירה
- ג. שמרו עליו במקום שנקרא 'שבע עיניים'
- ד. לשמור על העיניים בשעה שבע

(3)

- א. שותק, לא מדבר
- ב. אינו נושם
- ג. מציג בפנטומימה
- ד. הכניס את היד לפה

(4)

- א. צמחה לו שן על יד העין
- ב. נכשל כישלון גדול
- ג. הוציאו שן מהפה שלו והוא הסתכל בה
- ד. יצא מהרופא בלי שיניים ובלי עיניים

(5)

- א. ישב ברגליים פשוטות על השולחן
- ב. הפסיד את הכסף שלו
- ג. פשט את הגרביים מן הרגליים
- ד. הסיר את הרגל התותבת

(6)

דָּבָר

- א. מי שמחלק מכתבים הולך ברגל
- ב. הוא מדבר ברגליים
- ג. הדבר נראה נכון, מתקבל על הדעת
- ד. הוא אומר את האמת

_____ (7)

- א. שם את אפרכסת הטלפון עלייד האזן שלו
- ב. הקשיב היטב
- ב. אזניו ארוכות כמו אפרכסת של טלפון
- ד. לא רצה להקשיב, סתם את אזניו

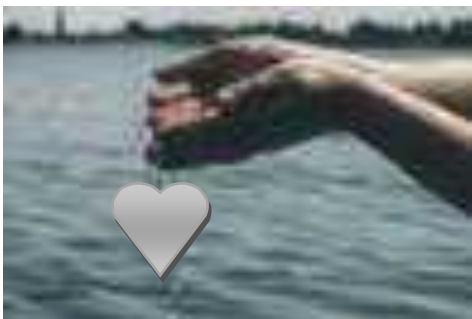

_____ (8)

- א. הוא שומע צלילים חזקים
- ב. הוא חירש בשתי האזניים
- ג. הוא נדהם לשמוע את הדברים, לא האמין למה ששמע
- ד. האזניים שלו הצילו אותו

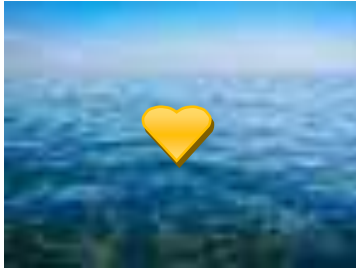

_____ (9)

- א. הרופא עשה לו ניתוח לב
- ב. בכה
- ג. הלב שלו דומה למשפך
- ד. סיפר את כל הצרות שלו

(10)

- א. יש לו לב רחב כמו ים
- ב. במרכז הים
- ג. לים יש לב
- ד. אוהב את הים בכל ליבו

(11)

- א. יש מרחק קצר מאוד מן הפה לאוזן
- ב. מהפה שלו לאוזן של אלוהים
- ג. כל אחד סיפר את הדבר למישהו אחר, מפה לאוזן
- ד. הדבר יצא מהפה שלו ונכנס לאוזן שלו

(12)

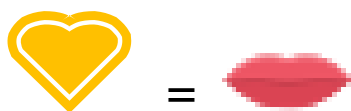
- א. אנשים מצמידים את האוזניים שלהם לכותל המערבי.
- ב. אם רוצים לשמור סוד, אסור להגיד אותו בקול רם, כי אי אפשר לדעת מי שומע אותו.
- ג. אדם שמוכן להאזין לאחרים
- ד. לכותל המערבי יש אוזניים

(13)

- א. לספר סוד.
- ב. לדבר בלחש.
- ג. אין בכלל מקום ריק.
- ד. להיות קרובים מאוד זה לזה.

(14)

- א. אומר את מה שהוא חושב
- ב. הפה שלו והלב שלו יקרים
- ג. הלב שלו קטן כמו הפה שלו
- ד. לפה שלו יש צורה של לב

(15)

- א. חולה מאוד
- ב. שם לב לדברים שבורים
- ג. עצוב מאוד-מאוד
- ד. הקישוט בצורת לב שהוא הכין נשבר

(16)

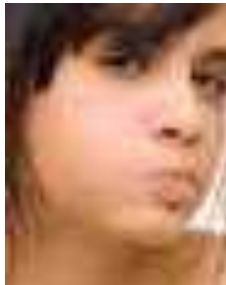
- א. אחד מדבר בקול רם ואחד מדבר בשקט
- ב. אדם לא ישר, אינו אומר את מה שהוא חושב
- ג. יש לו פה אחד ולב אחד
- ד. הוא נפגע בפה ובלב

(17)

- א. לעשות משהו בלי שמחה, בהרגשה קשה
- ב. הלב שלו כבד מאוד
- ג. יש לו בעיות בלב ובכבד
- ד. הכבד שלו קרוב ללב

(18)

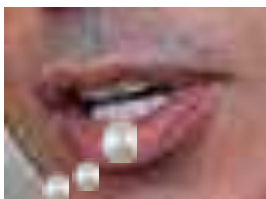
- א. מדבר בזמן האוכל
- ב. הפה שלו מלא מילים לא יפות
- ג. הפה שלו מלא מחמאות
- ד. בביטחון גמור, בוודאות, בלי היסוס

(19)

- א. אוכלת מעט
- ב. יש לה רק חצי פה
- ג. בלי ביטחון, בהיסוס
- ד. הדיבור שלה לא ברור

(20)

- א. למרגלית יש פה
- ב. מדבר יפה ומשתמש במילים יפות
- ג. יש לו שיניים יפות
- ד. יודע את החומר בעל פה

3. מה משותף לכל הניבים האלה?

ניבים רבים מאוד בעברית קשורים באיברי הגוף. לא מעט מהם תוכלו למצוא במילון הניבים שבסוף הפרק.

4. בחרו ממילון הניבים כעשרה ניבים שמוצאים חן בעיניכם ושלבם אותם בציור, בסיפורים או במכתבים. בקשו מחבריכם להסביר אותם. תוכלו להכין ספרון כיתתי.

5. קראו את הסיפור. מצאו את הניבים שמסתתרים בו. כתבו אותם במקומות הריקים. היעזרו במילון הניבים.

לדודן שלי יש _____ . הוא החליט לבנות בעצמו חללית ולטוס לכוכב מאדים. הוא אינו מפסיק _____ בשטויות שלו. אני מנסה להסביר לו שאדם פרטי אינו יכול לבנות חללית. אבל הוא בשלו. הוא ממשיך _____ ואומר שאני לא מבין שום דבר, שכדאי שאלמד קצת את הנושא ולא אדבר על דברים שאינני מבין. הוא מבקש שאתייחס לתוכנית שלו _____ .
"טוב", אמרתי לו, " _____ ותמצא דרך לבנות את החללית שלך, אבל אותי תעזוב."

הוא החליט לפנות למומחים וקבע פגישה עם פרופסור אחד מהאוניברסיטה. כשסיפר לו את תוכניתו אמר לו הפרופסור שאילו היו _____ , היה מבין ש _____ , ושאלו היה הדבר אפשרי כבר היה מישהו לפניו בונה חללית וטס למאדים.
"תמיד צריך להיות מישהו ראשון", הגיב דודני בלי להתייאש.
"גם מדינת ישראל לא הייתה עושה את זה לפניך?" שאל הפרופסור.
אז הבין דודני 'החלמן' שלא יוכל להגשים את חלומו ויצא מן הפגישה _____ .
כששאלתי אותו מה היה בפגישה הביט בי _____ ואמר: "צדקת, איזה טיפש הייתי!"

כספת: שבור את הראש; ציפורים בראש; וידיו על ראשו; להרים את ראשו; לבלבל לי את הראש; ראשו בעננים; בכובד ראש; חפוי ראש; עיניו בראשו

מה המשותף לכל הניבים שמצאתם? _____

6. בחרו ניבים שקשורים באיבר גוף אחד וכתבו סיפור שיהיו בו ניבים רבים ככל האפשר. למשל, ניבים שקשורים בעין או באוזן או בלב. בקשו מחבריכם למצוא את כל הניבים שמסתתרים בסיפור.

7. הכינו כרזה גדולה ועליה ציור של אדם. היעזרו במורה לאומנות. כתבו על הכרזה את הניבים המתאימים לכל איבר – על הידיים את הניבים שיש בהם המילה 'ידי' וכן הלאה. תלו את הכרזה בכיתה.

8. כל קבוצה תכין כרזה גדולה בצורת לב. בחרו יחד חמישה ניבים שיש בהם המילה 'לב' וכתבו אותם בתוך כרזת הלב.

קראו את המעשייה על הרועה בעל התושייה והשודד הטיפש

רועה צאן צעיר אחד הביא את העדר שלו אל הבאר. הוא רצה לשתות מעט מים, אבל פתאום **צד את עינו** שודד מתקרב. השודד הסתכל בחשדנות לכל הצדדים ובדק שאיש אינו רואה אותו או עוקב אחריו. הרועה נבהל מאוד, **ופניו נפלו**. הוא לא ידע איך יציל את עצמו ואת העדר שלו. אחרי רגע של מחשבה הוא **העמיד פנים** שהוא בוכה **בכי מר**. הוא בכה ובכה ולא הפסיק. בינתיים הגיע השודד אל הבאר. הוא שמע את הבכי של הנער ושאל אותו: "למה אתה בוכה כל כך?"

ענה הרועה: "בדרך אל הבאר מצאתי שקית ובה עשרים מטבעות זהב." "כן, כן", אמר השודד **ועשה אוזנו כאפרכסת**, "המשך, **כולי אוזן**." "השקית נשמטה מידי ונפלה לתוך הבאר", המשיך הרועה והבכי שלו גבר. "איזה אוצר!" חשב השודד בליבו, "הרבה יותר טוב מעדר של צאן." הוא התפשט מהר ונכנס אל הבאר לחפש את הזהב.

"הצלחתי!" שמח הרועה. "עלה בידי לפתות את הגנב הטיפש הזה.
עכשיו אין לי ממה לפחד, **ידי על העליונה**." הוא אסף את העדר וליתר
ביטחון לקח את בגדיו של השודד והסתלק מן המקום.

ושיודעים לשאול

1. כתבו ארבע שאלות על פי הסיפור. בקשו מתלמיד אחר לענות על השאלות. בדקו אם תשובותיו נכונות.
2. מהו פתי? סמנו את התשובה הנכונה:
(א) מדבר הרבה
(ב) אוהב לאכול פתיתים
(ג) מאמין לכל מה שאומרים לו ואפשר לפתות ולרמות אותו בקלות
(ד) פותר בקלות תרגילים בחשבון
3. על מה מסופר במעשייה הזאת? כתבו את התשובה במשפט אחד.

4. על הגנב אפשר להגיד שהוא _____.
5. הרועה שיקר לגנב. מה דעתכם על כך? שוחחו בכיתה.
6. הרועה היה נער בעל תושייה. הוא ידע לפעול במהירות ובשכל במצב קשה ומסוכן. מה הוא עשה?

7. כשיצא השודד מן הבאר בלי הזהב וראה שגם בגדים אין לו, ודאי התבייש מאוד. חפשו במילון הניבים שבסוף הפרק ניב מתאים וכתבו אותו כאן: _____.
8. תנו שם משעשע למעשייה הזאת. כתבו אותו בכותרת של המעשייה.

העורב והשועל א' קרילוב עפ"י אייזופוס

כשמצא עורב אחד פרוסת גבינה **אורו פניו**. הוא החזיק אותה במקורו והתיישב בשמחה על ענף של עץ לאכול אותה.

על יד העץ עבר שועל. השועל הריח את הגבינה והסתכל בעורב
בצרות עין. הוא החליט שלא **יטמון את ידו בצלחת** ושיג את הגבינה ויהי
מה.

"אומרים עליי שאני ערום", אמר השועל לעצמו. "אני צריך לחשוב על
תחבולה איך להשיג את הגבינה."
לפתע **עלה במוחו** רעיון. הוא עמד ליד העץ, הרים את ראשו, **נתן עינו**

בעורב ואמר **בפנים מאירות**: "שלום
לך, עורב יפהפה. אני מתפעל כל כך
מהיופי שלך. היית יכול להיות מלך
העופות, אילו היה לך גם קול ערב..."
העורב **גבה הלב אמר בליבו**:
"להיות מלך העופות... למה לא? אני
אראה לשועל למי אין קול ערב!" הוא
רצה להוכיח לשועל שהוא ראוי להיות
מלך העופות, ולכן פתח את המקור
שלו והשמיע צרחה חזקה. מובן
שפרוסת הגבינה נשמטה מפיו ונפלה
על האדמה.

מייד חטף השועל את הגבינה
ואכל אותה. אחר כך **תלה עינו** בעורב ואמר: "עורב, עורב, בשביל להיות
מלך העופות צריך גם שכל בקדקוד."
והמשיך בדרכו.

1. היעזרו במילון הניבים וכתבו את המשמעות של כל ניב שמודגש בסיפור.

2. מדוע שמח העורב? _____

3. מה החליט העורב כאשר הריח את הגבינה?

4. מה אמר השועל לעורב? _____

5. מה עשה העורב? _____

6. מה קרה? _____

המשיכו את הסיפור וכתבו מה עשה העורב: הוא המשיך לשיר? מה

הוא אמר לעצמו? מה הוא חשב על השועל?

7. **פיו וליבו של השועל לא היו שווים**. הוכיחו את הדבר.

8. מה אפשר להסיק מן המשל הזה על השועל? (אולי יש יותר ממסקנה אחת).

*הוא היה טיפש *הוא היה ערמומי *הוא היה שקרן *הוא היה נחמד

9. מה אפשר להסיק מן המשל הזה על העורב?

_____ (אולי יש יותר ממסקנה אחת).

10. מה דעתכם על המעשה של השועל? ענו בעל פה.

11. אם תרצו, תוכלו לאייר את המשל הזה.

עורב אחד מצא צדפה על שפת הים.
הוא רצה לפצח אותה ולאכול את מה
שבתוכה, אבל לא הצליח. העורב היה
בעל תושייה, וניסה לפצח את הצדפה
באורך אפיים (באורך רוח) ובכל מיני
דרכים: להכניס לתוכה את המקור ולפתוח

אותה, לגלגל אותה במקור, להכות עליה בציפורניים, אבל הדבר **לא עלה בידו**, והצדפה נשארה שלמה.

לא רחוק עמד נץ **עז מצח**
וראה את המאמצים הגדולים של
העורב. ואז **עלה במוחו** רעיון.
הוא התקרב לעורב ואמר לו **אחד
בפה ואחד בלב:**

"אני רואה כמה קשה לך
לפצח את הצדפה. כדי לעשות
את זה צריך יותר כוח. אני מציע לך לקחת את הצדפה במקור, לעוף איתה
גבוה ולזורק אותה למטה. רק כך היא תיפתח ותוכל לאכול אותה."

1. היעזרו במילון הניבים וכתבו את המשמעות של כל ניב שמודגש בסיפור.
2. מה ניסה העורב לעשות כדי לפצח את הצדפה? _____
3. מה הציע הנץ לעורב כדי שיצליח לפצח את הצדפה? _____
4. את הסוף של הסיפור כל אחד יכול לשער, ולכן הוא חסר. השלימו אותו
בעצמכם. אתם יכולים לעשות את זה גם בציור.
5. אומנם לעורב הזה הייתה תושייה, אבל הוא היה פתי. איך אפשר
להוכיח את שני הדברים האלה?

מעניין לדעת

לפי המעשיות האלה העורב הוא עוף חסר שכל. אבל במציאות
העורב חכם מאוד, בעל תושייה, יודע לפתור בעיות.
אם אתם מעוניינים לדעת יותר על העורב, פנו אל המורה לטבע
ובקשו עליו מידע.

כלב החזיק בפיו נתח (חתיכה) בשר והלך למצוא פינה שקטה **לסעוד את
ליבו**. בדרך עבר ליד אגם וראה במים דמות של כלב ובפיו נתח בשר. הוא

חשב שהנתח שבפי הכלב שבאגם גדול מן הנתח שלו. פתח הכלב את פיו,

הפיל את הבשר וקפץ למים. מובן שהוא **יצא קירח מכאן ומכאן**, כי את הבשר שהיה לו איבד ובשר אחר לא היה. **בלב שבור** יצא מן האגם והמשיך בדרכו.

1. היעזרו במילון הניבים וכתבו את המשמעות של כל ניב מודגש בסיפור.
2. מה המסקנה?
- הכלב היה חכם - הכלב היה פתי - הכלב היה ערמומי הוכיחו את הדבר.

3. האם הייתה לכלב תושייה? נמקו.

4. תנו שמות לשני המשלים האחרונים שקראתם.
5. לכל המשלים האלה יש אותו נמשל. מהו? _____
6. מהו הלקח שאפשר ללמוד מהם? _____
7. אם תרצו תוכלו להמחזיז את הסיפורים.

פתי יאמיין לכל דבר

לאילו מן המשלים שקראתם בכל הפרק הזה הפתגם הזה מתאים? הוכיחו את בחירתם.

- הפתגם הזה לקוח מן התנ"ך.
השלימו את החסר בזמן עתיד:
- אני לא _____ לכל דבר.
 - אתה לא _____ לכל דבר.
 - את לא _____ לכל דבר.
 - הוא לא יאמיין _____ לכל דבר.
 - היא לא _____ לכל דבר.
 - אנחנו לא _____ לכל דבר.
 - אתם ואתן לא _____ לכל דבר.

הם והן לא _____ לכל דבר.
רק פתי יאמין לכל דבר.

אם תרצו, כתבו סיפור: 'הייתי פתי...'. הסיפור יכול להיות אמיתי או דמיוני.

מילון ניבים

אוזן

אוזניים לכותל = קשה מאוד לשמור סוד
אטם אוזנו = לא הסכים להקשיב, התעלם
בחצי אוזן = מקשיב קצת, לא ממש
גלה את אוזנו = סיפר לו סוד
יצא ואוזניו מקוטפות = התבייש מאוד, התאכזב מאוד
כולו אוזן = מקשיב קשב רב
מפה לאוזן = בסוד, בלחשה
נכנס באוזן אחת ויצא בשנייה = לא שמים לב ולא זוכרים את מה ששומעים
עשה אוזנו כאפרכסת = השתדל מאוד להקשיב
תצלינה שתי אוזניו = נדהם, לא האמין למה ששמע

אף

הגביה אפו = התגאה, 'השוויץ'
זיעת אפיים = עבודה קשה מאוד
חרון אף = כעס חרה אפו = כעס
יצא מאפו = נמאס עליו
על אפו ועל חמתו = נגד רצונו
תחב אפו = התערב בעניינים שלא נוגעים לו

אצבע

אינו נוקף אצבע = אינו עושה דבר, אינו עוזר
מצוץ מן האצבע = המצאה שאינה קיימת במציאות, לא היו דברים מעולם, לא
היה ולא נברא

יז

ביד חזקה = בכוח רב, בגבורה

ביד רחבה = בנדיבות

הרים ידיו = נכנע

טמן ידו בצלחת = התעצל (עד כדי כך שלא היה מוכן להעביר את ידו מן הצלחת אל פיו).

יד ביד = יחד בשיתוף

יד לפה = שתוק, אל תדבר! אל תגיד כלום!

ידו על העליונה = הוא המנצח

ידו על התחתונה = הוא המפסיד

ידיים שמאליות = אינו יודע לעשות עבודות בידיים

יצא וידיו על ראשו = התאכזב מאוד

יצא ידי חובתו = מילא את המוטל עליו, עשה מה שביקשו ממנו אבל לא השתדל

ישב בחיבוק ידיים = לא עשה כלום, התבטל

כלאחר יד = דרך אגב, לצאת ידי חובה 'חפיף'

לא מצא את ידיו ואת רגליו = היה מבולבל לגמרי, הסתבך

נתן ידו ל... = הסכים, שיתף פעולה

עלה בידו = הצליח

פושט יד = מקבץ נדבות

מוח

עלה במוחו = צץ במוחו, חשב על משהו פתאום

כליה

מוסר כליות = חרטה, צער שמרגישים על דבר רע שעושים

כתף

לתת כתף = לעזור

יש לו כתפיים רחבות = אפשר לסמוך עליו

לב

אחד בפה ואחד בלב = חושב דבר אחד ואומר דבר אחר

בלב ונפש = בכל הלב, בכל הרצון

בלב כבד = בצער, בלי ביטחון, בחשש

בלב שלם = ברצון רב, בלי להסס
גְּבַה לֵב = גאוותן, יהיר (שוויצר)
גילוי לב = בלי להסתיר דבר, כנות
הכביד ליבו = התעקש מאוד, לא ויתר ולא התפשר
חסר לב = קשוח, אכזר
כבש את ליבו = מצא מאוד חן בעיניו
לב אבן = אכזריות, רוע לב
לב אחד = דעה אחת, בהסכמה
לב העיר = מרכז העיר
לב זהב = אדם טוב מאוד, אוהב לעזור, נאמן ומסור
לב ים = אמצע הים
לב רחב = טוב לב, נדיבות
לב שבור = עצב גדול, צער רב מאוד
מושך את הלב = מסקרן, מעניין, מרתק
סעד את ליבו = אכל בהנאה
פיו וליבו שווים = אומר את מה שחושב, אדם הגון, ישר
שפך את ליבו = סיפר את כל צרותיו

לשון

כבד פה וכבד לשון = מגמגם
לשון נקייה = לשון יפה, נימוסית
לשון רכה = דיבור נעים, נוח, שקט
לשון אש = להבה
לְשׁוֹן הָרֶעַע = רכילות, לדבר דברים רעים על מישהו
לְשׁוֹן יִבְשָׁה = רצועת יבשה שנכנסת לים
נשך את לשונו = סבל והתאפק

מצח

מצח נחושה = עקשנות וחוצפה
עז מצח = חצוף
קימט את מצחו = חשב הרבה

עין

בבת עינו = הדבר היקר לו ביותר
בכיליון עיניים = בציפייה, לחכות למשהו בלי סבלנות
בעין יפה = ברצון, בנדיבות
בעיניים עצומות = בלי היסוס, בביטחון מלא
בשבע עיניים = בקפדנות
יצא בשן ועין = נכשל כישלון גדול
למראית עין = כאילו
לעיני השמש = בגלוי, בנוכחות כולם
מוצא חן בעיניו = נראָה לו
נתן עינו = הסתכל במשהו
נתן עינו בכוס = שתה משקאות חריפים והשתכר
עין תחת עין = מידה כנגד מידה, מחזיר באותה מידה שקיבל
עיניו בראשו = רואה ומבין היטב הכול, אדם חכם ונבון, אדם שיודע לתכנן
את מעשיו ולא להיכשל
צד את עינו = משך את תשומת ליבו, גרם לו להביט בו
פקח עליו עין = השגיח עליו, שמר עליו
צרות עין = קנאה מתוך רוע לב, יחס רע להצלחה של האחר
תלה עיניו = הסתכל

פה

אחד בפה ואחד בלב = חושב דבר אחד ואומר דבר אחר
אין כוחו אלא בפיו = הגבורה שלו היא רק בדיבור אבל לא במעשה. אומר הרבה
אבל אינו עושה כלום
בחצי פה = בהיסוס, בספק, לא לגמרי
בפה מלא = בלי היסוס, בלי ספק
המרה את פיו = לא שמע בקולו, לא ציית לו
טמן את ידו בצלחת = התעצל, התבטל, לא עשה כלום
יד לפה = שקט, לא לדבר
ידו על העליונה = הוא זוכה, הוא מנצח
כָּבַד פה וכָּבַד לשון = מגמגם
מילֵא פיו מים = שתק, לא אמר כלום
מלא מפה לפה = מלא לגמרי, אין מקום פנוי
מפה לאוזן = בסודי סודות
ניבל את פיו = אמר מילים לא יפות, מילות גנאי

עלה בידו = הצליח

פה אחד = בדעה אחת, בהסכמה של כולם

פה מְפִיק מרגליות = מדבר יפה, משתמש במילים יפות

פיו וליבו שווים = אומר את מה שחושב, אדם הגון, ישר

פנים

אורו פניו = נעשה לו טוב, רווח לו

האיר פנים = התייחס יפה

העמיד פנים = התחזה, עשה את עצמו כאילו...

נְשׂוּא פנים = מכובד

פניו נפלו = נעשה עצוב, נראה לא טוב מרוב סבל או כעס

פנים אל פנים = זה מול זה בלי שמשהו יפריד ביניהם

ראש

בלבל את הראש = 'נדנד', הטריד בשטויות

הכניס ראשו בין שני הרים גדולים = התערב בוויכוח בין אנשים גדולים וחשובים

הרים ראש = התנשא, 'חשב את עצמו'

מכף רגל ועד ראש = מלמטה עד למעלה, הכול

חפוי ראש = מבויש ומדוֹפָא

איבד את הראש = התבלבל לגמרי

יצא וידיו על ראשו = התאכזב מאוד, נכשל

עיניו בראשו = רואה ומבין היטב הכול, אדם חכם ונבון, אדם שיודע לתכנן את

מעשיו ולא להיכשל

יש לו ציפורים בראש = עסוק בשטויות, במחשבות לא מציאותיות, חושב על

דברים שאיננו יכול להשיג, דברים שאינם יכולים להתגשם במציאות

כובד ראש = רצינות, ריכוז

קלות ראש = בלי תשומת לב, בזלזול

קפץ בראש = השתדל להיות ראשון, רצה להתבלט

שבר את הראש = אימץ את מחשבתו

ראשו בעננים = מרחף, מנותק מן המציאות

רגל

ברגל ימין = במזל טוב, בהצלחה

דריסת רגל = רשות כניסה

יש רגליים לדבר = יש בסיס לדבר, מתקבל על הדעת, אפשרי
לא מצא את ידיו ואת רגליו = היה מבולבל לגמרי, הסתבך
רגלי ההר = תחתית ההר, המקום הנמוך שבהר
מכף רגל ועד ראש = מלמטה עד למעלה, הכול
על רגל אחת = במהירות, בחיפזון
פשיטת רגל = כישלון בעסקים, הפסד של כסף רב
קל רגליים = מהיר מאוד, זריז
קם על רגליו = התאושש, הבריא

שן

חרק שיניים = כעס מאוד יצא בשן ועין = נכשל כישלון גדול
קָרְסָה בין שיניָהּ - הרה
שן תחת שן – מידה כנגד מידה

ועוד כמה ניבים :

בכי מר = בכי נורא

יצא קירח מכאן ומכאן = יצא מופסד מכל הצדדים
שברו את הכלים = מפסיקים לשחק או לעסוק במשהו

מושג : תושייה, פתי

פרק מס' 11 : על שפות של בני אדם ושל עוד בעלי חיים

הקפידו על פתיב נכון. אם צריך, היעזרו במילון.
בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

קראו בקול רם. כל פסקה תקרא ילדה אחרת או יקרא ילד אחר :

- בני האדם יודעים לדבר. בשבילם הדבר מובן מאליו, אבל בעצם השפות הן אחד מן הפלאים הגדולים בעולם.
 - אדם מוציא צלילים מפיו, תִּכְרְוּ שומע אותם ומבין את מה שהוא אומר. מה היה קורה אילו לא היינו יודעים שום שפה? איך היינו יכולים לחשוב? איך היינו יכולים לספר מה כואב לנו, מה משמח אותנו, מה אנחנו חושבים ורוצים?
 - האדם הקדמון חי ביערות ובמערות. הוא היה שונה מאוד מבני האדם שאנחנו מכירים. לאט-לאט הוא התפתח, הכיר יותר דברים והבין יותר את מה שקורה בסביבתו.
 - הוא התחיל להתקין כלי ציד פשוטים מעצים ומאבנים, אחר כך גילה את האש ואת הברזל, וחיייו השתנו מאוד. הוא היה זקוק לשפה כדי ליצור קשר עם בני האדם האחרים שחיו סביבו.
 - איך התחילו בני האדם לדבר? איך קרה שהם התחילו להשמיע צלילים, ושמי שמע אותם הבין את המשמעות של הצלילים האלה, והם לא היו בשבילו קשקוש?
 - כי חשוב לדעת שצלילים סתם אינם שפה. כדי שהם יהיו שפה הם צריכים להיות מוסכמים, שכולם יבינו את אותו הדבר, כמו כללים של משחק.
 - על השאלה הזאת אין תשובה ברורה. אנחנו לא יודעים איך האדם הקדמון דיבר, אבל אפשר לשער כל מיני השערות.
 - הייתכן שיום אחד התאספו בני האדם הקדמונים והמציאו שפה: המציאו מילים וכללי דקדוק? אחר כך הם למדו את כל המילים בעל פה, וכך כולם הבינו זה את זה?
- דונו בכיתה בשאלה, הביאו נימוקים בעד ונגד האפשרות הזאת. לאחר הדיון החליטו מהי, לדעתכם, התשובה המתקבלת ביותר על הדעת.

1. הכינו רשימה של עשר עד עשרים מהמילים הראשונות שלדעתכם האדם אמר. חשבו היטב אילו מילים היו החשובות ביותר בשבילו. ברור שהאדם הקדמון לא השתמש במילים שאתם משתמשים בהן. למשל: לשמש הוא לא קרא שמש אלא בשם אחר.
 2. מה מתקבל יותר על הדעת? הדגישו את התשובה שנראית לכם הגיונית: המילים הראשונות של האדם היו קצרות; הן היו ארוכות; הן לא היו מילים אלא סתם צלילים. נמקו את תשובתכם.
 3. שאלו את ההורים שלכם מה היו המילים הראשונות שאתם אמרתם. כתבו אותן כאן:
-

מסקנה: המילים הראשונות שתינוקות אומרים הן מילים _____.

- ובאמת, ייתכן שגם המילים הראשונות שהאדם הקדמון אמר היו קצרות מאוד. למשל: אב, אם, אח, יד, כן, תן, קח, לא....
4. המציאו מילים בשפה של האדם הקדמון, ובעזרת תנועות בקשו מחברים לנחש למה התכוונתם.

5. חי, חי, חי, חה, חה חה...

כל פעם אני ממציא
 איזה קשקוש מקשקוש
 ומוציא אותו מהפה
 כמו דבור ממש,
 אז פעם בחנות
 חשבה החנונית
 שאני מדבר
 פולנית.

יהודה אטלס

8. עבדו בקבוצה ונסו למצוא עוד מילים שהן תצלילים.

9. כתבו עשרה משפטים שלדעתכם יכלו להיות המשפטים הראשונים שהאדם חיבר.

חשבו מה היה חשוב לו מאוד להגיד. למשל: אני רעב.

ומאז שנוצרו השפות, בני האדם מדברים ומדברים ומדברים...

10. השלימו את הטבלה. השמיעו את הקולות של בעלי החיים. סמנו בטור 'תצליל' אם המילה שאנחנו משתמשים בה היא תצליל. למשל: כלב נובח – לא תצליל. היעזרו בכספת רק כשאינכם בטוחים בתשובה:

שם החיה	הקול שהיא משמיעה	איך הוא 'מדבר' איך היא 'מדברת'	תצליל?
	געגע		כן
		מיילל	כן
כלב			
	קויה-קויה או קר-קר		
פרה			לא
כבשה			
תרנגול		קורא	
	צוויץ-צוויץ	מציצת	
	טססססס	מלחש	
צרצר			
	אי-אה		
		מזמזם או מזמזמת	
	אי אפשר לכתוב	הומה	
תרנגולת			
	אי אפשר לכתוב	מחצצר או מריע	
אריה			לא
		צוהל	
		מחרחר	
תן			

כספת (אותה מילה יכולה לחזור פעמיים): מקרקרת, חזיר, פיל, שואג, סוס, ציפור, נחש, מגעגע, מיילל, יונה, מצרצר, נוער, זבוב/יתוש/דבורה, נובח, חמור, פועה, גועה, חמור

11. (א) התייעצו עם המורה לטבע והשוו זבוב ליתוש, או תן לחתול או כלב לזאב. במה הם דומים זה לזה ובמה הם שונים זה מזה?
(ב) הדביקו תמונות של בעלי החיים שאתם משווים וכתבו את תוצאות ההשוואה.
12. נראה לכם נכון להשוות תרנגול לאריה או צרצר לפרה? נמקו את תשובתכם.

לאדם יש איברי דיבור, ובכל זאת הוא משתמש גם בשפת גוף.

- נסו לדבר בלי להניע את הידיים. ספרו מה הרגשתם.
 - נסו לדבר בלי להניע שום איבר בפנים מלבד הפה. מה הרגשתם?
- בשפת התנועות אפשר 'להגיד' דברים רבים. למשל: בוא הנה, שקט, שלום, משוגע, אני, אתה, כן, לא.
- מה היינו עושים אילו לא היו לנו מילים?
- אתם רוצים לספר לחבר שלכם שקנו לכם אופניים. איך תעשו את זה בלי מילים?
 - אתם רוצים לספר לתלמידים בכיתה על טיול מקסים שטיילתם עם בני המשפחה שלכם בגליל. איך תעשו את זה בלי מילים?

משחק:

- ילד אחד יעמוד לפני הכיתה. הוא יגיד 'מילה' בשפת התנועות, והילדים האחרים יצטרכו למצוא מהי המילה שהוא אמר. הראשון שיגיד את המילה הנכונה יזכה בשתי נקודות.
- ילד אחד יעמוד לפני הכיתה וינסה לספר סיפור בפנטומימה. הילדים האחרים יכתבו את הסיפור ואחר כך יקראו אותו. מי שהבין נכון את הסיפור יזכה בעשר נקודות. מי שהבין רק חלק מן הסיפור יזכה בחמש נקודות. זה יכול להיות משעשע.

- א. התורה מצווה עלינו להתייחס יפה לאנשים זקנים ולכבד אותם.
בספר ויקרא (פרק י"ט פסוק ל"ב) כתוב:

מִפְּנֵי שִׂיבָה תִּקְוִים

וְהִדַּרְתָּ פָּנֵי זָקֵן

1. מי שאינו יודע את משמעות המילה 'הדרתי' ימצא במילון או במרשתת את המילה 'הדר' ויכתוב את המשמעויות שלה.

2. הסבירו את האמרה: וְהִדַּרְתָּ פָּנֵי זָקֵן.

3. מדוע חשוב לכבד אנשים זקנים דווקא ולהתנהג אליהם יפה?

4. הציעו כמה הצעות איך אפשר להראות לאדם זקן שמכבדים אותו.

5. מצאו במילון או במרשתת את המשמעות של המילה 'שיבה'.

כתבו אותה כאן _____

בתנ"ך הכוונה באמרה מִפְּנֵי שִׂיבָה תִּקְוִים היא לקום לפני אדם מבוגר לאות כבוד.

6. לדעתכם, למה מתכוונים היום באמרה הזאת?

7. מדוע חשוב לקום ולפנות מקום לאנשים זקנים?

ב. קראו את הסיפור:

שני תלמידים, רותם ותומר, הלכו ברגל מבית הספר הביתה. פתאום ראה רותם זקנה הולכת ונושאת סל כבד. היא הלכה לאט מאוד והתנשפה. ראו שקשה לה ללכת ושקשה לה עוד יותר לשאת את הסל.

"שמור על הילקוט שלי וחכה לי כאן", אמר רותם ורץ אל הזקנה. הוא לקח מידה את הסל והחזיק בידה. הוא ליווה אותה לביתה וחזר אל תומר.

"מי זאת הייתה?" שאל תומר, "הרי זאת לא סבתא שלך, אותה אני מכיר".

"לא, זאת לא סבתא שלי וגם לא דודה שלי ואפילו לא שכנה שלי", אמר רותם, "אני בכלל לא מכיר אותה. סתם זקנה זרה".

"ולמה רצת לעזור לה?" שאל תומר בתמיהה.

"כי זכרתי את מה שלמדתי בספר ויקרא... "

1. הזקנה נשאה סל כבד ולכן _____
 2. מדוע ביקש רותם שתומר ישמור על הילקוט שלו?

 3. למה רצה רותם לעזור לזקנה?

 4. איזו אמרה זכר רותם?

 5. תנו שם לסיפור. כתבו אותו בכותרת שלפני הסיפור.
 6. שוחחו בכיתה:
(א) מה דעתכם על השאלה של תומר?
(ב) מה דעתכם על המעשה שעשה רותם?
7. בחרו שתי אפשרויות:
- רותם חזר הביתה ובשעת ארוחת הצהריים סיפר לאימו על המעשה שעשה. כתבו את סיפורו של רותם.
- תומר סיפר לסבתו את מה שרותם עשה. כתבו את סיפורו של תומר.
- הזקנה סיפרה את הסיפור לשכנה שלה. כתבו את סיפורה של הזקנה.
- ג. מעשה שהיה

לאוטובוס עלתה אישה זקנה מאוד, נשענת על מקל. האוטובוס היה מלא מפה לפה, כולם נדחקו ונדחפו. הזקנה נעמדה על יד אחד הספסלים. על הספסל ישבו אב ובנו בן הארבע. הזקנה פנתה אל האב ואמרה:

“אולי אתה מוכן להושיב את הבן שלך על הברכיים, כדי שגם לי יהיה מקום לשבת?”

האב פנה אל בנו ושאל: “מולי, אתה רוצה לשבת על הברכיים של אבא?”

הבן הניד את ראשו מצד לצד.

“הוא לא רוצה”, אמר האב לזקנה.

“אבל קשה לי מאוד לעמוד, ואני לא מבקשת שהילד יעמוד. גם הוא יכול להמשיך לשבת.”

שוב פנה האב אל בנו, אבל גם הפעם הוא סירב ואמר: “לא רוצה!”

“הוא לא רוצה”, אמר האב שוב.

על אחד הספסלים הקרובים ישבו חיילת צעירה וחברתה. החיילת קמה

ופינתה את מקומה לזקנה ואמרה בקול רם לחברתה:

“אם כך האב מחנך את בנו, לא פלא שהילד אינו מחונך.”

האב שמע את דבריה של החיילת והתחיל לצעוק עליה, אבל היא לא

הייתה צריכה להגיב, כי הנוסעים שראו את כל מה שקרה ‘התנפלו’ עליו

בכעס, והוא השתתק.

1. כתוב שהאוטובוס היה מלא מפה לפה. למה הכוונה?

2. איך הסקתם את המסקנה הזאת?

3. מדוע פנתה האישה אל האב?

4. למה לא פינה האב את המקום של בנו לאישה הזקנה?

5. מה הייתה התוצאה?

6. מדוע קמה החיילת ופינתה את מקומה לזקנה?

7. מה הייתה התוצאה?

8. מדוע צעק האב על החיילת?

9. מה הייתה התוצאה?

10. שוחחו בכיתה על ההתנהגות של הזקנה, של האב, של הבן ושל החיילת.

11. הציעו בשיחה: מה היה האב צריך לעשות?

12. בחרו שתי אפשרויות וכתבו בדיבור עקיף:

- הזקנה מספרת את הסיפור לנכד שלה.

- הילד מספר את הסיפור לאימו.

- האב מספר אותו לאשתו.

- החיילת מספרת אותו לאחיה.
13. בחרו שם לסיפור וכתבו אותו בכותרת.

ד. עוד מעשה שהיה

אישה זקנה עלתה לאוטובוס מלא אנשים. היא החזיקה בידה סל גדול וכבד. היא הייתה עייפה מאוד ובקושי הצליחה לעמוד. אבל איש לא קם ולא פינה לה מקום.

לא רחוק ממני ישב בחור צעיר, גם הוא לא קם. פניתי אליו ואמרתי:

"היי, בחור, קום ותן לאישה לשבת!"

הבחור קם בקושי והאישה התיישבה במקומו. אחרי שתי תחנות הוא ירד. הסתכלתי בו דרך החלון. הוא הלך לאטלנט. הייתה לו רגל תותבת, הוא צלע.

רציתי לרוץ אחריו ולבקש ממנו סליחה. אבל האוטובוס כבר זז מן

התחנה והבחור הלך לדרכו ולא ראיתי אותו עוד.

שוחחו בכיתה :

1. מה דעתכם על הפנייה של הנוסע או של הנוסעת אל הבחור?
2. מה המסקנה מן הסיפור הזה?
3. הציעו איך היה אפשר להימנע מלפגוע בבחור הצעיר וגם לעזור לזקנה?

בעקבות הסיפור '**מדוע עלי העץ כחולים**' מאת ו' אוסייבה

1. קראו את הסיפור.
2. המחיזו אותו : מורה, שלושה קריינים, לירון, רונלי

(המורה): "עכשיו, באביב, העצים מבלבלים. צומחים עליהם עלים חדשים. ציירו עץ וענפים, גזרו עלים מנייר והדביקו אותם על הענפים." (קריין 1 :) כל הילדים עבדו. אבל לירון לא יכלה להשלים את העבודה כי הדבק שלה התייבש, והיא לא יכלה להשתמש בו. היא ציירה את העץ ואת הענפים אבל לא יכלה להדביק את העלים.

לרונלי היה דבק.

(לירון:) רונלי, הדבק שלי התייבש, את מוכנה לתת לי להשתמש בדבק שלך?"

(רונלי:) "אבל אני משתמשת בו עכשיו, אני מדביקה את העלים שלי.

אתן לך אותו אחר כך."

(קריין 2:) לירון חיכתה. היא ראתה שרונלי כבר אינה משתמשת בדבק

שלה וביקשה ממנה שוב שתשאיל לה אותו. אבל רונלי התחמקה.

(רונלי:) סגרת את הדבק, ואני חושבת שאי אפשר לפתוח אותו עכשיו."

(לירון:) "אני יכולה לנסות, ואם לא אצליח אפשר לבקש מהמורה

שתפתח אותו."

(רונלי:) "אבל את תבזבי לי אותו."

(קריין 3:) לירון לא ענתה. היא הכניסה את הציור ואת העלים לשקית

ניילון ואת השקית הכניסה לילקוט. היא החליטה שתדביק אותם בבית.

כשראתה רונלי שלירון הכניסה את הציורים לילקוט, היא חששה

שלירון תהיה 'ברוגז' איתה, ושכשהיא תבקש ממנה משהו, לירון לא

תרצה לתת לה. היא פנתה אל לירון ואמרה:

(רונלי:) "הינה, אני נותנת לך את הדבק שלי. את יכולה להדביק את כל

העלים שלך."

(לירון:) "לא, תודה, עכשיו אני כבר לא רוצה את הדבק שלך."

3. כתבו בקיצור ובלשונכם את מה שקרה בסיפור. אל תעתיקו מן הסיפור.

4. רונלי לא ידעה לחלוק את מה שיש לה עם אחרים. לדעתכם, חשוב לדעת לחלוק? מדוע?

5. תנו שם לסיפור וכתבו אותו בכותרת.

בסלולר
לדעת
לדעת

שוחחו בכיתה :

- בסוף לירון לא הסכימה לקבל את הדבק מרונלי. מה דעתכם על כך?
 - לדעתכם, הפתגם מתאים לסיפור? הסבירו.
 - למה מתכוונים ב'לדעת לתת'?
 - קרה לכם אי פעם שלא ידעתם לתת? ספרו על כך.
 - קרה לכם אי פעם שמישהו לא ידע לתת לכם? ספרו על כך.
- משימות לבחירה :

1. (א) כתבו סיפור אחר שיתאים לפתגם.

(ב) הוסיפו איורים לסיפור.

(ג) הצינו כריכה מנייר בריסטול, כתבו על הכריכה את שם הסיפור ואת השם שלכם והצינו ספרון.

2. (א) ציירו ציור שקשור באביב ובקשו מחבר שיכתוב סיפור לפי הציור.

(ב) הצינו כריכה מנייר בריסטול, כתבו על הכריכה את שם הסיפור ואת השם של החבר והצינו ספרון.

מושגים : זקנה, כבוד לזקנים , נתינה, לדעת לחלוק

הקפידו על כתיב נכון. אם צריך, היעזרו במילון.

בסוף כל משפט, בלי כל פקפוק – סימני פיסוק!

לדיון בכיתה

אחת המילים הבסיסיות בשפה היא **אני**. אנחנו משתמשים במילה הזאת לעיתים קרובות מאוד. תנו דוגמות.

א. מה זה בעצם 'אני'?

את כל מה שאמרתם אפשר לחלק לשני חלקים עיקריים.
מהם? _____

1. הסתכלו במראה ובדקו מה משותף לכל בני האדם. כתבו את מה שמצאתם:

2. הסתכלו בדמות שלכם במראה וכתבו מה מיוחד בה שאין בכל בני האדם.

3. מה שאתם רואים יישאר כך לעולמים? מה יכול להשתנות בכם עם השנים?
שוחחו על כך בכיתה.

4. צלמו זה את זה, בחרו את התמונה המוצלחת ביותר של כל אחד והכינו לה מסגרת פשוטה בעזרת ההורים או אחים בוגרים. (זאת אינה תחרות של יצירת מסגרות.)
את ההוראות תוכלו למצוא במרשתת. הכניסו את התמונה שלכם למסגרת ותלו את כל התמונות בכיתה.

מושלמת מאת ארנונה גדות

לפעמים אני חולמת

שאני מושלמת.

יש לי:

"גזרה נפלאה"

"קול ערב"

"עיני שקדים"

"רוחב לב",

אני –

"דוברת שפות"
"שוברת לבבות",
"עשירה", ו"מוצלחת"
מאוד מאוד.

5. הילדה הזכירה כמה תכונות חיצוניות וכמה תכונות פנימיות. מיינו אותן.

6. אילו תכונות נראות לכם חשובות ואילו חשובות פחות?

7. הילדה לא הזכירה שום תכונה לא טובה. היא חולמת להיות מושלמת. לדעתכם, יש בני אדם מושלמים? נמקו את תשובתכם.

8. יש מישהו בכיתה או מישהו שאתם מכירים שחושב שהוא מושלם?

במה זה מתבטא?

חי, חי, חי, חה, חה חה...

אם מישהו היה רואה
איזה פרצופים אני עושה
לפני הראי כשאני לבדי בחדר,
בטח היה חושב
שמשהו איתי לא בסדר.

יהודה אטלס

9. הסתכלו בראי ועשו פרצופים כמו הילד בשיר.

10. השיבו בעל פה : מה הביעו הפרצופים שעשיתם?

ב. מי אני?

1. הכינו את תעודת הזהות שלכם. אילו פרטים יהיו בה?

2. אם אינכם יודעים את כל הפרטים, שאלו את ההורים שלכם והשלימו את מה שחסר.

3. הכינו את תעודות הזהות שלכם במחשב בכיתה. מי שרוצה יוכל להכין אותה במחשב בבית ולהראות לכיתה.

4. את התכונות החיצוניות שלכם אפשר לראות. את התכונות הפנימיות, תכונות האופי, אי אפשר לראות. כתבו מה אתם חושבים על עצמכם, מהן

תכונות האופי הבולטות שלכם.

5. קרובי המשפחה שלכם מכירים אתכם היטב.

פנו אל אימא או אל אבא, אל סבא או אל סבתא אל אח או אל אחות
ובקשו מהם שיפרטו את תכונות האופי שלכם. כתבו את מה שהם אמרו
או בקשו מהם לכתוב והביאו לכיתה את מה שהם כתבו.

6. לפי מה שאתם חושבים על עצמכם ולפי מה שבני המשפחה שלכם חושבים
עליכם, אילו תכונות חסרות לכם, אילו יש לכם במידה מספקת ואילו יש
לכם יותר מדי?

תכונות שחסרות לי:

תכונות שיש לי במידה מספקת:

תכונות שיש לי מהן יותר מדי:

מזל שאני אני מאת ע' הלל

מזל שאני לא ציפור,

ומזל גם שלא גוזל

שרוצה לנשק את אימו.

היא נזפת בו: "אל תידקר!"

מזל שאני אני, מזל שאני אני

ולא איזה גוזל דוקרני.

מזל שאני לא דבורה

שטורחת כל כך קשה,

ולאחר שעמלה וגמרה

עוד אומרים לה: לא, לא מדבֶּשֶׁךְ!

מזל שאני אני, מזל שאני אני

ולא איזו דבורה עצבנית.

חבל שאני לא טללים
שתלויים בראשי עלים,
שכל טל מנצנץ בחמה
ומחייר לה: כולך שלי

חבל שאני אני, חבל שאני אני
ולא אגל של טל חייכני.

חבל שאני לא שחפים
או פשוש או אולי אנקור.
מתחשק – ממריאים ועפים
כך, בלי דלק ובלי מוטור.

חבל שאני אני, חבל שאני אני
ולא איזה פשוש סילוני.

חבל שאני אני
חבל אבל גם מזל
לו אני לא הייתי אני
אז אני לא הייתי כלל, כלל וכלל.

מזל שאני אני, מזל שאני אני
ולא אף אחד במקומי.

מזל שאני לא שועל
שעושה במשלים צרות
עד שהיה לשנינה ולמשל (= שהיו לועגים לו)
(אך על זאת לא למד לקרוא)

הילד בשיר שמח שהוא הוא, אבל הוא גם היה רוצה להיות מישהו או משהו אחר.

7. למה הוא שמח שהוא הוא?

8. כמו מי הוא רוצה להיות?

9. מדוע?

10. ומה הוא מחליט בסוף?

11. איך הוא מסביר את ההחלטה שלו?

12. אם תרצו הוסיפו איורים לפי המילים שבשיר.

13. ואתם שמחים שאתם אתם? ספרו מדוע.

יהודה אטלס כתב ספרים אחדים שעוסקים ב"אני". הינה כמה שירים קצרצרים:

אם ישימו לי גבס
זה יהיה כיף נורא
כי כולם ישאלו:
מה קרה? מה קרה?

14. השיבו בעל פה על השאלות האלה:

אם ישימו לילד גבס סימן שיד או רגל או איבר אחר שלו נשבר.
(א) למה חשוב לילד שישאלו אותו "מה קרה"?
(ב) גם לכם חשוב שישאלו אתכם "מה קרה"? ספרו על מצבים כאלה.

כששואלים: אתה מבטיח?

אני אומר שכן.
מה אני אשם
אחר כך
אם אין לי חשק
לקיים?

על כך הפתגם אומר:

נְשִׂאִים וְרוּחַ וּגְשָׁם אֵין

נְשִׂאִים = עֲנָנִים

עננים ורוח 'מבטיחים' שבעקבותיהם יבוא הגשם. אבל על פי הפתגם הזה הגשם לא בא, כלומר ההבטחות לא קוימו. המסר של הפתגם היא שהבטחות צריך לקיים.

(א) מה אפשר לענות לילד הזה?

(ב) ואתם מקפידים לקיים את ההבטחות שלכם? ספרו.
(ג) מדוע חשוב לקיים הבטחות? חשבו על כמה סיבות.

דווקא כשהם קוראים עיתון
או מקשיבים לחדשות,
בא לי פתאום
לשאול
את השאלות הכי קשות.
אפילו אם אני מפריע
אני מוכרח לשאול,
כי עד שיבוא אחר כך
אני אשכח הכול.

(ד) מה אפשר ללמוד על הילד מן השיר הזה?

(ה) מה תגידו לילד הזה?

ג. איך חשוב לי שיתנהגו איתי?

הינה עוד שירים מאת יהודה אטלס:

אם הקופסה הזאת היא באמת קופתי
אז אל תיקחו ממנה הלוואות בלי רשותי.

השיבו בעל פה :

1. קרה לכם שהמבוגרים הוציאו כסף מהקופה שלכם בלי לבקש מכם רשות? מה דעתכם על מעשה כזה? איך הגבתם? מה אמרתם להם?

כשאני מספר לך משהו,
ואתה כל הזמן
רק "יופי", "יופי" משיב,
אני יודע שאתה בכלל לא מקשיב.

2. גם אתם נתקלתם במצבים כאלה? ספרו עליהם.
3. מה אמרתם למבוגרים?

שאלות שעליהן אני לא רוצה לענות:
"אתה ילד טוב?" "שומע בקול אבא ואימא?"
"איך בבית הספר?" "יש לך ציונים טובים?"
"אתה הכי טוב בכיתה?"

4. שאלות כאלה מרגיזות גם אתכם? השיבו מדוע כן או מדוע לא.
5. ספרו אילו שאלות ששואלים אתכם מרגיזות אתכם ומה אתם עונים.

אל תסבירו לי
אם לא שאלתי;
אל תקראו לי באמצע משחק,
בייחוד אם רק התחלתי;
דברים שאני לא אוהב
אל תכריחו אותי לאכול;
וכשאני רוצה לעזור
אל תגידו: "זה אתה לא יכול!"
אל תצעקו עליי
לפני כולם;
ואל תיקחו אותי לאנשים
שאינ לי מה לעשות אצלם.

6. הילד בשיר מבקש דברים רבים מן המבוגרים.
(א) הבקשות שלו נראות לכם הגיוניות? הסבירו מדוע.
(ב) אם גם אתכם דברים כאלה מרגיזים, קראו את השיר הזה באוזני הורכם.
(ג) מה עוד מרגיז אתכם שהמבוגרים עושים לכם או אומרים לכם או דורשים מכם לעשות?
(ד) נסו לכתוב שיר על הדברים האלה.
7. ואיך הילדה בשיר 'לא' מבקשת שיתנהגו איתה?

לא מאת ארנונה גדות

אל תתנו לי פקודות
ואל תגידו לי מה לעשות
ואל תספרו לי מה אני רוצה
או
מה כדאי לי להיות.
אל תגידו לי
לכי, או
בואי, או
קומי, או
כבר או
עכשיו.

אני רוצה להחליט מה אני רוצה
לבד.

8. כתבו במילה אחת מה הילדה הזאת דורשת: _____
9. אתם מסכימים עם הדרישות של הילדה הזאת? נמקו את תשובתכם. השיבו בעל־פה.

ד. מה מפחיד אותי?

יש ילדים שמפחדים בחושך, יש שמפחדים להישאר לבד בבית. יש עוד פחדים, למשל: _____

אולי אני לא אני? מאת ארנונה גדות

מה הִיָּה קוֹרָה
לוֹ הִיוּ מְחַלְפִים אוֹתִי בְּבֵית חוֹלִים
מה הִיָּה קוֹרָה
לוֹ הִיוּ לִי הוֹרִים אַחֲרַיִם
אולי אֲנִי לֹא אֲנִי
אולי אֲנִי בֵּת צוֹעָנִים
אולי אֲנִי אפִּילוֹ סִינִית
וְלֹא רוֹאִים וְלֹא יוֹדְעִים
(וְיֵשׁ לִי אִמָּא סִינִית קֹטְנָה
וְאָבָא שְׁחוֹר צְמָה
וְשִׁלְשָׁה אַחִים
וּבֵּבֶת חֶרְסִינָה
וְשֵׁם הַבָּבָה מִיִּי-לִיָּן)

(א) הוסיפו סימן שאלה או נקודה במקומות הנכונים.

(ב) כתבו גם אתם: אולי... _____

(ג) הפחד של הילדה הזאת הגיוני? יכול להיות שהיא נולדה להורים אחרים?
הסבירו בעל פה.

תינוק או כלבלב מאת אמירה עתיר

אימא קראה לי וסוד לחשה:

הייתה לך, ילדה, רק אתמול בקשה:

"מישהו אשר בו אָטפל ואוהב."

ובכן, מה תעדיפי, תינוק או... כלבלב?

אז שאלתי את רות, אשר לה יש אחות,

היא יושבה וסיפרה בעיניים לחות

על לילות בלי שינה וימי מריבות,

על מחברת קרועה ודחיפות וסחיבות...

לעמת זאת, אמרה, אם יהיה לי כלבלב,

אז שונה לגמרי יהיה המצב.

כשארצה – אָלטף, כשארצה – אָעזב,

גם אוכל תת לו ענש אם לא יהיה טוב.

הוא יגור במלונה, לא איתי בחדרי,

קביות וצבעים לא יזרק לעברי,

לא יפריע לישן, לא יקרע לי ספרים,

אחריי לא ירוץ לבקר חברים...

חיש חזרתי לאימא, אמרתי: כלבלב!

הוא צריך רק סמרטוט, מלונה וחלב.

אבל אימא אמרה: "העניין כבר החלט –

אם תינוק – זה ירון, אם תינקת – אסנת.

הם כל כך מרגיזים ופוגעים, הגדולים!

בעצמם מחליטים אחר כך שואלים.

מה הטעם לשאל שאלה חשובה,

אם קבעו כבר מראש מה תהיה התשובה?

1. קראו את השיר.

2. הפכו כתיב חסר לכתיב מלא.

3. מה הילדה בשיר שואלת?

4. מה דעתכם על השאלה שלה?

5. שוחחו בכיתה:

(א) קרה לכם ששאלו אתכם משהו אחרי שכבר החליטו? אם כן – איך הגבתם?

(ב) במה אתם הייתם בוחרים, בתינוק או בכלבלב? הסבירו מדוע.

הכול מאת ארנונה גדות

הייתי מוכנה לעשות הכול

בשביל שיהיה לי כלב.

שיעורים,

ביקורים,

להקשיב למורים, לאכול כדי לגדול...

ה--כול!

אני לא יודעת איך זה

אצל ילדה אחרת.

אבל זה מה שאותי

יעשה מאושרת.

(ג) אתם יכולים להבין את הילדה הזאת? ספרו על היחס שלכם לבעלי חיים.

(ד) כתבו מה היה יכול לעשות אתכם מאושרים.

אנשים זרים
שאני בכלל לא מכיר –
ממקומות אחרים
וגם פה מהעיר –
הייתי רוצה שידעו כולם
שיש ילד
אחד בעולם
והילד הזה
הוא
אני.

יהודה אטלס

היום ילדים רבים רוצים להיות מפורסמים.
(ה) איך הם מנסים להתפרסם?

(ו) לדעתכם, חשוב להיות מפורסם? מדוע?

(ז) מה כדאי לעשות בשביל להתפרסם?

(ח) מה לא כדאי לעשות בשביל להתפרסם?

(ט) הביאו דוגמות של ילדים שהתפרסמו. מה דעתכם על מה שהם עשו?

(י) קראו את הפתגם:

הוא קשה ואף על פי כן נסו להסביר אותו בעל פה.

6. דונו בקבוצות:

(א) לדעתכם, חשוב שאדם יאהב את עצמו וידאג לעצמו? נמקו את תשובתכם.

(ב) איך בני אדם יכולים לדאוג לעצמם?

(ג) הפתגם הזה מתאים רק למבוגרים או גם לילדים? נמקו את תשובתכם.

(ד) במחצית השנייה של הפתגם כתוב: "וכשאני לעצמי, מה אני?" – אבל אם אדאג רק לעצמי איזה ערך יש לי? מה דעתכם על האמירה הזאת?

מושגים: אני, תכונות חיצוניות ופנימיות, תכונות אופי; חשיבות / אי חשיבות הפרסום, התחשבות בזולת

שעשועי לשון

א.

ככה זה בעברית / דתיה בן דור

אומרים – הרבה מטריות, מטרייה אחת,
ואומרים – הרבה חנויות, חנויה אחת?
מה פתאום!? _____ אחת.
למה? – ככה זה בעברית.

אומרים – הרבה פטריות, פטרייה אחת,

ואומרים – הרבה שטויות, שטויה אחת?
מה פתאום!? _____ אחת.
למה? – ככה זה בעברית.

אומרים – קופסה אחת, הרבה קופסאות,
ואומרים – חולצה אחת, הרבה חולצאות?
מה פתאום!? _____ הרבה _____.
למה? – ככה זה בעברית

אם אומרים חולצה אחת והרבה חולצות
למה לא אומרים – ביצה אחת והרבה ביצות?
למה? – ככה זה בעברית.

1. הצעה למשחק זיכרון: סבתא שמה בסל ירקות...

קובעים מי יתחיל במשחק. אפשר לעשות את זה בכמה דרכים: 'אבן נייר ומספריים...' 'עץ או פליי', מ-x יוצא אחד'. כל משתתף צריך לעזור לסבתא

להכניס דברים לסל. המשתתף הראשון אומר: "סבתא שמה בסל 5 בצלים." המשתתף הבא צריך לחזור על מה שאמר המשתתף הראשון ולהוסיף עוד מצרך משלו: "סבתא שמה בסל 5 בצלים ו-10 תפוחי אדמה." השלישי: "סבתא שמה בסל 5 בצלים, 10 תפוחי אדמה ו-8 עגבניות." כך הסל הולך ומתמלא ואיתו גם הזיכרון. חשוב לחזור על הדברים בסדר הנכון, אבל צריך גם לדייק במין של כל ירק ובצורת הרבים. המשחק הזה אינו קל. ראשית, כל ילד צריך לזכור את כל מה שאמר זה שלפניו ולחזור על הדברים לפי אותו הסדר. שנית, צריך לחשוב היטב אם הבגד הוא ממין זכר או ממין נקבה. מי שטועה באחד מן הדברים נפסל ויוצא מן המשחק. לנוחיותכם הנה רשימת ירקות: עגבנייה, מלפפון, קישוא, כרוב, כרובית, צנון, צנונית, פלפל, גזר, שום, חסה, תפוח אדמה, בצל. הוסיפו את שמות הירקות למילון הממוחשב שלכם לפי סדר האל"ף-בי"ת הנכון. כתבו ליד כל שם: ז' או נ'.

2. הצעה למשחק זיכרון

אחד הילדים אומר:

"בארון של רונית יש חמש שמלות." הילד שאחריו אומר: "בארון של רונית יש חמש שמלות ותשע חולצות." הילד השלישי חוזר על מה שאמר הילד שלפניו, ומוסיף עוד דבר אחד. וכך הארון הולך ומתמלא. קבעו כללים למשחק: כמה פריטים צריך לזכור, כמה זמן המשחק יימשך; כמה נקודות יקבל מי שמצליח לזכור ועוד.

ב. שפה הפוכה

עבדו עם חברים. שנו את סדר האותיות במילים האלה ותקבלו מילים אחרות. יש מילים שאפשר לקבל מהן יותר ממילה חדשה אחת:

1. איש – _____
2. יומן – _____
3. רשת – _____
4. שקר – _____
5. בשר – _____
6. ברק – _____
7. חבר – _____
8. גשם – _____

9. ברד - _____

10. שמן - _____

ג. פתגמים במספרים

הפכו כל מספר לאות ותגלו את הפתגם. העתיקו אותו למחברת

היעזרו בטבלת הגימטרייה.

1 = א
2 = ב
3 = ג
4 = ד
5 = ה
6 = ו
7 = ז
8 = ח
9 = ט
10 = י
20 = כ
30 = ל
40 = מ
50 = נ
60 = ס
70 = ע
80 = פ
90 = צ
100 = ק
200 = ר
300 = ש
400 = ת

40, 10, 10, 30, 3, 200 ; 6, 30 ; 50, 10, 1 ; 200, 100, 300 -

50, 6, 200, 8, 1 ; 100, 8, 6, 90, 300 ; 10, 40 ; 100, 8, 6, 90 -

.6, 4, 2, 30 ; 40, 4, 1, 5 ; 400, 10, 6, 5 ; 2, 6, 9 ; 1, 30 -

.5, 2, 200, 5 ; 5, 300, 70, 6 ; 9, 70, 40 ; 200, 6, 40, 1 -

.400, 6, 300, 100 ; 400, 6, 30, 8, 400, 5, 5 ; 30, 20 -

.10, 80, 10, 5 ; 30, 2, 5, 6 ; 50, 8, 5 ; 200, 100, 300 -

.40, 8, 30 ; 30, 20, 1, 400 ; 20, 10, 80, 1 ; 200, 70, 10, 7, 2 -

ד. פתגמים בצבעים

הינה טבלה של אותיות בצבעים. החליפו כל צבע באות ותקבלו פתגמים.

כתבו אותם במחברת :

א = ירוק ; ב = כחול ; ד = צהוב ; ה = ורוד ; ו = כתום ; ח = טורקיז ;
 י = סגול ; כ = שחור ; ל = לבן ; מ = אפור ; נ = בז' ; פ = בורדו ; ק = חקי ;
 ר = תרוג ; ש = אדום ; ת = תכול ;

1. שחור, לבן ; ורוד, ורוד, תכול, טורקיז, לבן, כתום, תכול ;
 חקי, אדום, כתום, תכול.
2. כתום, ורוד, צהוב, תרוג, תכול ; בורדו, בז', סגול ; זית, חקי, בז'.
3. לבן, ירוק ; ורוד, כחול, סגול, סגול, אדום, בז' ; לבן, אפור, צהוב.
4. אפור, בורדו, בז', סגול ; אדום, סגול, כחול, ורוד ; תכול, חקי, כתום,
 אפור.
5. אפור, צהוב, כחול, תרוג ; אדום, חקי, תרוג ; תכול, תרוג, טורקיז, חקי.

ה. פתגמים בשפת אתב"ש

פענחו את הפתגמים וכתבו אותם במחברת.

א = ת
ב = ש
ג = ר
ד = ק
ה = צ
ו = פ
ז = ע
ח = ס
ט = ו
י = מ
כ = ל

1. תמט קשג צזפיק שוטס צגהפט.
2. צפפץ ידשך תא לך צתקי שחשג וטמי מופא.
3. כל תך טיכץ, זהך, גתץ קגלמץ פסלי!
4. צעפגזמי שקיזץ שגמטץ מדהפנץ.
5. תמעצף זבמג? צביס שסכדף!
6. תס תובג כאופח תא צסשך שבטס גתבמי

ו. חידגמים

1. לימור לא הצליחה לפתור תרגילים ובעיות בחשבון –
 לא בעיה קשה ואף לא תרגיל קטון.
 על חיבור היא אמרה: "צרה!"
 ועל כפל – "צרה צרורה!"
 החיסור הרגיז אותה מאוד,
 היא לא הבדילה בין 'פחות' ל'ועוד'.
 לימור הייתה עצובה מאוד:
 "בשביל מה אני צריכה לדעת חשבון?
 הרי זה סתם דיכאון!"

ניגשה אליה המורה וכך אמרה: "מה איתך, לימור?
במעט מאמץ ובמעט שכל תוכלי כל בעיה לפתור!"
לימור החליטה להתאמץ ולנסות,
פתרה תרגיל אחד, שני ועוד ועוד.
לימור ראתה שבעצם העניין פשוט
ושהקשיים שלה היו רק מתוך טיפשות.
כי הרי אם רוצים ללמוד חשבון...

2. הסנאי ובנו הקטן יצאו יום-יום לטייל ביער. ליד היער היה כפר. ילדי הכפר
אהבו מאוד את הסנאי הקטן. הם היו משחקים איתו, והוא היה מניע את
זנבו הארוך והשעיר. הוא היה קוטף אגוזים מן העצים, מפצח אותם
ואוכל.
אביו של הסנאי הקטן לא היה משתתף במשחקים האלה. הוא היה
עוזב את בנו עם הילדים ונעלם.
כך עברו הימים והחורף בא.
יום אחד התעורר הסנאי וראה ששלג כבד כיסה את האדמה. היה קר
מאוד.
הסנאי לא היה יכול לצאת ולחפש אוכל, ובכלל, בחורף אין אגוזים על
העצים.
"אבא, מה נעשה?" שאל הסנאי הקטן, "אני רעב!"
אבא סנאי הסתכל באהבה בבנו הקטן ואמר: "אל תדאג, ילדי, בוא
איתי"
הלך הסנאי אחרי אביו, עבר מענף לענף, עד שהגיעו שניהם לענף עבה.
בתוך הענף היה חור גדול, והחור היה מלא באגוזים.
אז הבין הסנאי הקטן לאן נעלם אביו בזמן שהוא היה משחק עם הילדים.
מהו הפתגם המתאים לסיפור הזה?

ז. הפתגמים שהלכו לטייל

המילים של כמה פתגמים עזבו את מקומן והחליטו לראות מה קורה
במקומות אחרים. החזירו כל מילה למקומה. מצאו שישה פתגמים וכתבו
אותם במחברת.

אין בשתי שקר הטוב היא שקר רגליים שקר מוליד
 ברגל שקר השקר שקר מדבר צף בשקרים המים האמת
 אמת אחת תרחק על פני רגליים לו

ח. תשבצים אלי (א)

		3	2	1		
	5					4
		7	★			6
			9			8
	★			10		★
	12	★		★		11
						13

מימין לשמאל

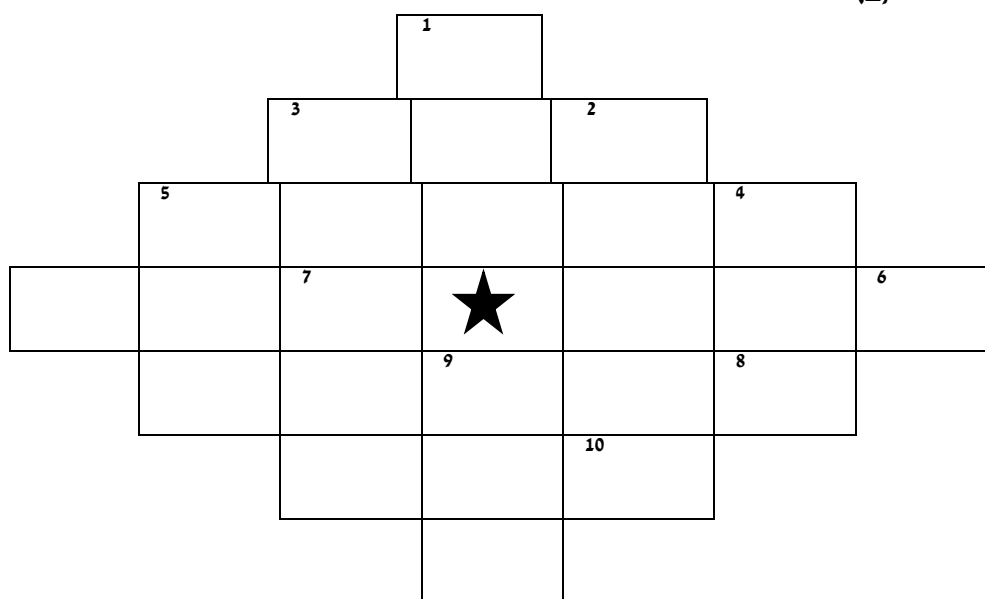
1. עבר עברה, עשה מעשה רע ומזיק
4. כלי שהופך את האדמה כדי שיהיה אפשר לזרוע בה
6. שטח סגור מחוץ לבית
7. משחק בנייה ב'אבנים'
8. עצם שהיא חלק מעמוד השדרה
10. תקע את השיניים במשהו או במישהו
13. מתקן שעשועים לילדים שמתנועע קדימה ואחורה

מלמעלה למטה

1. אין אחריו שום דבר
2. מזמר
3. זורק
4. נמצא בין השערות לעיניים

5. קובע את כיוון הנסיעה
 9. מסתתרת מאחורי השיניים
 11. בוסתן
 12. איבר האכילה והדיבור

(ב)

מימין לשמאל

2. משרת באונייה
 4. המוסד שדואג לסדר ולביטחון בארץ
 6. עז בר או תיש בר
 7. נמצא בראש ובו השכל
 8. גוש קרח ענקי
 10. זָמַר

מלמעלה למטה

1. אבקה שהופכת לבטון כשמערבבים אותה במים
 2. כותב שירים
 3. הר גבוה בצפון הגולן
 4. כך קוראים לחרק התיקן
 5. רכוש וכסף
 9. עיגול וגם קבוצת אנשים שעושה פעילות משותפת

ט. מילים נרדפות בשפה הפוכה

לכל מילה יש מילה נרדפת שכתובה בשפה הפוכה. מהי?

_____ ?רח = שחוד	_____ לַיֵּשׁ = ראייה
_____ קושיה = אשהל	_____ חרפה = שובה
_____ כזב = קרש	_____ לחן = גננימה
_____ עדי = שתטיך	_____ גלגל = פאנו
_____ מרבד = חטיש	_____ קץ = פוס
_____ אתר = מומק	_____ אש = הבלה
_____ נוי = פויי	_____ חירות = פוחש
_____ יריד = קוש	_____ ריקוד = חולם